

בנק הפועלים

דוח על הסיכונים -

גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים

ליום 31 בדצמבר 2023

20
23

דוח מונגש

תוכן העניינים

א. מבוא

1. מידע צופה פני עתיד
2. הצהרה על הגילוי

ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

1. יחסים פיקוחיים עיקריים
2. הערכת הסיכונים וניהולם
3. תרבות ניהול הסיכונים
4. תיאבון הסיכון
5. תרחישי קיצון
6. חומרת גורמי סיכון
7. סיכונים מובילים ומתפתחים
8. השלכות מלחמת חרבות ברזל
9. סקירת נכסי סיכון משוקללים

ג. הון ומינוף

1. הרכב ההון
2. הלימות ההון
3. יחס מינוף

ד. סיכון אשראי

1. ניהול סיכונים האשראי
2. גידור והפחתת הסיכון
3. חובות בעייתיים ולווים בקשיים
4. איכות האשראי של חשיפות האשראי
5. חשיפות לסיכונים אשראי
6. מידע נוסף על חשיפות לסיכונים אשראי
7. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

ה. סיכונים אשראי של צד נגדי

1. ניהול סיכון הצד הנגדי
2. חשיפות לסיכון צד נגדי

ו. סיכון שוק

- 1.1. סיכון שוק
2. סיכון שוק בתיק למסחר
- 3.1. סיכון ריבית בתיק הבנקאי
- 4.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה

8

- 8
- 8

9

- 9
- 10
- 14

15

16

16

18

20

24

26

26

29

32

34

34

37

37

37

39

41

49

60

65

66

67

70

71

74

76

82

ז. סיכון נזילות

ח. סיכון תפעולי

1. ניהול הסיכונים התפעוליים
2. סיכונים טכנולוגיה ומידע
3. סיכונים אבטחת מידע וסייבר
4. סיכונים מחשוב ענן
5. היערכות לחירום
6. ביטוח

ט. סיכון ציות

י. סיכון משפטי

יא. סיכון מוניטין

יב. סיכון רגולציה

יג. סיכון כלכלי

יד. סיכון אסטרטגי

טו. סיכון סביבתי

טז. סיכון מודל

יז. גילוי בגין תגמול

יז.1. הגופים המפקחים על התגמול

יז.2. התכנון והמבנה של תהליכי התגמול

יז.3. הכללת סיכונים קיימים ועתידיים בתהליך התגמול

יז.4. תהליך בניית מדדי ביצוע אישיים KPIs

יז.5. התאמת התגמול לביצועים לטווח ארוך

יח. תוספות

יח.1. קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

יח.2. חשיפות איגוח

83

90

90

92

92

93

93

93

94

95

96

96

97

97

98

100

100

100

101

101

102

102

105

105

110

רשימת הטבלאות

יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

- 9 טבלה ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים
- 17 טבלה ב-2: טבלת חומרת גורמי הסיכון
- 22 טבלה ב-3: פרטים בדבר פעילויות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה
- 24 טבלה ב-4: סקירת נכסי סיכון משוקללים
- 25 טבלה ב-5: תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה

הון ומינוף

- 26 טבלה ג-1: הרכב ההון הפיקוחי
- 28 טבלה ג-2: דוח תזרים של תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי
- 32 טבלה ג-3: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
- 33 טבלה ג-4: גילוי על יחס מינוף

סיכון אשראי

- 39 טבלה ד-1: מדדי סיכון אשראי
- 40 טבלה ד-2: איכות האשראי של חשיפות אשראי
- 41 טבלה ד-3: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל
- 45 טבלה ד-4: חשיפות לפי יתרת תקופה חוזית לפירעון
- 46 טבלה ד-5: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות
- 48 טבלה ד-6: תנועה בסכום החשיפה המאזינית למדינות זרות עם בעיות נזילות
- 49 טבלה ד-7: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים
- 50 טבלה ד-8: פילוח סיכון אשראי בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים
- 51 טבלה ד-9: ניתוח איכות האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן
- 52 טבלה ד-10: סיכון אשראי בענף הנדל"ן בחטיבה העסקית בישראל לפי שיעור המימון (LTV) וכושר ספיגה
- 55 טבלה ד-11: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק
- 56 טבלה ד-12: סיכונים בתיק הלוואות לדיור
- 56 טבלה ד-13: התפתחות סכומי הפיגור בהלוואות לדיור והפרשה להפסדי אשראי
- 57 טבלה ד-14: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק
- 57 טבלה ד-15: התפתחות יתרות האשראי לדיור ב-5 השנים האחרונות
- 58 טבלה ד-16: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים
- 59 טבלה ד-17: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל
- 60 טבלה ד-18: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה
- 61 טבלה ד-19: טבלת הפחתת סיכון אשראי
- 63 טבלה ד-20: חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי
- 64 טבלה ד-21: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

סיכויי אשראי של צד נגדי

- 67 טבלה ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית
- 67 טבלה ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שיעור לסיכון אשראי
- 68 טבלה ה-3: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון
- 69 טבלה ה-4: הרכב הביטחון - בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי
- 70 טבלה ה-5: חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

סיכון שוק

72	טבלה ו-1: המגבלות העיקריות על חשיפות לסיכונים שוק נכון ליום 31.12.2023
74	טבלה ו-2: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)
75	טבלה ו-3: רגישות הבנק לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ולשינויים במדד המחירים לצרכן
75	טבלה ו-4: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית
77	טבלה ו-5: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
78	טבלה ו-6: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
78	טבלה ו-7: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)
79	טבלה ו-8: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית
79	טבלה ו-9: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על ההון העצמי (נטו לאחר מס)
80	טבלה ו-10: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית
83	טבלה ו-11: פרטים על השקעות קבוצת הבנק במניות בתיק הבנקאי בהתאם לסינון המאזני

סיכון נזילות

84	טבלה ז-1: יחס כיסוי הנזילות (LCR) - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים
87	טבלה ז-2: יחס מימון יציב נטו (NSFR), תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו
89	טבלה ז-3: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל
89	טבלה ז-4: נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים

סיכון סביבתי

99	טבלה טו-1: סיכון אשראי בענפי משק בסיכון שורשי מוגבר במעבר לכלכלה דלת-פחמן (Transition Risk) - הבנק
----	--

גילוי בגין תגמול

102	טבלה יז-1: תגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)
103	טבלה יז-2: תשלומים מיוחדים ששולמו בשנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)
104	טבלה יז-3: תגמול נדחה לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

תוספות

105	טבלה יח-1: הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי
107	טבלה יח-2: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות
109	טבלה יח-3: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

רשימת התרשימים

13	תרשים ב-1: סכמה של ממשל ניהול הסיכונים וההון בבנק
14	תרשים ב-2: מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש לכם את הדוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2023. המידע המפורט בדוח זה כנדרש בהוראות הדיווח של בנק ישראל, כולל דרישות גילוי שפורסמו על-ידי ועדת באזל ודרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על-ידי הפורום ליציבות פיננסית (FSF) ודרישות גילוי שפורסמו על-ידי צוות משימה שהוקם על-ידי המוסד ליציבות פיננסית (FSB) לשיפור הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים.

פרסום זה של הדוח על הסיכונים הינו במסגרת הדיווח הכספי של בנק הפועלים בע"מ וכולל מידע בנושאי ניהול הסיכונים וההון. יש לעיין בדוח זה ביחד עם הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023.

בכבוד רב,

מירב בן שושן כהן

משנה למנכ"ל, מנהלת הסיכונים הראשית

דב קוטלר

המנהל הכללי

ראובן קרופיק

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 6 במרץ 2024

א. מבוא

ביום שבת ה-7 לאוקטובר 2023 פרצה מלחמת חרבות ברזל. קיימת אי ודאות רבה לגבי התפתחות הלחימה, היקפה ומשכה, ובהתאם לגבי מידת השפעתה על תחומי המשק השונים, לקוחות הבנק והבנק עצמו. לפרטים אודות השלכות פוטנציאל השפעות המלחמה ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל](#) ופרקי הסיכון להלן.

א.1. מידע צופה פני עתיד

מרביתו של המידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינויים בתכניות העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובחו"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, המצב הביטחוני בישראל, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כוח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסביבה בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית.

מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו במקצת בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד הבינוי והשיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

א.2. הצהרה על הגילוי

על פי הנחיות בנק ישראל, ההצהרות על הגילוי בדוח הכספי התקופתי של הבנק, תקפות גם לדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים. במסגרת הדיונים בדוחות הכספיים של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק את פרסום הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2023.

ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים

טבלה ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

על בסיס מאוחד, ליום					
31 בדצמבר 2022	31 במרץ 2023	30 ביוני 2023	30 בספטמבר 2023	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח					
					הון זמין
46,745	48,241	49,449	50,460	52,641	הון עצמי רובד 1
46,330	47,935	49,160	50,189	52,388	הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
46,745	48,241	49,449	50,460	52,641	הון רובד 1
46,330	47,935	49,160	50,189	52,388	הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
61,094	61,704	63,061	64,320	65,979	הון כולל
60,704	61,408	62,777	64,036	65,731	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
					נכסי סיכון משוקללים
415,577	424,532	429,440	437,474	437,852	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
417,603	425,346	429,815	437,826	438,181	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA), לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
					יחסי הלימות הון
11.25%	11.36%	11.51%	11.53%	12.02%	יחס הון עצמי רובד 1
11.09%	11.27%	11.44%	11.46%	11.96%	יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
11.25%	11.36%	11.51%	11.53%	12.02%	יחס הון רובד 1
11.09%	11.27%	11.44%	11.46%	11.96%	יחס הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
14.70%	14.53%	14.68%	14.70%	15.07%	יחס הון כולל
14.54%	14.44%	14.61%	14.63%	15.00%	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
10.23%	10.23%	10.23%	10.23%	10.23%	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
1.02%	1.13%	1.28%	1.30%	1.79%	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
					יחסי המינוף
737,115	738,726	738,952	745,857	760,396	סך החשיפות
737,330	738,885	739,102	745,998	760,528	סך החשיפות, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
6.34%	6.53%	6.69%	6.77%	6.92%	יחס המינוף
6.28%	6.49%	6.65%	6.73%	6.89%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾

(1) לפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות, לפני השפעת התאמות בגין הפסדי אשראי צפויים ולפני השפעת התאמות בגין הלוואות בסיכון מוגבר לרכישת קרקע.
 (2) לרבות דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראות השעה.

טבלה ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים (המשך)

ממוצע לשלושת החודשים שהסתיימו ביום					
31 בדצמבר 2022	31 במרץ 2023	30 ביוני 2023	30 בספטמבר 2023	31 בדצמבר 2023	
יחס כיסוי נזילות					
179,514	173,662	175,609	167,006	175,662	סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
147,712	136,279	138,971	134,254	136,607	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
122%	127%	126%	124%	129%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים)
על בסיס מאוחד, ליום					
31 בדצמבר 2022	31 במרץ 2023	30 ביוני 2023	30 בספטמבר 2023	31 בדצמבר 2023	
יחס מימון יציב נטו					
412,150	410,435	407,381	412,654	418,413	סך-הכל מימון יציב זמין
316,321	323,578	326,541	330,887	327,568	סך-הכל מימון יציב נדרש
130%	127%	125%	125%	128%	יחס מימון יציב נטו (באחוזים)

2. הערכת הסיכונים וניהולם

הבנק מבצע בדיקה מקיפה להערכת הסיכונים להם הוא חשוף ובחינת המהותיות שלהם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד נגדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי, סיכון ציות וסיכון מודל. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי (אשר יכול להתממש דרך סיכונים אשראי, השקעה, שוק ועוד), וסיכון סביבתי (לרבות סיכון אקלים).

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה כולה, תוך זיהוי וכימות הסיכונים, הגדרת אחריות על הסיכונים (Risk Ownership) ומקסום התועלת העסקית בהתייחס לעלות במונחי סיכון, על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. ניהול הסיכונים בבנק מתבצע במתודולוגיה אחידה ובראיה כוללת תוך התאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל, על מנת להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון.

הבנק נוטל סיכונים באופן פעיל במידה שתיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון מאפשרים זאת. לקיחת הסיכון נעשית תוך בחינת הלימות התועלת העסקית. בנוסף, פעילויות בנקאיות שונות מחייבות קבלת מידה מסוימת של סיכון, גם אם הן אינן בהכרח רווחיות בפני עצמן. סיכונים בלתי קבילים הנם סיכונים ברמה העולה על הסיבולת המירבית לסיכונים כפי שהוגדרה על-ידי דירקטוריון הבנק, או כאלה שעלולים לפגוע בעמדתו האסטרטגית במידה כזו שתפריע להמשך מוצלח של פעילות הליבה של הבנק.

ככלל, בכימות הסיכון שואף הבנק לתכלול של הסיכונים ברמת כלל הקבוצה. לפיכך, כימות הסיכונים ומדידתם מתבצעים, ככל הניתן, באופן עקבי בכל הישויות המשפטיות והארגוניות בקבוצת הבנק. הבנק יסטה מהעיקרון כאשר הדבר אינו בר-ביצוע או כאשר המאמץ הכרוך בכך אינו פרופורציונאלי ולפיכך אינו בר-ביצוע מנקודת מבט כלכלית. כימות הסיכונים מתבסס על שיטות ומודלים מתאימים ומקובלים ובמידת האפשר משתמש במגוון כלים או שיטות מדידה, לרבות הערכת מומחים, על מנת לבחון את החשיפה מנקודות מבט שונות.

מבנה וארגון מערך ניהול הסיכונים המופיעים בפרק זה רלוונטיים לכל סוגי הסיכונים ולכל היחידות בבנק, בהמשך של פרק זה יופיעו התייחסויות נוספות, לפי העניין, לכל סוג סיכון בנפרד.

ב.2.א. מבנה וארגון מערך ניהול הסיכונים

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניפי הבנק בניו-יורק, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. החברות הבנות מונחות לנהל את הסיכונים על בסיס האסטרטגיה והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות בהתאם לנסיבות, ודיווח עליהן לחברה האם. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המשותפת על-ידי הדירקטוריון של כל חברה. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם. הפיקוח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות לנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את דרישות הפיקוח בניהול הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לבקרת הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים. בקרה של הסיכונים ואמידת הסיכונים הפיננסיים והסיכונים התפעוליים מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים, ובשים לב לאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה. סיכונים, ככל שישנם, במוצרים או בתהליכים חדשים, מזוהים באמצעות הליך סדור, על-פי המדיניות להשקת מוצרים ותהליכים חדשים. מודלים המשמשים לאמידת הסיכונים נבחנים טרם יישומם וכן מדי תקופה על-פי מדיניות תיקוף המודלים בבנק.

תפיסת הבקרה ביחס לכל הסיכונים הפיננסיים והסיכונים התפעוליים בבנק היא של זיהוי ואמידת של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות תיאבון הסיכון ובמגבלות נוספות שנקבעו בנהלים השונים, בשלושה מעגלי בקרה:

1. מעגל בקרה ראשון הכולל את היחידות העסקיות בחטיבות, לרבות חטיבות תמיכה ותפעול, שהם יוצרי/נוטלי הסיכונים, ואת יחידות הבקרה הפנימיות בחטיבות המספקות בקרה פנימית על יוצרי/נוטלי הסיכונים. הנהלת הקווים העסקיים נושאת באחריות הראשית לניהול הסיכונים על בסיס שוטף ומטרתה לנהל את הסיכונים תוך חתירה להשגת המטרות האסטרטגיות והיעדים העסקיים, במסגרת תיאבון הסיכון שנקבע ובהתאם לנוהלי הסיכון ולהוראות הרגולטוריות. הבקרות במעגל הראשון מעוגנות בנהלי העבודה;
2. מעגל בקרה שני הכולל את יחידות הבקרה בחטיבה לניהול סיכונים שהינה בלתי תלויה בחטיבות העסקיות. מעגל זה אחראי גם על הצגת תמונה כוללת של הסיכונים, גיבוש המתודולוגיות לאמידת הסיכונים ולהקצאת ההון הכלכלית, אמידת סיכון בלתי תלויה, ניתוח מידת ההלימה של המוצרים והפעילויות למסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון שהוגדרה על-ידי הדירקטוריון ותיקוף מודלים. במעגל השני פונקציות בקרה עצמאיות נוספות, כגון: חשבות וייעוץ משפטי;
3. מעגל בקרה שלישי הכולל את מערך הביקורת הפנימית שפועלת באופן בלתי תלוי ואובייקטיבי. מטרתה לשפר את פעילות הארגון ולסייע לו להשיג את מטרותיו, בין היתר באמצעות פיקוח ווידוא קיום הוראות החוק והרגולציה, יישום הנחיות ההנהלה והדירקטוריון, אתגור ומתן המלצות לשיפור, באופן ממוקד וצופה פני עתיד. הביקורת הפנימית פועלת במסגרת החוקים, הרגולציה, התקנים הבינלאומיים והנחיות לשכת המבקרים הפנימיים, הנחיות ועדת הביקורת של הדירקטוריון, הדירקטוריון וצרכי ההנהלה.

דירקטוריון הבנק אחראי להתוויית אסטרטגיית ניהול הסיכונים הכוללת ולפיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הוועדה לניהול ובקרת סיכונים. עיקר תפקידי הדירקטוריון בנושא ניהול הסיכונים:

- קביעת מסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון של הקבוצה;
- אישור מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים;
- אישור מסגרת תפיסת הבקרה בקבוצה ווידוא כי היא עונה על צרכי ניהול הסיכונים;
- הנחיית ההנהלה הבכירה בדבר ניהול הסיכונים באופן ברור, על בסיס המלצות צוות ההנהלה לניהול סיכונים בראשות המנכ"ל, ווידוא כי ההנהלה הבכירה נוקטת את הפעילויות הדרושות לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרת הסיכונים;
- אישור המתודולוגיות לאמידת הסיכונים, לבקרתם ולהקצאת ההון הכלכלית בגינם;
- פיקוח ובקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה, בחינת פרופיל הסיכונים בפועל לרבות ברמת הקבוצה ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים.

ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים - יעודה לסייע למליאת הדירקטוריון בהתוויית מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים, בחינת פרופיל הסיכונים של הבנק, קיום בקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, וזאת על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים. הוועדה לניהול ובקרת סיכונים של הדירקטוריון ו**מליאת הדירקטוריון** מקבלות דיווח על הסיכונים וביצוע המדיניות שאושרה, לפחות אחת לרבעון.

תת הוועדה לניהול סיכונים ארצות-הברית - יעודה פיקוח על מדיניות ניהול הסיכונים בפעילות הבנק בארצות-הברית. תת הוועדה בוחנת את מדיניות ניהול הסיכונים של פעילות הבנק בארצות-הברית ומוודאת שפעילות הבנק בארצות-הברית מתבצעת במסגרת מדיניות ניהול הסיכונים שנקבעה.

ועדות דירקטוריון נוספות עוסקות בנושאים הקשורים לניהול הסיכונים ובהן בעיקר ועדת הביקורת, ועדת המעקב אחר יישום ההסדרים עם הרשויות האמריקאיות והוועדה לממשל תאגידי ומחזיקי עניין.

הנהלת הבנק, לרבות הנהלות החטיבות, אחראית לגיבוש, הטמעה ויישום של מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הצוותים הפועלים מטעמה. עיקר תפקידי ההנהלה בנושא ניהול הסיכונים:

- עיצוב מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, לרבות מסגרות סיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים, והגשתה לאישור הדירקטוריון;
- מיסוד של נהלים ומסגרות סיכון התואמים למדיניות, שיטות עבודה נאותות לאמידת הסיכון ותהליכי קבלת החלטות מבוססי ניתוח תשואה/תועלת עסקית למוול סיכון וקבלת דיווחים מתאימים תוך וידוא ציות ליעדי המדיניות לניהול הסיכונים;
- וידוא קיומו של תהליך פנימי להערכת ההון ולקביעת יעדי הון העולים בקנה אחד עם פרופיל הסיכונים של התאגיד ועם סביבת הבקרה שלו;
- וידוא קיומם של משאבים נאותים לניהול הסיכונים בבנק לרבות מסגרת בקרת פנימיות וקיום מערכות בקרה ודיווח עצמאיות, יעילות ומקיפות בדבר הסיכונים.

צוות ההנהלה לניהול סיכונים וצוות בראשות המנכ"ל - אחראי לעיצוב המדיניות לניהול הסיכון בבנק, מסגרות הסיכון ונהלי הדיווח והבקרה, וכן על בחינת פרופיל הסיכון הכולל של הבנק על סוגי וגורמי הסיכון השונים אליהם חשוף הבנק.

צוותי הנהלה נוספים פועלים בתחומי הסיכון הייעודיים במסגרת המדיניות ובמגבלות הסיכון שנקבעו על-ידי הדירקטוריון וועדותיו. כמו-כן הוגדרו צוותים המתכנסים בהתקיים תנאים מסוימים ובהם צוות משברים פיננסיים וצוות חירום בנקאי. צוותים אלו התכנסו עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל וממשיכים להתכנס בהתאם לצורך, לפירוט ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל](#) להלן.

מנהלת הסיכונים הראשית (CRO) וחברת ההנהלה האחראית על החטיבה לניהול סיכונים הינה הגברת מ. בן שושן כהן. הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם.

חברי הנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים האשראי הינם מנהל החטיבה העסקית מר א. פורמן, והממונה על החטיבה הקמעונאית גברת ד. רביב. חבר ההנהלה האחראי על ניהול סיכונים השוק, ההשקעה והנזילות הינו מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית מר י. ענתבי. הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי עורכת-דין י. אלמוג, היועצת המשפטית הראשית. הסיכון הטכנולוגי, ובכללו סיכון הסייבר, מנוהל על-ידי הגב' א. בן זאב מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב. הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר הנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו.

החטיבה לניהול סיכונים - פעילויות החטיבה ותחומי אחריותה תואמים את האמור בהוראת ניהול בנקאי תקין 310. יעדיה העיקריים של החטיבה הם: הטמעת תרבות ניהול וניטור סיכונים מתקדמת בקבוצת הבנק, שתתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל במטרה להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון, הגדרת מדיניות ניהול סיכונים וציות ברמת הקבוצה, התואמת את מטרות הקבוצה ואת דרישות ועדת באזל והרגולציה הרלוונטית וכן בחינה וניטור של פרופיל הסיכונים הכולל בבנק והתאמתו לתאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון. לשם כך החטיבה מפתחת ומיישמת מתודולוגיות ומודלים כוללים וכמותיים להערכת סיכונים, המשמשים בין היתר לחישוב הון כלכלי.

החטיבה מוודאת את קיומם ואיכותם של התהליכים המרכזיים לניהול הסיכונים בקבוצה: זיהוי ואמידה של הסיכונים, קביעת קיבולת הסיכון ותיאבון הסיכון, קביעת מנגנוני בקרה, ניטור הסיכונים ודיווח. החטיבה מובילה ומרכזת את תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי שנתי להערכת כמות ההון הנדרשת בשים לב לסיכונים) ומעורבת בתהליכי ניהול יחס ההון. החטיבה מורכבת מארבע יחידות ובראשן מנהלת החטיבה במעמד חברת הנהלה: (1) יחידת ניהול סיכונים אשראי (2) יחידת ניהול סיכונים תפעוליים וסיכונים שוק (3) יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך ו- (4) יחידת אינטגרציה סיכונים. ככלל, דוחי החטיבה לניהול סיכונים המוגשים לדיון בוועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים מוגשים גם למליאה כדיווח בכתב או לדיון, לפי העניין. בהתאם למדיניות הבנק, מערך הדיווח על הסיכונים נקבע באופן שיאפשר תקשורת אפקטיבית הן לרוב הקבוצה והן במעלה שרשרת הניהול. מטרת הדיווחים הינה הצפת סוגיות טעונות או חולשות בעלות פוטנציאל לסיכון והם מתבצעים הן ברמה הפרטנית והן ברמה הצבורה כלפי מעלה של כלל הקבוצה. מערך הדיווחים כולל הצגה של חולשות או מגבלות באומדני הסיכון, וכן הנחות משמעותיות שהאומדנים מבוססים עליהן וכולל דיווחים שוטפים ודיווחי אד-הוק על-פי הצורך.

כמו-כן, מפעילה החטיבה לניהול סיכונים מספר צוותים בראשות מנהלת הסיכונים הראשית:

צוות הנהלה היגוי מדיניות אשראי - הצוות מבש את מדיניות האשראי של הבנק.

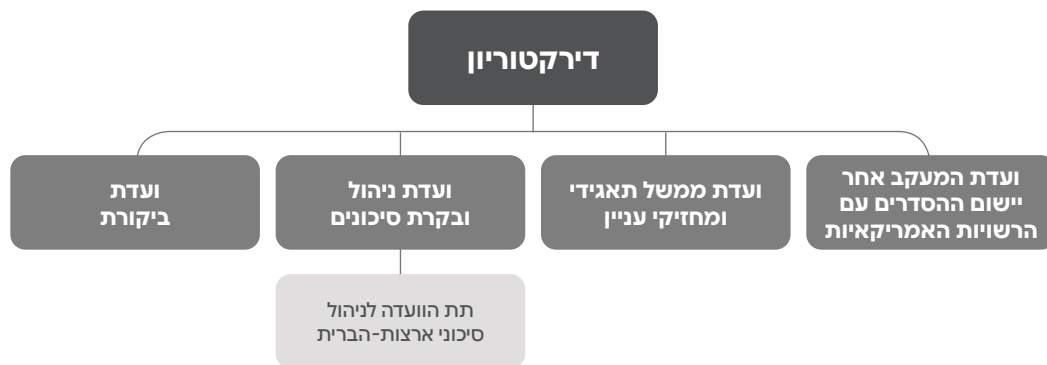
צוות הנהלה בקרת אשראי - הצוות דן בדוחות בקרת אשראי שנערכו ללווים הגדולים בבנק ולמדגמים מבוססי סיכון על כלל תיקי האשראי של הבנק ובוחן את מהימנות דירוג האשראי, נאותות הסיווג וההפרשות בקבוצה.

צוות הנהלה האחראי על סיווג חובות וקביעת הוצאות להפסדי אשראי - הצוות עוסק בגיבוש המתודולוגיה להפרשה קבוצתית, גיבוש מדיניות ביצוע סיווגים והפרשות פרטניות, סיווג אשראי וקביעת הפרשות פרטניות להפסדי אשראי בכפוף למדרג הסמכויות.

צוות ניהול סיכון מודל - הצוות מגבש את המסגרת לממשל סיכון מודל, מנהל את סיכון המודל במסגרת תאבון הסיכון ומוודא הלימה עם מדיניות וממשל מודלים. הצוות מתקף מודלים המנוהלים הן בקו ראשון והן בקו שני.

צוותים נוספים כוללים צוות תיעודף השקעות גולטוריות, צוות מעקב ושיפור היבטי בקרה רחביים, צוות הנהלה לניהול הסיכון הציותי-משפטי, Risk Management Committee - New York.

תרשים ב-1: סכמה של ממשל ניהול הסיכונים וההון בבנק

ב.3. תרבות ניהול הסיכונים

הקבוצה מפתחת ומשמרת תרבות ניהול סיכונים המסייעת למודעות לסיכון ולהתנהגויות ושיפוט נאותים לגבי נטילת סיכונים במסגרת של ממשל תאגידי, תומכת בניהול סיכונים אפקטיבי, מקדמת נטילת סיכונים נאותה, ומבטיחה שסיכונים מתפתחים או פעילויות של נטילת סיכון יזוהו, ייאמדו, יוצפו ויטופלו במועד.

תרבות ניהול הסיכונים המוטמעת בקבוצת הבנק מדגישה את החשיבות של:

- אחריות ישירה של מנהלי החטיבות בבנק ומנהלי החברות הבנות על הסיכונים הניטלים על ידם במסגרת סמכותם;
 - השגת איזון נאות בין גמול לבין סיכון בכפוף לתיאבון הסיכון;
 - מערכת בקורת אפקטיבית התואמת את גודלו של הבנק ואת מורכבותו;
 - יכולת לאתגר את איכות המודלים של הסיכון, רמת דיוק הנתונים, יכולת הכלים הזמינים למדוד סיכונים בצורה נכונה, והנימוקים לנטילת סיכונים;
 - ניהול מעקב אחר הפרת מגבלות וסטייה מהמדיניות שנקבעה והפעלת הליכים משמעותיים מידתיים לפי הצורך;
 - טיפוח יושרה בהתמקד על מתן שירות הוגן ללקוחות.
- עקרונות מהותיים בתרבות ניהול הסיכונים בבנק באים לידי ביטוי גם ביישום העקרונות הבאים:
- חברי הדירקטוריון והנהלה הבכירה מתווים את הציפיות לתרבות ניהול הסיכונים.
 - חברי הדירקטוריון והנהלה מפתחים ומיישמים מסגרת יעילה של תיאבון לסיכון, ומגבים אותה בהצהרה ברורה לגבי התיאבון לסיכון, העומדת ביסוד אסטרטגיית ניהול הסיכונים של הבנק ומשולבת באסטרטגיית העסקית הכוללת.
 - תיאבון הסיכון: תיאבון הסיכון בבנק מהווה מסגרת יעילה לניהול הסיכונים ומהווה כלי מרכזי המאפשר לקשר בין אסטרטגיית הארגון, הקצאת ההון וניהול הסיכונים. לפרטים נוספים ראה [פרק תיאבון הסיכון](#) להלן.
 - תגמול: מסמכי העקרונות והתקנים לנוהגי תגמול נועדו להבטיח ניהול תגמול יעיל, מתאם בין תגמול לנטילת סיכונים זהירה ופיקוח יעיל, ומעורבות של בעלי העניין בתגמול. תגמול העובדים בכלל והבכירים בפרט מביא בחשבון את הסיכונים שנוטל העובד בשם הבנק ואת ביצועי העובד מבחינת עמידה במדיניות הסיכון, ציות, וכללי מדיניות חשובים אחרים של הקבוצה. החטיבה לניהול סיכונים מעורבת בקביעת מדיניות התגמול והתמריצים באופן שיעודד ניהול ביצועים ויחזק את התנהגות ניהול הסיכונים הרצויה. לפרטים ראה [פרק גילוי בגין תגמול](#) להלן.
 - אחריות: ממשל הסיכונים מוכוונו להשגת בהירות מלאה של הבעלות על הסיכון בכל הדרגים ובכל התהליכים.
 - תקשורת יעילה וביקורתיות: תרבות ניהול הסיכונים בקבוצה מקדמת סביבה של תקשורת פתוחה וביקורתיות אפקטיבית תוך עידוד לסביבה של מעורבות פתוחה ובונה.

- מערכת סדורה של נוהלי הבנק הכוללת מגבלות, הסמכות ותהליכי אסקלציה התומכים בניהול סיכונים. קיימים נהלים הולמים לדיווח אנונימי על חשדות, על מנת לתמוך בציות אפקטיבי למסגרת ניהול הסיכונים.
- הקוד האתי-התנהגותי של הבנק מבאר את אמות המידה, המוסר והקשרים בין חברים לעבודה, היחסים עם הלקוחות והספקים, התרומה לקהילה והאחריות החברתית והסביבתית ומבהיר כיצד מחויבות וערכים אלה באים לידי ביטוי במישור ההתנהגותי במהלך שגרת העבודה בבנק, כך שלצד השאיפה למובילות ולשגשוג עסקי יפעל הבנק מתוך מחויבות מוסרית וערכית. הקוד מתעדכן מעת לעת וסוגיות ממנו מעוגנות בנהלים יעודיים.
- מסמכי מדיניות ניהול הסיכונים שלהלן מגדירים, בין היתר, את הממשל התאגידי, לרבות התפקידים ותחומי האחריות של הדירקטוריון, של מנהל הסיכונים הראשי ושל פונקציית ניהול הסיכונים, והערכה בלתי תלויה של מסגרת הממשל התאגידי לניהול סיכונים, וכן את המעמד, המשאבים, הסמכות והעצמאות של פונקציית ניהול הסיכונים והביקורת הפנימית ואת הדיווחים לוועדות ולדירקטוריון:
 - מסמך תיאבון הסיכון בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות ניהול סיכונים - יחסי ההון והמינוף
 - מסמך מדיניות ניהול סיכונים אשראי בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות ניהול סיכונים treasury בקבוצת הבנק
 - מסמך המדיניות לניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות תפיסת הבקרה בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות השקת מוצר חדש/פעילות חדשה בקבוצת הבנק
 - מסמכי מדיניות ניהול סיכון מודל, פיתוח ותיקוף מודלים בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות הציות הקבוצתית - בנק הפועלים
 - מסמך מדיניות ניהול סיכונים צד נגדי בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות ניהול סיכונים בנקאות בתקשורת בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות ניהול סיכון המוניטין בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות ניהול סיכונים סייבר בקבוצת הבנק
 - מסמך מדיניות ניהול הסיכון האסטרטגי
 - מסמך מדיניות ענן
 - מסמך מדיניות מיקור חוץ
 - מסמך מדיניות סיכונים המשכיות עסקית
 - צ'רטר החטיבה לניהול סיכונים
 - צ'רטרים של ועדות הדירקטוריון ושל צוותי ההנהלה

מבנה וארגון מערך הסיכונים וכן תרבות ניהול הסיכונים המופיעים בפרק זה רלוונטים לכל סוגי הסיכונים ולכל היחידות בבנק. בהמשך של דוח זה יופיעו התייחסויות נוספות, לפי העניין, לסוגי הסיכון בנפרד.

4. תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון הינו כלי מרכזי המאפשר לקשר בין אסטרטגיית הארגון, הקצאת ההון וניהול הסיכונים. הדירקטוריון קובע את מסגרת תיאבון הסיכון בשים לב להמלצת המנכ"ל, מנהלת הסיכונים הראשית (CRO) והממונה על החטיבה הפיננסית (CFO). תיאבון הסיכון מתורגם למטרות ולמגבלות לקווי העסקים. מסגרת תיאבון הסיכון כוללת מדיניות, תהליכים, בקורות, ומערכות שבעזרתן התיאבון לסיכון מיושם, מתוקשר ומפוקח. מסגרת תיאבון הסיכון כוללת הצהרת תיאבון וקיבולת לסיכון, מגבלות סיכון וקווי מתאר של תחומי האחריות של אלה האחראים על היישום והבקרה של מסגרת תיאבון הסיכון. מסגרת תיאבון הסיכון מתייחסת לסיכונים המהותיים לבנק וקובעת את פרופיל הסיכון ביחס לאסטרטגיה העסקית של הבנק ולקיבולת הסיכון של הבנק. מסגרת תיאבון הסיכון יעילה מספקת מסגרת משותפת ואמצעים להנהלה הבכירה ולדירקטוריון כדי לתקשר, להבין ולהעריך את רמת הסיכון שהם מוכנים לקבל. המסגרת מגדירה את הגבולות שבתחומם מצופה מהנהלה לפעול על מנת ליישם את האסטרטגיה העסקית של הבנק. המסגרת כוללת את המרכיבים העיקריים הבאים:

הצהרת תיאבון הסיכון: ניסוח בכתב של היקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו ובכללם: קיום דוחות הולמים, כמו גם מדדים כמותיים ביחס לרווחים, הון, מדדי סיכון, נזילות ואמצעים רלוונטיים אחרים על-פי הצורך.

קיבולת הסיכון: רמת הסיכון המקסימאלית שהבנק יכול לשאת, ללא הפרת מגבלות הון הרלוונטיות לתרחיש קיצון, לרבות מנקודת מבטם של בעלי מניות והלקוחות. עמידה בקיבולת הסיכון תבחן בין היתר באמצעות ביצוע תרחישי קיצון שמטרתם לאמוד פגיעה ברווח הבנק ורמת הלימות ההון של הבנק, וזאת כתוצאה מקורות תרחיש קיצון.

תיאבון סיכון: הסיכון המרבי המצרפי הכולל שהתאגיד הבנקאי יהיה מוכן לשאת, בתוך קיבולת הסיכון שהוגדרה, על מנת להשיג את היעדים העסקיים על-פי התכנית האסטרטגית תחת אילוצים שונים (כגון מקורות הון ונזילות, דרישות רגולטוריות, מאפייני סיכון/תשואה וכדומה). מגבלות סיכון: מדדים כמותיים המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר נותנים ביטוי מעשי להצהרת תיאבון הסיכון המצרפי של הבנק.

5.5. תרחישי קיצון

על מנת להבין את ההשלכות האפשריות של זעזועים שונים על האיתנות הפיננסית של הבנק, הן בהינתן מאזן קיים והן בהתממשות תכניות העבודה וכוונות עסקיות אחרות, מתקיים תהליך של בחינת תרחישי קיצון. בבנק נבחנים לשם כך תרחישים משלושה סוגים: תרחישים מערכתיים כוללים המבוצעים על כלל קבוצת הבנק, תרחישים הפוכים ותרחישי גורם בודד (Single Factor) המבוצעים ברמת ענף/עסקה/לווה/תיק וזאת במקרים מסוימים ועל-פי ספים שהוגדרו מראש. הבנק מתאים את מגוון התרחישים והמאפיינים שלהם להתפתחויות פיננסיות, פוליטיות וסביבתיות בארץ ובעולם. מעבר לכך הבנק מיישם את ההנחיות של בנק ישראל ומפעיל מבחן קיצון אחד המוגדר על-ידי הפיקוח על הבנקים, כאשר נדרש לכך. מטרת ניתוח תרחישי הקיצון:

- זיהוי ריכוזי סיכון וחולשות אפשריות בתיק הבנק;
- בחינת השפעת החלטות אסטרטגיות של הבנק;
- שילוב בתהליך התכנון ובחינת השלכות העסקית על החשיפות הפוטנציאליות;
- בחינת האיתנות הפיננסית של הבנק והערכת הנזק הפוטנציאלי העלול להיגרם בהתרחש אירועי קיצון מסוגים שונים;
- ניתוח של רגישות הבנק לזעזועים/אירועים חריגים אך אפשריים;
- הערכת המהותיות של הסיכונים השונים;
- בחינת עמידת הבנק בתאבון ובקיבולת הסיכון ופריטת תיאבון הסיכון לרמת החטיבות;
- תמיכה בחטיבות העסקיות בהבנת מפת הסיכונים של תחומי הפעילות והסקטורים השונים;
- תמיכה בתהליך ה-ICAAP ובגיבוש תכניות מגירה למזעור הפגיעה של אירועי קיצון.

ההנחות, המתודולוגיה והתוצאות נידונות ומאושרות בצוות תרחישי קיצון וריכוזי סיכון וכן בישיבות ההנהלה וועדות הדירקטוריון. ניהול ההון מביא בחשבון את תוצאותיהם של תרחישי קיצון שונים, וזאת מכמה היבטים: ראשית, יעד ההון והתכנית העסקית של הבנק נקבע בהתחשב בקיבולת הסיכון, אשר מגדירה את הלימות ההון המינימלית שהבנק מוכן להגיע אליה בהתרחש מצב קיצון. שנית, תכנון ההון כולל תכנית מגירה אשר הבנק יכול להוציא לפועל בקרות תרחיש קיצון על מנת להביא לשיפור בהלימות ההון שלו. תרחישי הקיצון נבחנים עבור כל אחת משנות התכנון, בהינתן יעדי ההון ויחס ההון הצפוי, על מנת לוודא שתכנון ההון מבטיח עמידה בקיבולת הסיכון לאורך כל שנות התכנון. כמו-כן, בוחן הבנק את השפעת תרחיש לחץ מתון שעיקרו שינויים בשווקים הפיננסיים ובכללם: שינוי ריבית, מרווחים, שערי חליפין ועוד על יחס הלימות ההון, במטרה למדוד ולהגביל את פוטנציאל שחיקת יחס הלימות ההון. בניהול הנזילות הבנק בוחן תרחישי נזילות פנימיים ורגולטוריים.

6.6. חומרת גורמי סיכון

בהתאם להוראת בנק ישראל, ביצע הבנק מיפוי של גורמי הסיכון העיקריים אליהם חשופה הקבוצה. בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי חומרת הסיכון של כל אחד מהם. חומרת גורמי הסיכון נבחנת על בסיס ניתוח כמותי של תרחישים והערכות של מידת השפעה על הרווחיות ו/או על ההון ועל בסיס הערכה איכותנית, ומביאה בחשבון את נתוני ההון ורווחיות הבנק למועד הדוח והצפוי בשנים הקרובות. המתודולוגיה והספים הכמותיים הרלוונטיים לסיווג מידת החומרה עודכנו החל מדוחות אלה. הגדרות דרגות החומרה של גורמי הסיכון כוללות חמש דרגות חומרה לכל גורם סיכון, נמוכה, נמוכה-בינונית, בינונית, בינונית-גבוהה וגבוהה.

כדי לכמת את השפעת גורמי הסיכון על הרווח ועל יחס ההון של הבנק, נבחנים, עבור מרבית הסיכונים, תרחישי קיצון מערכתיים ותרחישי גורם סיכון בודד וההשפעה החומרה ביותר מבין התרחישים משמשת בסיס לקביעת רמת השפעת גורם הסיכון בשילוב עם הערכה איכותית.

כל גורם סיכון המופיע בטבלה שלהלן נבדק כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לגורמי סיכון נוספים המופיעים בטבלה. יחד עם זאת, בגורמי סיכון "מצב המשק בעולם" ו"מצב המשק בישראל" המופיעים בטבלה, נבחנו תרחישים מערכתיים האומדים את ההשפעה על הרווח ויחס ההון כתוצאה משילוב של מספר גורמי סיכון. נדגיש כי תרחישי הסיכון מדמים מצב של התממשות נזקים בלתי צפויים מעבר לרמה הצפויה של אירועי נזק במהלך העסקים הרגיל של הקבוצה.

אי הוודאות ששררה במשק בעקבות תהליכים כלכליים ואחרים התגברה משמעותית עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל, כאשר קיימת אי ודאות רבה לגבי התפתחות הלחימה, היקפה ומשכה. לכן, קיימת אי ודאות רבה ביחס למידת השפעת המלחמה על תחומי המשק השונים, לקוחות הבנק והבנק עצמו. זאת כאשר גם לתמיכה הממשלתית, אשר היקפה לא ידוע בשלב זה, השפעות כלכליות אפשריות.

טבלה ב-2: טבלת חומרת גורמי הסיכון

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
סיכונים פיננסיים	
1.	סיכון אשראי (לרבות סיכון צד נגדי)*
1.1.	מזה: סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות*
1.2.	מזה: סיכון בגין ריכוזיות ענפית/חשיפה לאשראי בענפי בינוי ונדל"ן*
1.3.	מזה: סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים
2.	סיכון שוק
2.1.	מזה: סיכון ריבית
2.2.	מזה: סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין
3.	סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי
4.	סיכון נזילות
סיכונים תפעוליים ומשפטיים	
5.	סיכון תפעולי
5.1.	מזה: סיכון סייבר
5.2.	מזה: סיכון IT
6.	סיכון משפטי
סיכונים אחרים	
7.	סיכון מוניטין
8.	סיכון אסטרטגיה ותחרות
9.	סיכון רגולציה וחקיקה
10.	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל**
11.	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם
12.	סיכון ציות
13.	סיכון מודל

* רמת סיכון אשראי ובכללה רמת הסיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות ורמת הסיכון בגין ריכוזיות ענפית/חשיפה לאשראי בענפי בינוי ונדל"ן עלו לרמת סיכון בינונית-גבוהה ברבעון השלישי של 2023, בשל ההשפעות הצפויות של מלחמת חרבות ברזל, בנוסף להרעה במצב הכלכלי שנצפתה ברבעונים קודמים בהשפעת עליית הריבית. לאור המשך הלחימה והשפעתה על הכלכלה הבנק מותיר את הסיכון ברמה זו. לפירוט נוסף ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל ופרק סיכון אשראי](#) להלן.

** הסיכון הועלה ברבעון השני של שנת 2023 נוכח פוטנציאל ההשפעה המצרפית של התפתחויות במשק ובכלכלה, התחזיות להאטה בכלכלה העולמית, והשלכות התקדמות מהלכי החקיקה בתחום המשפטי בהעדר הסכמה רחבה על דירוג האשראי של המדינה. זאת, בשילוב עם שינויים רגולטוריים מוצעים, בפרט בתחום הבנקאי. מלחמת חרבות ברזל הביאה להפחתתם של סיכונים אלו אך גם להרעה במצב הכלכלי, גרעון פיסקאלי גבוה, פינוי אוכלוסייה שבוצע עם תחילת המלחמה וגיוס מילואים שיימשך בהיקף מסוים לאורך זמן כאשר בשלב זה לא ניתן להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחויותיה, התמשכותה והיקפה העתידי של התמיכה הממשלתית והשפעת המלחמה על הכלכלה הישראלית, על לקוחות הבנק ועל הבנק עצמו. בהתאם, הבנק הותיר ברבעון השלישי וברבעון הרביעי של שנת 2023 את ההערכה ברמה של בינונית-גבוהה. לפירוט נוספים ראה [גם פרק סיכונים מובילים ומתפתחים ופרק השלכות מלחמת חרבות ברזל](#) להלן.

7. סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד ליציבות פיננסית), סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

הנהלת הבנק והדירקטוריון דנו בהשפעתם על הבנק של הסיכונים המובילים והמתפתחים המפורטים להלן ובוחנים מעת לעת את הצורך בהתאמת האסטרטגיה העסקית בהתאם להתפתחויות אלה:

- סביבת המאקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבה העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, שינויים משמעותיים במדיניות המוניטרית ובעקומי הריבית, תנודתיות בשווקים ושינויים במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם ובמחירי הנדל"ן והמצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור הינם בעלי פוטנציאל להשפעה על פעילות הבנק. טרם מלחמת חרבות ברזל הסיכונים למשק נבעו מהאטה כלכלית על רקע הנסיבות הגלובליות בשילוב עם סביבת ריבית גבוהה, שהביאה להאטה בענף הנדל"ן ובענפים נוספים, ירידה בהשקעות בענף ההיי-טק והשלכות אפשריות של קידום שינויים במערכת המשפט בהיעדר הסכמה רחבה שהובילה הממשלה. המלחמה הביאה להעצמת סיכוני המאקרו מסיבות אחרות, כמפורט להלן, כאשר הגורמים שהשפיעו טרם המלחמה הינם בעלי השפעה פחותה בשלב זה. התכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק כוללת הנחות מסוימות לגבי סביבת המאקרו תוך התייחסות לסיכונים הקיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון.
- מלחמת חרבות ברזל והמשק בישראל:** המלחמה שהחלה ביום 7 באוקטובר 2023 גרמה, בין היתר, לשיבושים בפעילות הכלכלית במשק הישראלי ברבעון הרביעי נוכח גיוס מילואים נרחב, השבתה חלקית של פעילות המסחר, ירידה בצריכה, עלייה משמעותית בהוצאות הממשלה ובגרעון הפיסקאלי והתכווצות חדה בתוצר. בעוד שהצריכה הפרטית התאוששה ברובה לקראת סוף הרבעון הרביעי של שנת 2023 ובמהלך החודשים ינואר-פברואר 2024 והיקף גיוס המילואים צומצם, קיימים ענפים בהם הפגיעה עדיין משמעותית, בעיקר בתחום הבנייה שמושפע מאי-כניסת עובדים פלשתינים לישראל, ותיירות החוץ שכמעט לא קיימת עתה. בשוק העבודה, שיעור האבטלה בחודש דצמבר 2023 נמצא אמנם ברמה נמוכה של 3.1%, אולם מספר גבוה של עובדים עדיין מוגדרים כחסרים זמנית מכוח העבודה בשל סיבות כלכליות, ובכלל זה עובדים שפוננו מביתם, או כאלו שהועסקו בענפים כמו בנייה ותיירות. למלחמה, ובפרט ככל שתתמשך ו/או תתרחב לגזרת הצפון, פוטנציאל להשפעה שלילית על שוק העבודה, תקציב המדינה, המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו.
- המלחמה העלתה את סיכון המדינה, דבר שהתבטא בעליית פרמיית הסיכון של מדינת ישראל בשווקים הפיננסיים, בהורדת דירוג האשראי על-ידי חברת הדירוג מוד'ס A2- עם אופק דירוג שלילי, הפחתת תחזית הדירוג על ידי S&P, וצירוף לרשימת המעקב השלילית בידי פיפ'י. הימשכות המלחמה וההרעה הפיסקאלית מעלים את הסיכון להפחתת דירוג האשראי של מדינת ישראל גם בידי שתי חברות אלו. ככל שתתרחש ירידת דירוג האשראי של מדינת ישראל על-ידי S&P הדבר עלול להביא, נכון למועד הדוח, לפגיעה ישירה של כ-0.24% וכ-0.30% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס הון הכולל של הבנק, בהתאמה. נדגיש כי החל משנת 2021 משתמש הבנק בדירוג S&P למדינות כמדרג יחיד לצרכי מדידת הלימות ההון, ובהתאם, להורדת דירוג על-ידי חברות אחרות, כמו מוד'ס, שהתרחשו ו/או עלולות להתרחש, אין השפעה ישירה על יחס ההון.
- דירוג האשראי של הבנקים הופחת אף הוא בידי מוד'ס, וכן תחזית הדירוג עברה לשלילית. S&P הפחיתה את תחזית הדירוג ופיפ'י העמידה את הבנקים ברשימת המעקב השלילית. אין ביכולת הבנק להעריך בשלב זה כיצד תתפתח המלחמה, את ההשפעות הכלכליות והפיננסיות שלה ואת משכן, ובהתאם קיים קושי להעריך את ההשפעות העתידיות על מצב לקוחותיו של הבנק והבנק עצמו ועל הסיכונים השונים. הבנק פועל לתמיכה בלקוחותיו ובתושבי עוטף עזה. לפירוט ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל](#) להלן [ופרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).
- הכלכלה הגלובלית:** האינפלציה בעולם החלה אמנם לרדת, אך מדיניות הבנקים המרכזיים עודנה מרסנת. על רקע המדיניות המוניטרית המרסנת הצמיחה בעולם הפגיעה לטובה, בדגש על ארצות-הברית, ושוקי העבודה מוסיפים להתאפייין בעודף ביקוש לעובדים, לחצים לעליית שכר ושיעורי אבטלה נמוכים. השווקים מגלמים כעת ציפיות לירידה הדרגתית בריביות בעולם במחצית השנייה של שנת 2024, כאשר הבנקים המרכזיים מאותתים על ירידה, אך איטיות יותר. המלחמה בישראל והאירועים במזה"ת ככלל, שמגיעים בהמשך למלחמה באוקראינה ולמתיחויות באזורים נוספים בעולם, מגבירים את המתח הבין גושי ויוצרים סיכונים להמשך הצמיחה.
- סיכון אבטחת מידע ותקריות קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים מביאים להפניית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקורות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגעניים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי בקרה אלו מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצינית בתור הגנה היקפית. יצוין כי מעבר עובדים לעבודה מרחוק, מעבר למחשוב ענן ודיגיטיזציה מוגברת בפעילות הבנק ובכללה גידול בעבודה מרחוק מול לקוחות, במקביל לגידול באיומים ובניסיונות תקיפה על הבנק ועל לקוחותיו מעצימים את הסיכון. במסגרת המלחמה גדל מספר מתקפות הסייבר על מטרות בישראל ובכללן הבנק, עד כה ללא פגיעה בפעילותו, וגדל היקף ניסיונות ההונאה כנגד הבנק ולקוחותיו. הבנק פועל במטרה לצמצם את הסיכון.

- הסביבה הרגולטורית בארץ ובחול:** לרפורמות רגולטוריות מקומיות ובינלאומיות קיימת השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובחול. בישראל גובשו בשנים האחרונות מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בעיקר הגברת התחרות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום, אשר חלקן עוסק בהתערבות ישירה במחירים ובריביות במערכת הבנקאית. הצעה הנמצאת בשלבי גיבוש מתקדמים היא הטלת תשלום מיוחד על הבנקים לשנים 2024-2025 לאור המלחמה. בין ההצעות והצעדים המוצעים הנוספים נכללים הודעת רשות התחרות בדבר אפשרות הכרזה על בנקים כקבוצת ריכוז ומתן הוראות בנושא, הצעת משרד האוצר ליצירת פיקדון ברירת מחדל, התערבות חקיקתית ישירה בריביות פיקדונות, עו"ש ומשכנתאות באמצעות הגשת הצעות חוק פרטיות, טיוטת תיקוני חקיקה שרשות ניירות-ערך מציעה לגבי הוצאת קרנות כספיות מחוק הייעוץ ויצירת קרנות כספיות הדומות במאפייניהן לפיקדונות ומתווה מדורג של רישוי ורגולציה לגופים חוץ בנקאיים. להרחבה ראו פרק יוזמות רגולטוריות בדוח ממשל תאגיד. היוזמות והמגמות הרגולטוריות עשויות להשפיע לרעה על המערכת הבנקאית ובכלל זה על הבנק. בשלב זה לא ניתן להעריך את ההשפעות של שינויים אלה על הבנק, ככל שיתרחשו. כמו-כן, ייתכן כי השפעות אלו לא יהיו מיידיות, אלא השפעות איטיות ומתמשכות לאורך זמן, שתגזרנה מתהליכי השינוי ההדרגתי בסביבת הבנק (לקוחותיו, שחקנים בשוק וכדומה), לצד היערכות הדרגתית של הבנק להתאמות הדרושות בפעילותו. נציין כי גם להארכות והרחבות של מתווי סיוע ללקוחות עשויות להיות השפעות על תוצאות הבנק.
 - סיכון תחרותי-אסטרטגי:** תחרות מצד חברות ביג-טק (אפל, גוגל, אמזון ועוד), חברות פינטק ובנקים דיגיטליים, לצד חדירה של טכנולוגיות חדשות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ומודלים עסקיים חדשים בעולם הפיננסי, עלולים להשפיע משמעותית על המערכת הבנקאית בארץ ובעולם בטווח הבינוני-ארוך. לצד זאת, שינויים רגולטוריים ותחרותיים בזירה המקומית, בדגש על מהלכים להגברת התחרות במערכת הבנקאית ובכללם הצעה למתווה מדורג לרישוי ורגולציה לגופים חוץ בנקאיים, ניווד חשבונות בנק ובנקאות פתוחה, כמו גם תחרות במגזר העסקי, העלולים להשפיע על התוצאות העסקיות של הבנק ובכלל זה על מרווחי האשראי שלו. הבנק גיבש תכנית אסטרטגית מקיפה עד לשנת 2026 הכוללת, בין היתר, ביצוע צעדים בתחומי הליבה של הבנק, חדשנות, טכנולוגיה, מבנה הפעילות ועוד, כדי לתת מענה לאיומים ומעדכן אותה באופן תקופתי.
 - סיכון הציות:** תחת סיכון הציות כלולים, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות סנקציות בינלאומיות), מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או שירותים ללקוחות, או הוראות בעלות אופי דומה. התממשות הסיכון בעולם באה לידי ביטוי בהמשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים עליהם בקשר להפרות חוק או רגולציה, כגון בדבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרור, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות. מלחמת חרבות ברזל ומצב החירום מעצימים את סיכויי הציות הנובעים ממימון טרור והלבנת הון. מערך הציות בבנק התאים את פעילותו למצב המלחמה והחירום בשורה של צעדים הממוקדים בין היתר בסיכונים העולים ממצב זה. היקף הסנקציות הבינלאומיות הורחב, בין היתר בשל מלחמת רוסיה אוקראינה ולאחריה מלחמת חרבות ברזל. סנקציות בינלאומיות הוטלו גם על ישראלים. מערך הציות התאים את פעילותו בשורה של צעדים לרבות ניטור ומעקב לשם צמצום סיכויי הציות הנובעים מאי כיבודן של הסנקציות הבינלאומיות.
 - סיכון סביבתי:** בשנים האחרונות גברה ההבנה בעולם, כי אפשרות של התממשות סיכונים סביבתיים וסיכונים אקלים תפגע בכלכלה ובמקרים קיצוניים עלולה להביא לפגיעה משמעותית בבנקים ובמערכת הפיננסית כתוצאה מהתממשות סיכונים פיננסיים ולא-פיננסיים בטווח הארוך. השפעות אלו יכולות לבוא לידי ביטוי גם במסגרת הסיכונים האחרים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי בפעילותו, כמו סיכון אשראי (דרך ההשפעה על החוסן הפיננסי של לווים ושווי ביטחונות), סיכון שוק והשקעה, סיכון תפעולי, סיכון משפטי, סיכון מוניטין ועוד. לסיכונים אלו, בדגש על סיכונים האקלים והשפעת תהליכי המעבר לכלכלה מעוטת פליטת גזי חממה, יש מאפיינים ייחודיים של חוסר ודאות. בשלב זה מוקדם להעריך את פוטנציאל ההשפעות ארוכות הטווח של שינויים אלו על הבנק.
- לפרטים נוספים בדבר השלכות מלחמת חרבות ברזל ראה הפרק להלן.
- לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה [ביאור 25 בדוחות הכספיים](#).
- לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [דוח ממשל תאגיד](#).

ב.8. השלכות מלחמת חרבות ברזל

ביום 7 באוקטובר 2023 פתח ארגון חמאס במתקפת טרור רצחנית על מדינת ישראל שכללה שיגור טילים ופשיטה קרקעית על בסיסי צבא וישובים אזרחיים, רצח וחטיפה של אזרחים וחייילים. מדינת ישראל הכריזה על מצב מלחמה וגיוס נרחב של מילואים, אשר נמשך נכון למועד הדוח בהיקף מצומצם מאשר בתחילת המלחמה. נכון למועד הדוח הצבא מצוי במצב לחימה בתוך עזה, מעל 100 חטופים מוחזקים בידי חמאס, בצפון הארץ מתנהלים חילופי אש ללא כניסה קרקעית ובים סוף החות'ים פוגעים בחופש השיט ומנסים לתקוף את דרום המדינה. מבחינה כלכלית, ברבעון השלישי של השנה, טרם מלחמת חרבות ברזל, ניכרה האטה מסוימת בצמיחת המשק, כאשר האינפלציה ועלויות הריבית פגעו בכוח הקנייה של משקי הבית, אף ששוק העבודה נותר הדוק. בענף הנדל"ן נרשמה כמות נמוכה של עסקאות, עלייה במלאי הדירות הלא מכורות וכן ירידות מחירים קלות. המלחמה הביאה לשיבושים בפעילות הכלכלית במשק הישראלי ברבעון הרביעי לאור גיוס מילואים נרחב, השבתה חלקית של פעילות המסחר, ירידה בצריכה ועלייה משמעותית בהוצאות הממשלה והגרעון הפיסקאלי. התוצר התכווץ ברבעון הרביעי של השנה בשיעור שנתי חד של 19.4%. התוצר העסקי ירד בשיעור שנתי של 32.3%. בעוד שהצריכה הפרטית התאוששה ברובה לקראת סוף הרבעון הרביעי של שנת 2023 ובמהלך החודשים ינואר-פברואר 2024 והיקף גיוס המילואים צומצם. קיימים ענפים בהם הפגיעה עדיין משמעותית, בעיקר בתחום הבנייה שמושפע מאי-כניסת עובדים פלשתינים לישראל, ותיירות החוץ שכמעט לא קיימת עתה. בשוק העבודה, שיעור האבטלה בחודש דצמבר נמצא אמנם ברמה נמוכה של 3.1%, אולם מספר גבוה של עובדים עדיין מוגדרים כחסרים זמנית מכוח העבודה בשל סיבות כלכליות, ובכלל זה עובדים שפונו מביתם, או כאלו שהועסקו בענפים כמו בנייה ותיירות. אוכלוסייה זו מקבלת ברובה פיצוי כזה או אחר מהממשלה, ולכן כוח הקנייה שלה לא נפגע משמעותית, אך למצב זה, ככל שיתמשך, עשויות להיות השלכות שליליות על שוק העבודה, וכמובן על תקציב המדינה.

למלחמה, ובפרט ככל שתתמשך ו/או תתרחב לחזיתות נוספות, פוטנציאל להשפעה שלילית על המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו. בין הסיכונים האפשריים ניתן למנות ירידה אפשרית בצריכה הפרטית, ירידה בהשקעות במשק ובכללן השקעות זרות והשקעות בהיי-טק, ירידה בתוצר, גרעון תקציבי משמעותי, הורדות דירוג האשראי של המדינה על-ידי חברות נוספות, עליית פרמיית הסיכון של המדינה, ירידה בפדיון בחלק מענפי המשק, פגיעה בענפי התיירות והבנייה, ירידת מחירי נדל"ן, עלייה באבטלה, פגיעה בעסקים, גידול בהפרשות להפסדי אשראי כתוצאה מגורמים אלו, זעזועים בשווקים ובכללם פיחות, ירידות בשוק ההון, שינויים בעקומי התשואה ובריבית הבנק המרכזי שישפיעו על הרווחיות ועוד. הממשלה גיבשה תכניות סיוע למגזר העסקים, למשקי הבית באזורי העימות ולחילי המילואים אך אלו אינן מכסות את כל הנפגעים מחד ומביאות להגדלת הגרעון מאידך. הכלכלה הישראלית צברה איתנות פיננסית לאורך השנים שהתבטאה בשורה של פרמטרים כמו חוב ציבורי נמוך, עודפים בחשבון השוטף של מאזן התשלומים ויתרות מטבע-חוץ גבוהות, אשר תומכים כעת בכלכלת המדינה. הבנק נכנס למלחמה ברמת רווחיות וביחסי הון, מזילות ומינוף איתנים המאפשרים לו עמידה בזעזועים וממשיך לשמור יחסים אלו ברמות ראויות לאור המצב. אין ביכולת הבנק להעריך בשלב זה כיצד תתפתח המלחמה, ולא כל שכן את ההשפעות הכלכליות והפיננסיות שלה ואת משכן, ובהתאם קיים קושי להעריך את ההשפעות העתידיות על מצב לקוחותיו של הבנק ועל הבנק עצמו. זאת כאשר גם לתמיכה הממשלתית אשר משכה והיקפה העתידי לא ידועים, השפעות כלכליות אפשריות.

עם פרוץ המלחמה ועל מנת להקל על לקוחות הבנק להתמודד עם השלכותיה, הבנק הודיע על סדרת הטבות משמעותית ללקוחותיו, תוך הבחנה בין לקוחות המעגל הראשון אשר מושפעים באופן ישיר מהמלחמה לבין שאר האוכלוסייה. ההטבות כוללות הטבות בהתאם למתווה שפרסם הפיקוח על הבנקים לתקופה של שלושה חודשים (שהוארכה בשלושה חודשים נוספים לתקופת הרבעון הראשון 2024) וכן הטבות נוספות מעבר למתווה. בתחום המשכנתאות הבנק העניק פטור מלא מתשלום משכנתא למשך שלושה חודשים ללקוחות בעוטף עזה (בטווח של עד 7 ק"מ מהגבול). הטבה זו היא בנוסף לאפשרות להקפאת תשלומי משכנתא לשלושה חודשים ללא עלות ליתר לקוחות המעגל הראשון, בהתאם למתווה בנק ישראל. בנוסף, הבנק העמיד קרן אשראי בהיקף של 750 מיליון ש"ח להלוואות גישור ללא ריבית, מעניק הלוואות בריבית מופחתת, מאפשר דחיית תשלומים לשלושה חודשים ללא תוספת עלות ללקוחות פרטיים ועסקיים זכאים, מעניק פטור מעמלות עו"ש ומריבית חובה לאוכלוסיות הזכאיות ועוד. לפרטים נוספים בדבר ההטבות שהבנק העניק ללקוחותיו ראה [דוח ממשל תאגידי](#), פרק מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה. אומדן סך ההטבות האמורות בשלב זה יושפע מהיקף ניצולן על-ידי הלקוחות, ועשוי להגיע לכ-470 מיליון ש"ח בניצול מלא (לא כולל השפעות עדכון מתווה בנק ישראל שפורסם ביום 4 במרץ 2024). לפירוט הניצול עד כה ראה טבלה להלן. ההטבות נזקפות לרווח והפסד, במקביל למימושן על-ידי הלקוחות כמפורט בטבלה להלן. הבנק ממשיך לבחון את מדיניות ההטבות וייתכן ויאריך אותה בהתחשב בהמשך המלחמה ו/או התרחבותה ו/או במתוויים הרגולטוריים. להקלות ללקוחות, בפרט במידה ויוארכו, עשויה להיות השפעה על הרווחיות העתידית של הבנק.

במטרה לסייע בשיקום החיים הקהילתיים של המשפחות והעסקים ביישובי עוטף עזה, הבנק החליט להעניק סיוע בסך של עד 100 מיליון ש"ח באמצעות הקמת קרן "פועלים לתקומה". בראש הקרן עומדת ועדה ציבורית, הקובעת את מדיניות הקרן, מקבלת החלטות העוסקות במימון פרויקטים ועוקבת אחר פעילותה באופן שוטף. בראש הוועדה הציבורית עומד אלוף במיל" עמרם מצנע וחברים בה אישי ציבור נוספים ונציגים מהנהלת הבנק. הקרן תפעל לשיקום החיים הקהילתיים של המשפחות והעסקים ביישובי הנגב המערבי, על מנת להחזיר לקדמותו את החוסן וחיי הקהילה הייחודיים של האזור בהיבטי חינוך בלתי פורמלי, חוסן רגשי וקהילתי וחוסן כלכלי. חלוקת המענקים מיועדת להתבצע תוך שלוש שנים מיום הקמת הקרן ועלותה תיזקף לרווח והפסד על פני תקופה זו, בקצב מימושה. כמו כן, הבנק פועל לתמוך בצרכיה של החברה והקהילה בישראל בעת המלחמה באמצעות תרומות כספיות, ליווי עסקים ומשקי בית בחסות המרכז לצמיחה פיננסית ובאמצעות מערך ההתנדבות של עובדי הבנק. כבר ביום ה-8 באוקטובר 2023 הקים הבנק מערך חירום והעמיד סיוע חירום בהיקף של כ-10 מיליון ש"ח לצרכים מיידיים בתחומים שונים, במסגרתם בוצעה תרומה לארגוני ההצלה, בתי החולים, עמותות המסייעות בהיבטי בריאות הנפש, מטה משפחות החטופים והנעדרים וסיוע למשפחות המפונות. כמו כן, הבנק פעל באמצעות ביט לגיוס תרומות במהלך בו נאספו עד כה כ-14 מיליון ש"ח למטרות דומות. כל זאת בנוסף לסיוע לקהילה שהבנק מעניק בשגרה בהיקף של עשרות מיליוני ש"ח בשנה דרך "פועלים בקהילה" שפועלת לצמצום פערים חברתיים וכלכליים ויצירת שוויון הזדמנויות בישראל כבר למעלה מ-40 שנה.

בהיבטי סיכון האשראי, הבנק בוחן באופן שוטף את חשיפתו לאזורים המושפעים במיוחד מהלחמה, התפתחות פיגורים בהחזרי אשראי של לקוחות פרטיים ועסקיים, וחשיפתו לענפי משק ולסקטורים הצפויים להיפגע באופן משמעותי. ענפים אלו קשורים בעיקר לתחום התיירות, בינוי ונדל"ן, היי-טק, מימון וחקלאות אשר מרביתם הושפעו מתנאי השוק עוד טרם פרוץ המלחמה. צפוי כי ענף הנדל"ן ימשיך להיות מושפע מירידה נוספת בביקוש ומקושי בקידום פרויקטים. כאמור, אין ביכולתו של הבנק להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחותיה ובהתאם את מידת הפגיעה בכל תחום ובכלל זה לאור דחיות התשלומים. השלכות התפתחות המצב הכלכלי, כפי שמוערכות על-ידי הבנק לעת הזו, הובאו לידי ביטוי בחישוב ההפרשה הקבוצתית והביאו לגידול בהוצאה להפסדי אשראי. סך ההוצאה להפסדי אשראי ברבעון הרביעי עמדה על 453 מיליון ש"ח, זאת בהמשך להוצאה להפסדי אשראי בסך 662 מיליון ש"ח ברבעון השלישי. מרביתן של הוצאות אלו בגין גידול בהפרשה הקבוצתית אשר נבע בעיקר מהשפעת תחזיות מאקרו ובפרט השפעות חזויות של מלחמת חרבות ברזל. לפרטים נוספים ולהתייחסות לתרחישים שונים להתפתחות ההפרשה להפסדי אשראי ראה [פרק סיכון אשראי](#) להלן. בהיבטי סיכונים שוק, עם תחילת המלחמה אירע פיחות מתון שדעך בהמשך על רקע התערבות בנק ישראל בשוק מטבע-החוץ, ירידות בבורסה (שהתאוששה מאז), תנודתיות גבוהה בעקום הריבית, הורדת ריבית בנק ישראל ב-0.25% ועלייה במחיר ביטוח החוב (CDS) של מדינת ישראל. לזעזועים בשווקים, ככל שיקרו, ובכללם פיחות, ירידות בשוק ההון, שינויים בעקומי התשואה ובריבית בנק ישראל פוטנציאל להשפעה שלילית על יחסי ההון, על רווחיות הבנק ועל השווי ההוגן, כמפורט בפרק סיכונים שוק להלן. להשפעת הורדות ריבית על רווחיות הבנק ראה [פרק סיכון שוק](#) להלן.

חברות דירוג האשראי הגיבו להתפתחויות - חברת מודי'ס העבירה את ישראל לרשימת המעקב השלילית ובהמשך הורידה את דירוג האשראי של המדינה, ואילו פיץ' ו-S&P העבירו את המדינה לרשימת מעקב שלילית ואת תחזית דירוג החוב של המדינה לשלילית בהתאמה. לפיכך קיים סיכון להורדת דירוג האשראי של המדינה בטווח הקרוב על-ידי שתי חברות הדירוג כאמור. דירוג הבנקים הישראלים ובכללם הבנק מושפע מדירוג מדינת ישראל, ובהתאם העבירו חלק מחברות הדירוג גם את הבנקים לסטטוס דומה ומודי'ס אף הורידה את דירוג האשראי של הבנקים הישראלים. ככל שתתרחש ירידת דירוג האשראי של מדינת ישראל על-ידי S&P, הדבר עלול להביא, נכון למועד הדוח, לפגיעה ישירה של כ-0.24% וכ-0.30% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל של הבנק, בהתאמה. כמו-כן, עשויות להיות להורדת הדירוג השפעות שליליות עקיפות, ובכללן: פיחות נוסף, פגיעה אפשרית בנזילות במטבע-חוץ, עלייה בעקומי התשואות של אגרות-חוב ממשלת ישראל ובעקבות כך גידול בעלויות הגיוס של הבנק, צמצום אפשרי של פעילות מוסדות פיננסיים זרים מול הבנקים הישראלים והשלכות פיננסיות שליליות על המשק, לקוחות הבנק ועל הבנק עצמו.

בהיבט תפעול הבנק, הבנק הפעיל את תכניות ההמשכיות העסקית שלו כבר בשבת, יומה הראשון של המלחמה, כולל כינוס של צוותי חירום, העברת עובדי המטה לעבודה מרחוק, סגירת סניפים בודדים באזורי הלחימה תוך הסטת לקוחות ועובדים לפעילות מרחוק ומיקומים אחרים, ביצוע התאמות בפעילות סניפים אחרים, הפעלת סניפים ניידים ומתן הנחיות שוטפות לחיזוק מוכנות. נכון למועד זה ההשפעה על הפעילות התפעולית של הבנק מינורית. הבנק בוחן את המצב באופן שוטף ומבצע התאמות בפעילותו. מערך הציות התאים את פעילותו למצב המלחמה והחירום בשורה של צעדים הממוקדים בסיכונים הציות, המוגברים עקב מצב המלחמה.

בנוסף לפעילות הצוותים הפיננסיים הרגילים הפועלים בבנק, מכנס הבנק באופן תדיר צוות הנהלה ייעודי למעקב אחר המצב הפיננסי ולטיפול במשבר הפיננסי, ככל שיתפתח. הצוות, וכן ההנהלה וצוות ההנהלה לניהול סיכונים וציות, בוחנים באופן שוטף תרחיש ייחוס ותרחיש קיצון שונים להתפתחות המשבר ולהשפעותיו הפיננסיות על המשק, לקוחות הבנק והבנק, השפעות על סיכון האשראי, סיכון הצד הנגדי, הנזילות, תיק הנוסטרו, חדר העסקות, חשיפות הריבית ועוד. הצוות מדווח לדירקטוריון ולוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון.

כמפורט לעיל, הבנק מאפשר ללקוחות לדחות תשלומי הלוואות בהתאם למתווה בנק ישראל או למתווים נוספים שיזם הבנק ותומך בלקוחותיו באמצעות מגוון הטבות. להלן פרטים בדבר פעילויות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה (לפרטים בדבר הטיפול החשבונאי בהטבות ללקוחות, ראה [ביאור 1.ד.1 בדוחות הכספיים](#)):

טבלה ב-3: פרטים בדבר פעילויות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023				
דיור	אנשים פרטיים - עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים	סך-הכל	
במיליוני ש"ח				
השפעת הטבות שהבנק העניק במסגרת ההתמודדות עם המלחמה				
46	17	21	-	84
שינויים בתנאי חובות*				
-	8	28	-	36
הלוואות ללא ריבית או ריבית מופחתת				
-	24	6	-	30
ויתור על עמלות				
-	-	9	-	9
הטבות אחרות				
46	49	64	-	159
סך-הכל הטבות שנוצלו עד ליום 31 בדצמבר 2023				
הטבות שהבנק העניק לאחר תאריך המאזן**				
4	35	19	1	59
הטבות שנוצלו לאחר תאריך המאזן				
130	54	68	-	252
הטבות שטרם נוצלו				
134	89	87	1	311
סך-הכל הטבות שהבנק העניק לאחר תאריך המאזן				
180	138	151	1	470
סך-הכל הטבות בהנחת ניצול מלא				

* כולל מחילה על תשלומי הלוואה, דחיית תשלומים בריבית 0% ופטור מריבית חובה בעו"ש.

** הטבות שהוענקו במהלך שנת 2024 ועד בסמוך למועד הפרסום. הטבות שנוצלו יזקפו לרווח והפסד במהלך שנת 2024. לא כולל הארכה והרחבה של מתווה בנק ישראל שפורסם ביום 4 במרץ 2024.

טבלה ב-3: פרטים בדבר פעילויות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2023					
דיוור	אנשים פרטיים - אחר	עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	סך-הכל
במיליוני ש"ח					
מידע נוסף על פעילויות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה					
יתרת אשראי עם שינויים בתנאי החובות*(1)	12,296	2,388	5,581	2,388	26,254
סכום התשלומים שנדחו**	215	220	678	170	1,488
דחיית תשלומים ממוצעת בחודשים**	3	3	3	3	3
(1) מזה: אשראי בעייתי	41	46	135	47	377
(1) מזה: אשראי שעבר ארגון מחדש של חוב בעייתי	-	42	41	12	95
יתרת הלוואות שניתנו ללא ריבית או ריבית מופחתת	150	745	895		
שיעור ריבית ממוצע	5.59	5.36	5.40		
שיעור ממוצע של ריבית הפריים בתקופה האמורה	6.25	6.25	6.25		
הלוואות שניתנו במסגרת קרנות בערבות מדינה					
יתרת אשראי		481	32	1	514
שיעור ריבית ממוצע		6.58	7.47	6.25	6.63
מזה:					
יתרת אשראי שניתנה במימון בנק ישראל		358	358		358
שיעור ריבית ממוצע		6.25	6.25		6.25
יתרת הלוואות שניתנו במימון בנק ישראל (לרבות באמצעות קרנות בערבות מדינה)					
יתרת אשראי		772	772		772
שיעור ריבית ממוצע		6.20	6.20		6.20

* כולל מחילה על תשלומי הלוואה, דחיית תשלומים בריבית 0% ופטור מריבית חובה בעו"ש.
** דחיית תשלומים, לרבות הארכת תקופת פירעון. דחיית התשלומים אינה כוללת דחייה שבה נוצלה זכאות, לה הלווה זכאי לפי כל דין.

האפשרות לדחיית תשלומי הלוואות בהתאם למתווה בנק ישראל, או למתווים שיזם הבנק, נמשכה גם במהלך הרבעון הראשון של שנת 2024. נכון ליום 31 בינואר 2024 עמדה יתרת האשראי עם שינויים בתנאי חובות על סך של כ-28,264 מיליון ש"ח וסכום התשלומים שנדחו הינו כ-1,689 מיליון ש"ח. כמו כן, יתרת האשראי במסגרת קרנות בערבות המדינה עמדה על סך כ-909 מיליון ש"ח, מתוכם כ-595 מיליון ש"ח יתרת אשראי שניתנה במימון בנק ישראל. יתרת הלוואות שניתנו במימון בנק ישראל (לרבות באמצעות קרנות בערבות המדינה) עמדה על סך של כ-1,931 מיליון ש"ח.

ביום 4 במרץ 2024 פרסם הפיקוח על הבנקים הארכה והרחבה למתווה ההקלות להתמודדות עם השלכות המלחמה, לתקופה של 3 חודשים נוספים החל מיום 1 באפריל 2024. הבנק בוחן את השלכות הארכה וההרחבה כאמור.

ב.9. סקירת נכסי סיכון משוקללים
טבלה ב-4: סקירת נכסי סיכון משוקללים

דרישות הון מזעריות*	נכסי סיכון משוקללים		
	30 בספטמבר 2023	31 בדצמבר 2023	
	במיליוני ש"ח		
51,409	380,557	380,808	סיכון אשראי (גישה סטנדרטית)**
1,196	9,360	8,858	סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
616	4,821	4,560	התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
-	-	-	סיכון סילוק (Settlement risk)
3	13	23	חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)
1,302	9,220	9,648	סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
54,526	403,971	403,897	סך-הכל סיכון אשראי
573	4,749	4,245	סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
4,011	28,754	29,710	סיכון תפעולי
59,110	437,474	437,852	סך-הכל

* דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בשיעור של 13.5%.

** סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

טבלה ב-5: תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023			
סיכון אשראי	סיכון שוק	סיכון תפעולי	סך-הכל נכסי סיכון
במיליוני ש"ח			
386,550	4,007	25,020	415,577
23,946	238	4,690	28,874
(1,859)	-	-	(1,859)
(4,296)	-	-	(4,296)
(1,124)	-	-	(1,124)
680	-	-	680
403,897	4,245	29,710	437,852

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022

שינויים בהיקף התיק⁽¹⁾

שינויים באיכות התיק⁽²⁾

שינויים במתודולוגיה ובמדיניות⁽³⁾

מכירות⁽⁴⁾

השפעת שינויים בשערי חליפין

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022			
סיכון אשראי	סיכון שוק	סיכון תפעולי	סך-הכל נכסי סיכון
במיליוני ש"ח			
363,588	4,097	22,595	390,280
26,928	(90)	2,425	29,263
(522)	-	-	(522)
(5,855)	-	-	(5,855)
(1,275)	-	-	(1,275)
3,686	-	-	3,686
386,550	4,007	25,020	415,577

יתרה ליום 31 בדצמבר 2021

שינויים בהיקף התיק⁽¹⁾

שינויים באיכות התיק⁽²⁾

שינויים במתודולוגיה ובמדיניות⁽³⁾

מכירות⁽⁴⁾

השפעת שינויים בשערי חליפין

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022

(1) הקטגוריה "שינויים בהיקף התיק" מתייחסת לשינוי שמקורו בשינוי בסך היתרות, החשיפות או ההכנסות לפי העניין ואינה כוללת שינויים שנבעו משינוי באיכות התיק.

(2) הקטגוריה "שינויים באיכות התיק" מתייחסת בעיקר לשינויים במשקל הסיכון של עסקות ולקוחות הנובעים משינויים בדירוג האשראי או סיווג.

(3) הקטגוריה "שינויים במתודולוגיה ובמדיניות" מתייחסת בעיקר להשפעת שינויים בהוראות רגולטוריות ושינויים במתודולוגיה.

(4) הקטגוריה "מכירות" כוללת השפעת מכירת הלוואות.

ג. הון ומינוף
ג.1. הרכב ההון

טבלה ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

הפניות למאזן הפיקוחי	31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
	במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1			
הון עצמי רובד 1 - מכשירים ועודפים			
1+2	8,212	8,225	הון מניות רגילות שהונפק על-ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
3	41,346	46,275	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
4+א4	(3,056)	(2,070)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
-	46,502	52,430	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1 - התאמות פיקוחיות וניכויים			
6	4	3	מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
8	17	19	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
-	-	-	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
-	(264)	(233)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים
-	(264)	(233)	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1
-	(141)	(70)	מזה: בגין תכניות ההתייעלות
-	-	-	מזה: בגין מס שכר
	123	-	מזה: בגין עסקי התאגיד עם אנשים קשורים
	(274)	(183)	מזה: בגין הפסדי אשראי צפויים
	28	20	מזה: בגין הלוואות לדיור לא צוברות
-	(243)	(211)	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
-	46,745	52,641	הון עצמי רובד 1
-	46,745	52,641	הון רובד 1

טבלה ג-1: הרכב ההון הפיקוחי (המשך)

הפניות למאזן הפיקוחי	31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח/באחוזים			
הון רובד 2			
הון רובד 2 - מכשירים והפרשות			
	5,281	8,269	מכשירים שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
-	4,236	-	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
10	4,832	5,069	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
	14,349	13,338	הון רובד 2 לפני ניכויים
הון רובד 2 - ניכויים			
-	-	-	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2
-	14,349	13,338	הון רובד 2
-	61,094	65,979	סך ההון
נכסי סיכון משוקללים			
-	415,256	437,387	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3
-	386,229	403,432	מזה: נכסי סיכון אשראי
-	4,007	4,245	מזה: נכסי סיכון שוק
-	25,020	29,710	מזה: נכסי סיכון תפעולי
-	415,577	437,852	סך נכסי סיכון משוקללים
יחסי הון וכריות לשימור הון			
-	11.25%	12.02%	הון עצמי רובד 1
-	11.25%	12.02%	הון רובד 1
-	14.70%	15.07%	ההון הכולל
דרישות מזעריות שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים			
-	10.23%	10.23%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש הינו 10%. ליחס זה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראת השעה
-	13.50%	13.50%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 13.5%
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)			
-	480	758	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
-	105	115	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
-	3,436	3,876	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2			
-	5,198	6,728	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
-	4,832	5,069	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית

טבלה ג-2: דוח תזרים של תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023				
סך ההון	הון רובד 2	סך הון רובד 1	הון רובד 1 נוסף	הון עצמי רובד 1
במיליוני ש"ח				
61,094	14,349	46,745	-	46,745
יתרה ליום 31 בדצמבר 2022				
שינוי ברכיבי ההון				
-	-	-	-	-
הון מניות רגילות				
13	-	13	-	13
פרמיה על מניות רגילות				
7,360	-	7,360	-	7,360
רווח נקי לתקופה המיוחס לבעלי המניות של הבנק				
(2,431)	-	(2,431)	-	(2,431)
דיבידנד				
858	-	858	-	858
רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן				
128	-	128	-	128
התאמות בגין הטבות לעובדים				
(71)	-	(71)	-	(71)
התאמות בגין השפעת תכניות ההתייעלות				
(91)	-	(91)	-	(91)
התאמות בגין הפסדי אשראי				
5,766	-	5,766	-	5,766
סך השינוי לפני התאמות פיקוחיות וניכויים				
שינוי בהשפעת התאמות פיקוחיות וניכויים				
(1)	-	(1)	-	(1)
מסים נדחים שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי				
2	-	2	-	2
רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של הבנק				
(131)	-	(131)	-	(131)
אחרים				
(130)	-	(130)	-	(130)
סך-הכל שינוי בהתאמות הפיקוחיות והניכויים				
(1,629)	(1,629)	-	-	-
קיטון במכשירי הון פיקוחי				
381	381	-	-	-
מכשירי הון שהונפקו				
237	237	-	-	-
שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס				
65,979	13,338	52,641	-	52,641
יתרה ליום 31 בדצמבר 2023				

טבלה ג-2: דוח תזרים של תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022				
הון עצמי רובד 1	הון רובד 1 נוסף	סך הון רובד 1	הון רובד 2	סך ההון
במיליוני ש"ח				
42,772	244	43,016	12,490	55,506
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021				
שינוי ברכיבי ההון				
1	-	1	-	1
הון מניות רגילות				
11	-	11	-	11
פרמיה על מניות רגילות				
6,532	-	6,532	-	6,532
רווח נקי לתקופה המיוחס לבעלי המניות של הבנק				
(939)	-	(939)	-	(939)
דיבידנד				
(1,960)	-	(1,960)	-	(1,960)
הפסדים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן				
486	-	486	-	486
התאמות בגין הטבות לעובדים				
(70)	-	(70)	-	(70)
התאמות בגין השפעת תכניות ההתייעלות				
(8)	-	(8)	-	(8)
זכויות שאינן מקנות שליטה בהון המניות של חברות בת שאוחדו				
(90)	-	(90)	-	(90)
התאמות בגין הפסדי אשראי				
3,963	-	3,963	-	3,963
סך השינוי לפני התאמות פיקוחיות וניכויים				
שינוי בהשפעת התאמות פיקוחיות וניכויים				
(24)	-	(24)	-	(24)
מסים נדחים שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי				
3	-	3	-	3
רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של הבנק				
11	-	11	-	11
אחרים				
(10)	-	(10)	-	(10)
סך-הכל שינוי בהתאמות הפיקוחיות והניכויים				
(38)	206	(244)	(244)	-
קיטון במכשירי הון פיקוחי				
1,366	1,366	-	-	-
מכשירי הון שהונפקו				
287	287	-	-	-
שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס				
61,094	14,349	46,745	-	46,745
יתרה ליום 31 בדצמבר 2022				

2.ג. הלימות ההון

2.ג.א. גישת הבנק להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם הוראות מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות באזל כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים. הוראות מדידה והלימות הון מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכונים האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים לרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכונים נזילות, סיכונים סליקה וסיכונים אסטרטגיים) ובמקביל תהליך סקירה שמבוצע על-ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה דורש גילוי כמותי ואיכותי במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם במטרה להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.

ועדת באזל לפיקוח על הבנקים מבצעת עדכונים למסגרת מדידת הלימות ההון, אשר לעיתים מקבלים את הכינוי "באזל 4". במסגרת זו נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. היישום באיחוד האירופי של הסטנדרטים השונים הכלולים במסגרת העדכון יחל ב-1 בינואר 2025. בשלב זה טרם נקבע מועד היישום בישראל.

ג.2.ב. יעד הלימות ההון ותכנון וניהול ההון

בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, נדרש הבנק בהיותו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד (כזה, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל), לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10.0% וביחס הון כולל מזערי של 13.5%. ליחס הון עצמי רובד 1 מתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 31 בדצמבר 2023, הינם 10.23% ו-13.50%, בהתאמה.

יעד הון עצמי רובד 1 שנקבע על-ידי הבנק מביא בחשבון, בין היתר, את תוצאות תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק, לרבות תוצאות מבחני הקיצון הפנימיים שערך הבנק, ואת תוצאות הדיונים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים לגבי מאפייני הסיכון הפרטניים של הבנק במסגרת תהליך הסקירה הפיקוחי האחרון שבוצע ומבחני הקיצון האחרונים שבוצעו.

לצורך עמידה ביעד הלימות ההון וניהול אפקטיבי של ההון מבוצע תכנון הון בבנק בהתבסס על תכנית העבודה של הבנק והוראות הרגולציה, תוך תרגומן לנכסי הסיכון, ושינויים בהון על רבדיו השונים תוך שמירה על שולי ביטחון. במסגרת תכנון ההון ויחסי ההון, מתבצעים מבחני רגישות שונים. כמו-כן, הבנק עוקב באופן שוטף אחר התוצאות בפועל אל מול התכנון והפערים ביניהם, ובהתאם לצורך בוחן נקיטת פעולות נדרשות לצורך עמידה ביעדי הון שנקבעו. כחלק מקביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק כמפורט להלן, מדיניות הבנק הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהיחס המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ואשר אינה נמוכה מרמת הלימות ההון הנדרשת לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך הפנימי להערכת הלימות ההון (ה-ICAAP). במסגרת ה-ICAAP, הבנק בוחן את השפעתם של תרחישי קיצון על יחסי הלימות ההון ובהתאם קיימות תכניות הערכות לחזרה להלימות ההון הרגולטורית בקורות אירוע קיצון כאמור.

ניהול הון אפקטיבי יבטיח:

- הקצאה יעילה של הון במהלך העסקים הרגיל של הבנק;
- בסיס הון איתן אשר ישמש ככרית כנגד הסיכונים הבלתי צפויים שאליהם חשוף הבנק, יתמוך באסטרטגיה העסקית ויאפשר עמידה בכל עת בדרישת ההון המזערית הרגולטורית. לצורך זה הבנק מתייחס לא רק למצב ההון הנוכחי אלא גם להתפתחויות עתידיות בבסיס ההון ובדרישות ההון. לצורך קיומו של תהליך יסודי ויעיל לניהול ההון, פועלת בבנק מחלקה ייעודית לניהול ההון הכפופה לממונה על החטיבה הפיננסית. המחלקה אחראית על ריכוז עבודת המטה והבקרה השוטפת בכל הקשור לניהול ותכנון ההון בבנק ובין השאר על הנושאים הבאים: תכנון ההון; בקרה על הלימות ההון והעמידה ביעדי נכסי הסיכון; תכניות מגירה לתרחישי קיצון; ייזום פעולות הנדרשות לניהול ההון, לפי הצורך. לצורך כך, המחלקה אחראית על מעקב אחר התפתחות הרגולציה בקשר לניהול ההון בארץ ובעולם ואחר דרכים מתקדמות לניהול הון בבנקים בעולם. המחלקה גם אחראית על יישום מתודולוגיות של מדידת הון כלכלי ורווחיות כלכלית. מתודולוגיות אלה משמשות לקבלת החלטות לפי תשואה מתואמת סיכון ברמות הניהוליות השונות בבנק. החטיבה לניהול סיכונים מהווה קו שני לניהול הסיכונים.

על יסוד תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק ותוצאות הדיונים הפנימיים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים (כמפורט לעיל), הגדיר דירקטוריון הבנק יעד פנימי של יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור שלא יפחת מ-10.5%.

הבנק מנהל את יחס הלימות ההון במטרה לעמוד בדרישות ההון המזעריות של הפיקוח על הבנקים וביעד הפנימי, תוך שמירה על שולי ביטחון. הון הבנק והיקף נכסי הסיכון נתונים לשינויים, בין היתר, בגין הגורמים המפורטים להלן:

- השפעות שינויים בריבית על קרנות ההון מאגרות-חוב זמינות למכירה.
 - השפעות שינויים במדד, בשערי חליפין ובדירוג המדינה על יתרות נכסי הסיכון.
 - שינויים אקטואריים כתוצאה משינויים בשיעור הריבית לחישוב התחייבויות הבנק או הנחות אקטואריות אחרות.
- רגישות קרן ההון בגין אגרות-חוב זמינות למכירה נטו, לאחר השפעת המס, לעלייה תיאורטית של 1% בעקום התשואות חסר הסיכון ובמרווח סיכון האשראי נאמדת בקיטון בסך של כ-0.9 מיליארד ש"ח וכ-0.8 מיליארד ש"ח בהתאמה. מנגד, רגישות קרן ההון הנובעת מהתאמות בגין שינויים אקטואריים, נטו לאחר השפעת המס, לעלייה תיאורטית של 1% בריבית ההיוון נאמדת בגידול בסך של כ-0.2 מיליארד ש"ח.
- דרישות ההון בגין חשיפות הבנק לממשלת ישראל, בנקים ישראלים, גופים מוסדיים וישויות סקטור ציבורי, נגזרות מדירוג מדינת ישראל. כאמור בפרק הסקירה הכלכלית לעיל, חברת מודי'ס הורידה את דירוג האשראי של המדינה, ואילו פיץ' ו-S&P העבירו את המדינה לרשימת מעקב שלילית ואת תחזית דירוג החוב של המדינה לשלילית בהתאמה. לפיכך קיים סיכון להורדת דירוג האשראי של המדינה בטווח הקרוב על-ידי שתי חברות דירוג אלו. נדגיש כי החל משנת 2021 משתמש הבנק בדירוג S&P למדינות כמדרג יחיד לצרכי מדידת הלימות ההון, ובהתאם להורדת דירוג על-ידי חברות אחרות, כמו מודי'ס, שהתרחשו ו/או שעלולות להתרחש, אין השפעה מיידית על יחס ההון. ההשפעה הישירה של ירידה בדירוג האשראי של מדינת ישראל על-ידי חברת Standard and Poor's Rating Group, ככל שתהיה, תביא לקיטון של 0.24% ו-0.30% ביחס הון רובד 1 ויחס הון כולל, בהתאמה.

דיבידנדים

חלוקת דיבידנד על-ידי הבנק כפופה למבצנים ולמגבלות הקבועים בחוק החברות ובהוראות הפיקוח על הבנקים, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין 331. כל חלוקה ושיעורה כפופה להחלטה ספציפית של דירקטוריון הבנק לפי שיקול דעתו במועד החלוקה ובהתחשב בהוראות כל דין ובמגבלות על החלוקה ובשיקולים עסקיים, לרבות בהתחשב באסטרטגיית הבנק.

מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק היא לחלק עד 40% מהרווח הנקי הרבעוני הנובע מפעולות רגילות.

במאי 2023 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך 803 מיליון ש"ח, שהיווה כ-40% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון הראשון 2023.

באוגוסט 2023 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך 769 מיליון ש"ח, שהיווה כ-40% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון השני 2023.

ביום 12 בנובמבר 2023 פרסם הפיקוח על הבנקים הנחיה בדבר תכנוני הון ומדיניות חלוקת רווחים, לפיה נדרשים התאגידים הבנקאיים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנדים שלהם לתקופה הקרובה על רקע המלחמה והגידול בחוסר הוודאות לגבי הימשכותה והיקף השפעתה על המשק. עובר לפרסום הדוחות הכספיים לשנת 2023 הודיע הפיקוח על הבנקים כי הנחיה זו תקפה למערכת הבנקאית גם לחלוקות בגין הרבעון הרביעי של 2023. בהתחשב בהנחית הפיקוח על הבנקים האמורה, בנובמבר 2023 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך 334 מיליון ש"ח, שהיווה כ-20% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון השלישי 2023 ובמועד אישור דוחות אלה, על חלוקת דיבידנד בסך 352 מיליון ש"ח, המהווה כ-20% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון הרביעי 2023, אשר ישולם ביום 8 באפריל 2024. בהחלטתו, בחן והתאים דירקטוריון הבנק, את שיעור החלוקה להנחיית הפיקוח וציין את יכולת הבנק להכריז פוטנציאלית על דיבידנד גבוה מהאמור לעיל, לאור עודפי הון המשמעותיים הקיימים בבנק ומצבו הפיננסי האיתן אל מול דרישות הון השונות.

ג.2.ג. יישום הוראות רגולטוריות בעלות השפעה על נושאי מדידה והלימות הון

התייעלות תפעולית

במסגרת חוזרי הפיקוח על הבנקים ניתנו הקלות לבנקים שיבצעו התייעלות בכח אדם והתייעלות בתחום הנדל"ן.

היקף תכנית ההתייעלות בכח אדם משנת 2020 בגינה חלות ההקלות הינו בסך של 352 מיליון ש"ח, נטו מהשפעת המס.

השפעת התכניות האמורות נזקפה להון, ולצרכי חישוב יחס הון ויחס מינוף מופחתת מההון הפיקוחי על פני 5 שנים, ממועד תחילת היישום של כל תכנית. יתרת השפעת ההקלות בגין תכניות ההתייעלות על יחס הון עצמי רובד 1 מוערכת בכ-0.02% ליום 31 בדצמבר 2023.

שלוחת הבנק בתורכייה

קבוצת הבנק החזיקה עד לחודש ספטמבר 2023 ב-100% מהון המניות של בנק פוזיטיף בתורכייה שעוסק בתחום הבנקאות העסקית.

ביום 30 במרץ 2023 התקשר הבנק בהסכם למכירת החזקות בבנק פוזיטיף בתמורה שעיקרה פירעון אשראי שהועמד לבנק פוזיטיף במועד ההשלמה של העסקה.

ביום 13 בספטמבר 2023 הושלמה העסקה והחזקות הבנק בבנק פוזיטיף הועברו לרוכש בתמורה לפירעון האשראי שהועמד לבנק פוזיטיף. הבנק לא רשם רווח או הפסד כתוצאה מהשלמת העסקה. השפעת השלמת העסקה על יחס הון עצמי רובד 1 של הבנק מסתכמת בגידול בסך 0.05%.

כתבי התחייבות עם מנגנון לספיגת הפסדים

לפרטים נוספים בדבר כתבי התחייבות הנדחים, ראה [ביאור 24: בדוחות הכספיים](#).

חוזר בנושא עדכון הוראה 203 - מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי

ביום 22 במאי 2022 פורסם חוזר בנושא עדכון הוראה 203 - מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי. בהתאם לחוזר, לרשימת החובות המשוקללים לסיכון ב-150% נוספו הלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בנייה, בשיעור העולה על 80% משווי הנכס הנרכש (LTV), למעט הלוואות לרכישת קרקע חקלאית שאין לגביה אופק תכנוני או כוונה להגיש בקשה לשינוי יעוד. השפעת החוזר נפרסה בשיעורים רבעוניים שווים החל מיום 30 בספטמבר 2022 עד ליישום מלוא השפעה ביום 30 ביוני 2023. ביום 26 בינואר 2023 פורסם קובץ שאלות ותשובות הכולל הבהרות בקשר ליישום החוזר.

ביום 31 באוקטובר 2023 פורסם חוזר בנושא "התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם מלחמת חרבות ברזל (הוראת שעה)", במסגרתו נכללה הקלה להוראת ניהול בנקאי תקין 203, בה הובהר כי עלייה בשיעור המימון בהלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בנייה מעל רף של 80%, הנובעת מריבית שתיצבר עד ליום 31 בדצמבר 2023 כתוצאה מ"תקופת גרייס" שניתנה לאחר 7 באוקטובר 2023, לא תובא בחישוב שיעור המימון.

ג.3. יחס מינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. בחודש נובמבר 2020 הפיקוח על הבנקים פרסם כהוראת שעה חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בדבר יחס המינוף. תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (הבנק הינו תאגיד בנקאי כזה), יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (במקום 6.0% לפני ההקלה). תוקף ההקלה הוארך עד ליום 31 בדצמבר 2025 ולאחר מועד זה יידרש לשוב תוך שני רבעונים ליחס המינוף הנדרש טרם הוראת השעה (6.0%).

טבלה ג-3: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
665,353	686,530	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	ההתאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
801	2,454	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	התאמות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
70,140	72,003	התאמות בגין פריטים חוץ-מאזניים
821	(591)	התאמות אחרות
737,115	760,396	חשיפה לצורך יחס מינוף

31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח/באחוזים		
חשיפות מאזניות		
628,537	648,727	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך, אך לרבות ביטחונות)
(4)	(3)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
628,533	648,724	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
5,142	6,761	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
17,491	20,922	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
-	-	גילום ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
-	-	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקות בנגזרים
-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על-ידי הלקוח
-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכויי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
22,633	27,683	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך		
15,809	11,986	נכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות-ערך
-	-	חשיפות בגין עסקות כסוכן
15,809	11,986	סך חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
חשיפות חוץ-מאזניות אחרות		
210,369	219,988	חשיפה חוץ-מאזנית בערך נקוב ברוטו
(140,229)	(147,985)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
70,140	72,003	פריטים חוץ-מאזניים
הון וסך החשיפות		
46,745	52,641	הון רובד 1*
737,115	760,396	סך החשיפות*
יחס מינוף		
6.34%	6.92%	יחס מינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218
5.50%	5.50%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים בתקופת הוראת השעה
6.00%	6.00%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים לאחר תום הוראת השעה

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (ראה [ביאור n.24 בדוחות הכספיים](#)). השפעת ההקלה בגין תכניות ההתייעלות על יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2023, המוערכת בקיטון עתידי נוסף של כ-0.01% נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים ממועד תחילתן עד ליום 31 בדצמבר 2024. בנוסף, נתונים אלה כוללים התאמות בגין השפעת היישום של כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים אשר פוחתות בהדרגה עד ליום 31 בדצמבר 2024. השפעת ההקלה בגין הפסדי אשראי צפויים ליום 31 בדצמבר 2023 מוערכת בקיטון עתידי נוסף של כ-0.02%.

ד. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רווחיות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** - התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי הוגן חיובי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
 - **אשראי חוץ-מאזני** - התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים.
- סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים מוגדר כסיכון צד נגדי, שהינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. למידע על סיכון אשראי צד נגדי ואופן ניהולו ראה [פרק סיכון צד נגדי](#) להלן.
- סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפיזור לא אופטימלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמה: כאשר תיק האשראי מורכב מכמות קטנה של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשוף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).

ד.1. ניהול סיכונים האשראי

מטרת ניהול סיכונים אשראי לאפשר ולוודא שהקבוצה פועלת על-פי המדיניות והיעדים האסטרטגיים שנקבעו, ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר בתחום האשראי, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי.

מדיניות הבנק בניהול סיכונים האשראי מתבססת על פיזור תיק האשראי וניהול סיכונים מבוקר. פיזור הסיכונים מתבטא בפיזור תיק האשראי בבנק בין ענפי המשק השונים, מספר רב של לוויים, מגזרי הצמדה שונים ואזורים גיאוגרפיים שונים בחו"ל. מדיניות פיזור הסיכונים בין ענפי המשק מושתתת על הערכת ההתפתחויות הצפויות במגזרי המשק השונים. לשם כך נערכים סקרים ענפיים וסקרי היתכנות כלכליים, אשר מטרתם להעריך את הסיכון ואת הפוטנציאל העסקי בפעילות במגזרי המשק השונים, ועל-פיהם נקבעים היעדים העסקיים של הבנק.

מערכת ניהול האשראי מנטרת את חשיפת האשראי של הלקוחות, ומערכות בקרת האשראי מזהות, מנטרות ומדווחות לגורם המטפל ולמנהלים על תסמינים שליליים אצל לוויים. ניהול סיכונים האשראי מתבסס על העקרונות הבאים:

- **אי תלות** - עיקרון ה"אי תלות" מהווה נדבך מהותי בממשל תאגידי נכון למניעת ניגודי עניינים ויצירת מערך של בלמים ואיזונים. מטרתו להבטיח כי המידע הקשור לסיכונים המדווח לגורמים מנהלים, ובפרט להנהלה הבכירה ולדירקטוריון, אכן אובייקטיבי באופיו ואינו מושפע משיקולים אחרים ובפרט של הצלחה עסקית ותגמול בגינה.
 - **מדרג סמכויות** - בבנק קיים מדרג של סמכויות המתווה היררכיה של אישורי אשראי על-פי רמת האובליגו ללווה/קבוצה, דירוג סיכון וסיווג בעייתי ומאפשר בקרה על תהליך אישור עסקות אשראי חדשות. מדרג הסמכויות מגדיר את ספי אישור האשראי האישיים וכן את ספי המעבר לאישורי צוותים ואת הרכב הצוותים.
 - **ראייה כוללת של הלקוח/קבוצה** - ניהול קבוצות סיכון המאגדות מספר לוויים הקשורים מבחינת הסיכון כדוגמת חברה וחברות בנות שלה, זוג נשוי וכדומה. פעילות לקוחות וקבוצות מנוהלת על-ידי מנהל לקוחות אשר אחראי לכלל הפעילות של הלווה/קבוצה. מערכות המידע מספקות באופן שוטף למנהל הלקוחות וצוותו ראייה כוללת של פעילות הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313.
 - **מדיניות ונהלי אשראי** - דירקטוריון הבנק קובע מדיניות אשראי אשר נבדקת ומעודכנת באופן שוטף על-פי השינויים בשווקים הפיננסיים ובמשק. המדיניות כוללת מגבלות שונות על תיק האשראי בהתאם לתיאבון הסיכון של הבנק, ובכלל זה, מגבלות חשיפה לפי ענפי משק, מדינות/מוסדות פיננסיים, כפונקציה של רמת הסיכון שהבנק מעריך. כמו-כן, נקבעות מגבלות חשיפה מירבית ללווה בודד, על-פי דירוג האשראי שניתן ללקוח, המשקף את רמת הסיכון שלו ומגבלה מירבית לקבוצת לוויים.
- מדיניות האשראי כוללת את מדיניות ניהול סיכון האשראי של התאגיד והיא מסדירה ומגדירה את הכללים החלים על כל הגורמים בבנק העוסקים בסיכון אשראי ומכוונת לשרת את המטרות העסקיות של הבנק בהתאם למדיניות הסיכון, תיאבון הסיכון של הבנק ובהתאם להוראות הרגולטוריות. מסמכי מדיניות האשראי מתווים את המימדים הרלוונטיים לכל חטיבה (סוג לקוח, ענף משק, מטרת הלוואה וכדומה) תוך התייחסות לרמת הסיכון.
- ביצוע הפעילות העסקית על-פי ההנחיות במדיניות האשראי, מאפשר ניהול מושכל של האשראי וחשיפות האשראי ומשמש ככלי לניהול סיכונים האשראי.

- המדיניות ונהלי האשראי מחייבים את כל העוסקים באשראי בבנק: המדיניות מפרטת את העקרונות והשיקולים בעת מתן אשראי, הסמכויות למתן אשראי, איסורים ומגבלות למתן אשראי והנהלים מגדירים את דרכי הפעולה ועקרונות הבנק בנושא אשראי וביטחונות. בנוסף, בסמכות ההנהלה לקבוע הוראות שעה המחמירות מעבר למוגדר במדיניות האשראי של הבנק. החטיבה לניהול סיכונים אחראית על המדיניות הכללית וכן אחראית על גיבוש וריכוז המדיניות של החטיבות העסקיות.
- בקורות זיהוי הסיכון** - תהליך הבקרה והזיהוי של סיכונים האשראי מבוצע על-ידי שלושת מעגלי הבקרה. בקורות מתבצעות מרמת האשראי הבודד ועד רמת התיק במעגל הבקרה הראשון ובמעגל הבקרה השני לפי ספי מהותיות. היחידה לניהול סיכונים אשראי מובילה ומרכזת דיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון על מגמות ושינויים בתיק האשראי לרבות רמת סיכון האשראי בתיק, עמידה במגבלות, אירועים מיוחדים, ניתוח ריכוזיות ותרחישי קיצון והצגת מדדי סיכון כלליים בארץ ובעולם.
- במעגל השלישי אחראית הביקורת הפנימית, בין היתר, על סקירת היישום והאפקטיביות של נהלים לניהול סיכונים ומתודולוגיות להערכת סיכונים, כולל יישום מדיניות ניהול ובקרת סיכונים בבנק.
- זיהוי סיכון האשראי במוצרים קיימים מתבסס על תהליכי ניהול הסיכון, המדידה והבקרה ברמות השונות. עבור מוצרים חדשים זיהוי הסיכון נסמך על מדיניות מוצר חדש המפרטת את התהליכים אותם יש לבצע לגבי כל מוצר חדש בבנק כדי לזהות את מכלול הסיכונים הכרוכים במוצר, להעריך את גודל ומהותיות הסיכון ולתת מענה למדידה, בקרה וגידור הסיכון.
- כדי לזהות ריכוזי סיכון ולבחון השלכות אפשריות של זעזועים שונים (פיננסיים, פוליטיים ועוד) על האיתנות הפיננסית של הבנק, מוגדר תהליך רבעוני ושנתי הכולל הגדרה, בחינה ודיווח תוצאות תרחישי קיצון, ומיפוי ההשלכות על הרווח ועל הלימות ההון.
- כימות ומדידת סיכון האשראי מובצעים במספר רמות** - רמת הלווה הבודד, קבוצות לווים בהתאם לתחומי פעילות, ענפי משק, מגזרי לווים, מוצרים וברמת התיק הכולל של הבנק והקבוצה. עבור כל תחום פעילות וסוג אשראי פותחו ויושמו תהליכי כימות ומדידת סיכון וקביעת דירוג הלווה והאשראי. התהליכים משלבים הערכות מומחים בתחום האשראי, תהליכי קבלת החלטות ומודלים סטטיסטיים מתקדמים.
- זיהוי וטיפול בלווים בקשיים** - בבנק קיימים תהליכים לזיהוי ולטיפול בלווים, אשר להערכת הבנק קיים חשש שלא יעמדו בהתחייבויותיהם מול הבנק. מחלקות ניתוח אשראי ובקרת אשראי בחטיבה לניהול סיכונים בוחנות במסגרת חוות הדעת שהן מכינות האם נדרש להכליל את הלקוח הספציפי ברשימות הלקוחות בפיקוח של הבנק, האם מצב הלקוח מחייב את סיווגו כחוב בעייתי והאם נדרשת הפרשה להפסדי אשראי. לקוחות שהוצפו לרשימות הפיקוח נידונים במסגרת תהליך נאותות הסיווג מדי רבעון. לגבי לווים אלו מתקיימים מעקב ובקרה הדוקים יותר והבנק פועל לצמצום החשיפה מולם, וזאת, בדרך של הקטנת סיכון האשראי ממקורותיהם של הלווים ו/או קבלת ביטחונות נוספים. במקרים מסוימים מועבר הטיפול בלקוחות לאגף המתמחה בליווי ושיקום לווים, או ליחידות גבייה. בנוסף על כך, הבנק בוחן באופן שוטף את רמת סיכון האשראי בתיקי הלווים, על בסיס הנחות שמרניות, מסווג את האשראי הבעייתי בהתאם להוראות בנק ישראל (לא צובר, נחות והשגחה מיוחדת) וכולל בדוחות הכספיים הפרשה נאותה להפסדי אשראי בגין כלל סיכון האשראי בבנק.
- אחידות הדרכה והכשרה** - העוסקים בתחום האשראי עוברים הכשרות והדרכות בתחום האשראי, סחר חוץ ומשכנתאות. הדרכות אלו מקנות בסיס ידע אחיד לעוסקים בתחום תוך מתן כלים מקצועיים ולימוד מדיניות ועקרונות הבנק בתחום האשראי. הפקות לקחים מאירועים שונים באשראי מבוצעות ביחידות השונות ומתוקשרות לגורמים הרלוונטיים, בהתאם לנהלי הבנק.
- גידור והפחתת סיכון** - ראה להלן.

ד.1.א. המבנה והארגון של פונקציית ניהול סיכון האשראי

ממשל תאגידי לניהול הסיכונים מסתמך על שלושה מעגלי בקרה, ביניהם קיימת הפרדה ברורה. התפיסה הבקרתית ביחס לכל הסיכונים הפיננסיים בבנק, היא של זיהוי ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו בנהלים השונים, בשלושה מעגלי בקרה. המעגלים יוצגו להלן על-פי מידת אי התלות שלהם בגורם המקצועי האחראי ללקיחת הסיכון.

מעגל בקרה ראשון

היחידות העסקיות נושאות באחריות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור, להפחתה ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם, וכן ניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול סיכונים.

הרמה הראשונה במעגל הבקרה הראשון כוללת את היחידות המנהלות את הפעילות העסקית והיוצרות את סיכונים האשראי, בארץ ובחו"ל. ברמה השנייה במעגל הראשון מתבצעות בקורות נוספות על אלה המבוצעות ביחידות יוצרות הסיכון כחלק מהפעילות השוטפת של ניהול העסקים. המעגל כולל את יחידות האשראי והבקרה הפנימיות בחטיבות העסקיות ובשלוחות בחו"ל.

מעגל בקרה שני

תפקיד מעגל הבקרה השני להשלים את פעילויות ניהול הסיכונים של קו העסקים. לפונקציה מבנה דיווח בלתי תלוי בקווי העסקים יוצרי הסיכון והיא אחראית לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול סיכונים בתאגיד הבנקאי. מעגל זה כולל את היחידה לניהול סיכונים אשראי המשמשת כגוף מטה בלתי תלוי לניהול וניתוח סיכונים אשראי, כחלק ממעגל הבקרה השני. היחידה כפופה למנהל החטיבה לניהול סיכונים והינה עצמאית אל מול תהליכי החיתום ואישור האשראי. היחידה אחראית לתחומים הבאים:

- פיתוח מתודולוגיות לזיהוי, לבקרה ולניהול סיכונים אשראי.
- פיתוח, הרצה וניטור של מודלים למדידת סיכון אשראי.
- הגדרת אמידת הסיכון במודלי חיתום אוטומטיים ומודלים תומכי החלטה.
- פיתוח מודלים להקצאת הון כלכלי בגין סיכון אשראי לסגמנטים השונים.
- ניטור חשיפת האשראי, רמת סיכון האשראי ועמידה במגבלות האשראי של הקבוצה על בסיס חודשי ורבעוני.
- ריכוז ודיווח להנהלה ולדירקטוריון על התפתחות תיק האשראי של החטיבות העסקיות.
- פיתוח מתודולוגיה, ביצוע וניתוח של תרחישי קיצון בגין סיכון אשראי ברמת הבנק והקבוצה.
- פיתוח מתודולוגיה, ניטור, מדידה וניתוח של סיכון ריכוזיות האשראי.
- אחריות למדיניות האשראי של הבנק והובלת תהליכי כתיבה ועדכון של ספר המדיניות.
- פיתוח מתודולוגיות והטמעתן במערכת החישובית, הרצה וניתוח של תוצאות הפרשה הקבוצתית בהתאם לתקן CECL.
- ביצוע ניתוחים סטטיסטיים ואנליטיים על תיק החשיפות וסגמנטים שונים.
- ניתוח היבטי סיכון אשראי במוצרים חדשים ובתכניות האסטרטגיות.
- בחינת האיזון בין רווחיות וסיכון במודלי ומדדי תגמול של היחידות העסקיות.
- הגדרת השלכות ניהול סיכון סביבה ואקלים במסגרות ניהול סיכון האשראי וההשקעות.
- ביצוע דוחות בקרת אשראי באמצעות מדגמים מבוססי סיכון במוקדי האשראי השונים בבנק בארץ ובחו"ל עריכת חוות דעת כתובה שתתייחס לבקשת האשראי ולדירוג האשראי תוך ביצוע ניתוח העסקה ותאגור, לפי העניין, את שיקול הדעת שמפעיל הגורם העסקי.
- בחינת בקשות להעלאות דירוג.
- ריכוז ואחריות לנושא סיווג אשראי והפסדי אשראי.
- ריכוז הדיווח על נאותות הסיווג וסך הפרשות (קבוצתית ופרטנית).

מעגל בקרה שלישי

הביקורת הפנימית פועלת באופן בלתי תלוי ואובייקטיבי כמעגל בקרה שלישי. מטרתה, בין היתר, לסייע לארגון להשיג את מטרותיו באמצעות המלצות להפחתת סיכונים על-ידי שיפור בקורות. הביקורת הפנימית פועלת במסגרת החוקים, התקנות, כללי הבנקאות (הביקורת הפנימית), הוראות ניהול בנקאי תקין, הנחיות מקצועיות של לשכת המבקרים הפנימיים, הנחיות ועדת הביקורת של הדירקטוריון, הדירקטוריון וצרכי ההנהלה.

ד.1.ב. כלים לניהול סיכון האשראי

חשיפות האשראי ממוכנות ומאפשרות ניתוח ודיווח במימדים שונים. מערכות המידע מספקות באופן שוטף ראייה כוללת של פעילות הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי. ראייה כוללת של לקוחות עסקיים מנוהלת בהתאם להוראה 313 של בנק ישראל ונהלי הבנק בכדי לקבל תמונה מלאה של קבוצת סיכון המבטאת קשרי בעלות וקשרי תלות כלכלית.

בשולחן העבודה של הגורם המטפל בלקוח מתקבלות התראות ממערכות פנימיות וממידע חיצוני על אירועים שעלולים להצביע על הרעה במצב הלקוח. תהליכי ניהול סיכון האשראי כוללים מודלים לאמידת סיכון האשראי. דירוג סיכון האשראי משמש לזיהוי שינויים ברמת הסיכון של הלווה והתיק. היחידה לניהול סיכונים אשראי פיתחה ויישמה מודלים לאמידת סיכון האשראי הקובעים את דירוג הלווה והאשראי. המודלים משלבים הערכות מומחים בתחום האשראי, ומודלים סטטיסטיים מתקדמים. מודלי הדירוג מוטמעים בתהליכי האשראי בחטיבות השונות ומשולבים בתהליך קבלת החלטות אשראי ותמחור, מדיניות האשראי, הצפת לקוחות בקשיים, וניטור איכות התיק והלווה.

הסיכון ברמת התיק הכולל של הקבוצה מנוטר על-ידי היחידה לניהול סיכונים אשראי. דוח מרכז הכולל את חשיפות האשראי, הסיכון בתיק, מגמות ושינויים, אירועים מיוחדים ואינדיקטורים שונים לרמת הסיכון מובא לדיון בפני הנהלת הבנק, ועדת האשראי של הדירקטוריון וועדת ניהול ובקרת סיכונים של הדירקטוריון.

כלים נוספים לניהול סיכון האשראי כוללים ניתוחים של ריכוזיות תיק החשיפות וניתוח תרחישי קיצון.

2.ד. גידור והפחתת הסיכון

הבנק מנהל את הביטחונות לאשראי באמצעות מערכת ביטחונות הכוללת מקדמי ביטחון שמרניים. במסגרת מדיניות הביטחונות נקבעו עקרונות וכללים להערכת שוויין של הביטחונות, לפי סוג הביטוחה ואופי האשראי אותו היא מבטיחה, כגון: אומדן טווח הזמן וההוצאות שיידרשו למימוש הביטוחה, סוג ההצמדה, תנודתיות בשווי הביטוחה, וכדומה. כמו-כן, נקבעו נהלים לאופן הטיפול בביטוחות ולמעקב אחר השינויים בהן ובשוויין. הביטוחות אותן הבנק מקבל להבטחת האשראי כוללות בין השאר, נכסים פיננסיים, נכסי דלא נידי ונכסים אחרים. כנגד אשראי הניתן לחברות מקבל הבנק ביטוחות גם באמצעות שעבוד שוטף כללי על נכסי החברה. על פי צורך בוחן הבנק שימוש בכלים נוספים להפחתת סיכון כולל מכירת הלוואות, רכישת ביטוח ושימוש בנגזרי אשראי. ראה [סעיף הפחתת סיכון אשראי](#) בהמשכו של פרק זה.

3.ד. חובות בעייתיים ולווים בקשיים

במדיניות סיווגים והפרשות הוגדרו אינדיקטורים להצפת לקוחות עם תסמינים שליליים אשר נחזים כעשויים להיות בעייתיים. בנוסף, מחלקות ניתוח אשראי ובקרת אשראי בחטיבה לניהול סיכונים בוחנות במסגרת חוות הדעת שהן מבצעות על הלווים השונים האם נדרש להציף לבחינה לקוחות שנחזים כבעייתיים, האם נדרש להכניסם לרשימת הפיקוח/לסווג את החוב. לקוחות שהוצפו לראשונה ולקוחות קיימים ברשימת המעקב, נבחנים פרטנית על-ידי יחידה ייעודית (מחלקת בקרת אשראי וסיווגים בחטיבה לניהול סיכונים) ונידונים במסגרת תהליך נאותות הסיווג הרבעוני. לגבי לווים אלו מתקיימים מעקב ובקרה הדוקים יותר והבנק פועל לצמצום החשיפה מולם, וזאת, בדרך של פירעון האשראי ממקורותיהם של הלווים ו/או קבלת ביטחונות נוספים. במקרים מסוימים מועבר הטיפול בלקוחות לאגף המתמחה בליווי ושיקום לווים, או ליחידות גבייה. בנוסף על כך, הבנק בוחן באופן שוטף את רמת סיכון האשראי בתיקי הלווים, על בסיס הנחות שמרניות, מסווג את האשראי הבעייתי בהתאם להוראות בנק ישראל ובהתאם לקווים מנחים לסיווג שנקבעו (השגחה מיוחדת, נחות ולא צובר) ורושם הפרשה נאותה להפסדי אשראי בגין כלל סיכון האשראי בבנק.

3.3.א. הגדרת הסיווגים

השגחה מיוחדת

סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת, כולל סיכון אשראי מאזני וחוף-מאזני בעל חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של ההנהלה. אם לא יטופלו, התוצאה של חולשות פוטנציאליות אלו עלולה להיות התדרדרות בסיכויים לפירעון של האשראי או במעמדו של הבנק כנושה בתאריך עתיד מסוים. סיכון אשראי חוף-מאזני יסווג בהשגחה מיוחדת אם קיימת הסתברות שהינה לפחות אפשרית לכך שההתחייבות התלויה בגין הסעיף החוף-מאזני תתממש. אשראי שאינו נבחן פרטנית (נמוך ממיליון ש"ח) יסווג באופן אוטומטי בהשגחה מיוחדת כאשר החוב בפיגור מעל 60 יום ועד 89 יום.

נחות

סיכון אשראי נחות, כולל סיכון אשראי מאזני וחוף-מאזני שאינו מוגן באופן מספק על-ידי השווי הנוכחי המבוסס ויכולת התשלום של החייב או של הביטחון ששועבד, אם קיים. לסיכון אשראי שסווג כאמור נדרש שתהינה חולשות מזוהות היטב, אשר מסכנות את מימוש פירעון החוב, שכן קיימת אפשרות ברורה שהבנק יספוג הפסד מסוים, אם הליקויים לא יתוקנו. סיכון אשראי חוף-מאזני יסווג כנחות אם קיימת הסתברות שהינה לפחות אפשרית לכך שההתחייבות התלויה בגין הסעיף החוף-מאזני תתממש. אשראי שאינו נבחן פרטנית (נמוך ממיליון ש"ח) יסווג באופן אוטומטי כנחות כאשר הוא הופך לחוב בפיגור של 90 יום או יותר.

חוב לא צובר

החל מיום 1 בינואר 2022 ההגדרות הקיימות בהוראות לגבי חובות פגומים וסיכון אשראי פגום, הוחלפו בהגדרות של חובות לא צוברים וסיכון אשראי לא צובר. לפרטים נוספים ראה [ביאור 1.1\(1\) בדוחות הכספיים](#). אשראי מסווג כלא צובר, כאשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים המקוריים עם הלקוח. קבלת החלטה בדבר סיווג אשראי כלא צובר מבוססת, בין היתר, על מצב הפיגור של החוב, הערכת מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, קיום ומצב הביטחונות ומצבם הפיננסי של ערבים, אם קיימים. בכל מקרה, חוב המוערך על בסיס פרטני מסווג כלא צובר כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים. חוב לא צובר יחזור להיות מסווג כחוב שיחזור לצבור הכנסות ריבית רק כאשר אין בגינו רכיב קרן או ריבית אשר הגיע מועדם וטרם שולמו והבנק צופה פירעון של הקרן הנותרת והריבית בשלמותם לפי תנאי החוזה. במקרים חריגים חשיפות בפיגור (למעלה מ-90 יום) לא תחשבנה כפגומות וזאת כאשר להערכת הבנק צפוי מקור החזר תזרימי אשר יפרע את מלוא הפיגור תוך פרק זמן קצר.

הגדרת חוב בפיגור

חוב בפיגור

חוב בו קרן או ריבית לא שולמו במועדם בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. חשבון עו"ש/ח"ד ידווחו כחוב בפיגור כאשר החשבון נותר ברציפות ביתרת חובה (בהיעדר מסגרת מאושרת), או בחריגה ממסגרת האשראי המאושרת, למשך 30 ימים או יותר או אם בתוך מסגרת האשראי נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים הנמוכים מיתרת החובה ומהמסגרת במשך תקופה של 180 ימים. הלוואות ידווחו כחוב בפיגור כאשר הקרן או הריבית לא שולמו לאחר 30 יום מהמועד שנקבע לתשלומם, בהתאם לתנאי הפירעון החוזיים של החוב.

ארגון מחדש של חוב בעייתי

ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו).

לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על-ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי, הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתו הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם החייב מצוי בקשיים פיננסיים והאם במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב. לצורך קביעה זאת, הבנק בוחן את יכולת הגביה מהלקוח וכן האם קיימים סממנים המצביעים על היותו של הלווה בקשיים במועד ההסדר או על קיום אפשרות סבירה שהלווה יקלע לקשיים פיננסיים לולא ההסדר.

הוצאות להפסדי אשראי

הפרשה פרטנית

חובות שההוצאה להפסדי אשראי בגינם נבחנת על בסיס פרטני כוללים חובות שסך יתרתם החוזית (ללא ניכוי מחיקות חשבונאיות, ריבית שלא הוכרה, הפרשה להפסדי אשראי וביטחונות), מקובצות ברמת הלקוח, הינה מעל 3 מיליון ש"ח, וכן חובות לקוחות בארגון מחדש של חוב בעייתי. הפרשה פרטנית להפסדי אשראי נבחנת לגבי כל חוב מעל 3 מיליון ש"ח שסווג כלא צובר.

ההוצאה הפרטנית להפסדי אשראי מוערכת בהתבסס על תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהוונים בשיעור הריבית המקורית של החוב או בהתבסס על מימוש נכסי החייב. כאשר נקבע כי החזר החוב הינו מותנה בביטחון או כאשר הבנק קובע שצפויה תפיסת נכס, ההפרשה הפרטנית מוערכת בהתבסס על השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו חוב, לאחר הפעלת מקדמים זהירים ועקביים שמשקפים, בין היתר, את התנודתיות בשווי ההוגן של הביטחון, את הזמן שיעבור עד למועד המימוש בפועל ואת העלויות הצפויות במכירת הביטחון.

הפרשה קבוצתית

הבנק מיישם את כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא הפסדי אשראי צפויים CECL - (ASC 326). בעקבות יישום כללים אלה חישוב ההפרשה להפסדי אשראי הצפויים מוערך על בסיס קבוצתי (למעט לווים לגביהם הבנק לא זיהה מאפייני סיכון משותפים ללווים אחרים ועליהם מחושבת הפרשה על בסיס בחינה פרטנית). ההפרשה להפסדי אשראי מחושבת לפי ההפסד הצפוי לאורך חיי האשראי. בנוסף לכך, באומדן ההפרשה להפסדי אשראי נעשה שימוש משמעותי במידע צופה פני עתיד שמשקף תחזיות סבירות ונתמכות לגבי אירועים כלכליים עתידיים.

הבנק אומד את הפסדי האשראי הצפויים בהתאם לשיטה מתקדמת המבוססת על אומדן כלכלי של תוחלת ההפסד הצפויה לאורך חיי האשראי (Life Time Expected Loss) באמצעות אומדן של רכיבי הפסד האשראי: ההסתברות לכשל (PD) וההפסד בהינתן כשל (LGD) ויתרת האשראי, המביאה בחשבון פירעונות וניצולים עתידיים של מסגרות חוץ-מאזניות (EAD), כולל התאמות מאקרו כלכליות והתאמות בגין גורמים איכותיים.

נתוני השיטה מבוססים בעיקרם על מידע פנימי הקיים בבנק, במקרים בהם קיימות מגבלות של מידע שולבו הערכות מומחה. ההתאמות המאקרו כלכליות מבוססות על תחזיות הבנק בקשר לפרמטרים מאקרו כלכליים, לרבות: שיעורי אבטלה, מדד המחירים לצרכן, מדד מחירי הדיור, תוצר לאומי גולמי, צריכה פרטית ושכר ממוצע במשק.

ההתאמות למודל בגין גורמים איכותיים מתייחסות, בין השאר, למאפיינים פוליטיים וסביבתיים, צמיחה מהירה באשראי, מדיניות ונהלי מתן האשראי של הבנק, לרבות שינויים באסטרטגיית מתן האשראי, תהליכי חיתום וגורמים נוספים.

ירידת-ערך באגרות-חוב בעלות אופי אחר מזמני

לשם קביעה האם ירידת-ערך של אגרות-חוב הינה בעלת אופי אחר מזמני (Other Than Temporary) נעשית בחינה הכוללת מספר שלבים ועקרונות, בהתאם למדיניות שנקבעה בבנק, והעיקריים שבהם הינם:

בחינה האם ירידת-ערך היא בעלת אופי אחר מזמני ומה סכומה:

- אגרות-חוב אשר לתאריך המאזן אין בכוונת הבנק להחזיקם או שנמכרו לאחר תאריך המאזן בסכום נמוך מעלותם.

- אגרות-חוב שחלה בהן ירידת-ערך של למעלה מ-15% ביחס לעלות המתואמת וירידת-ערך זו נמשכה למעלה מחצי שנה, אלא אם ניתן להוכיח כי נתקיימו נסיבות מיוחדות.
 - אגרות-חוב אשר חלה לגביהן ירידת-ערך בשיעור של למעלה מ-30% ביחס לעלות המתואמת לתאריך המאזן או לאחריו, אלא אם ניתן להוכיח כי נתקיימו נסיבות מיוחדות.
 - אגרות-חוב שחלה לגביהן ירידת דירוג אל מתחת לדירוג השקעה.
 - אגרות-חוב שסווגו כבעייתיות (לא צובר, נחות, השגחה מיוחדת) על-ידי הבנק.
- לפרטים נוספים בדבר ירידת-ערך באגרות-חוב ראה [ביאור 1.8 סעיף 8.ב בדוחות הכספיים](#).

4.ד. איכות האשראי של חשיפות האשראי

טבלה ד-1: מדדי סיכון אשראי

ליום							
31.12.2022				31.12.2023			
סך-הכל	אנשים פרטיים - אחר	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	מסחרי	סך-הכל	אנשים פרטיים - אחר	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	מסחרי
ניתוח איכות האשראי לציבור							
0.87%	0.60%	0.45%	1.15%	0.97%	0.64%	0.57%	1.22%
שיעור אשראי שאינו צובר מיתרת אשראי לציבור							
0.89%	0.72%	0.45%	1.17%	1.06%	0.89%	0.57%	1.35%
שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו צובר או בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור							
1.63%	1.90%	0.45%	2.24%	2.02%	1.99%	0.57%	2.80%
שיעור אשראי בעייתי מיתרת האשראי לציבור							
4.16%	9.44%	1.02%	5.10%	5.31%	10.19%	1.11%	6.85%
שיעור אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי מיתרת האשראי לציבור							
ניתוח ההוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופת הדיווח							
(0.02%)	0.11%	0.06%	(0.08%)	0.47%	1.09%	0.09%	0.58%
שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור							
(0.03%)	0.07%	-	(0.05%)	0.09%	0.56%	0.01%	0.07%
שיעור המחיקות החשבונאיות נטו מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור							
ניתוח הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור							
1.64%	2.64%	0.41%	2.17%	1.92%	3.21%	0.48%	2.50%
שיעור יתרת ההפרשה הכוללת להפסדי אשראי* מתוך האשראי לציבור							
1.40%	2.55%	0.38%	1.80%	1.69%	3.11%	0.45%	2.14%
שיעור ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור							
160.7%	427.1%	83.8%	156.4%	174.3%	486.5%	78.5%	175.3%
שיעור ההפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור שאינו צובר							
156.9%	353.2%	83.8%	154.2%	158.7%	349.5%	78.5%	159.1%
שיעור ההפרשה להפסדי אשראי, מיתרת אשראי לציבור שאינו צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר							
(58.3)	39.0	243.5	(34.6)	18.4	5.5	74.1	29.9
יחס ההפרשה להפסדי אשראי למחיקות חשבונאיות, נטו							

* לרבות הפרשה בגין יתרות חוץ-מאזניות.

הערה:

השיעורים המחושבים לעיל מתייחסים להוצאות בגין אשראי לציבור בלבד, ללא הפסדי אשראי בגין בנקים וממשלות. אשראי לציבור - לפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.

ניתוח איכות התיק

קיימת החמרה במדדי סיכון האשראי. חלק מהמדדים מושפעים מגידול בהפרשה הקבוצתית המבטאת השפעות עתידיות של החמרה במצב הכלכלי. יחד עם זאת, ישנה הרעה גם במדדים כגון שיעור החוב הבעייתי, שיעור החוב הלא צובר ושיעור האשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי וכן גידול בשיעור היתרות בפיגור בפרט ברבעון הרביעי של שנת 2023. בנוסף, חל גידול בשיעור המחיקות החשבונאיות נטו בעיקר בסגמנט אנשים פרטיים.

השפעות מלחמת חרבות ברזל על ההפרשה הקבוצתית

בעקבות מלחמת חרבות ברזל צפויה פגיעה בסביבה הכלכלית אשר עשויה להביא לעלייה ברמת סיכון האשראי. יחד עם זאת, קיימת אי ודאות רבה לגבי התפתחות הלחימה, היקפה ומידת השפעתה על תחומי המשק השונים. הבנק בוחן תרחישים שונים כחלק מהערכותו לנושא ובמסגרת חישוב ההפרשה הקבוצתית הובאו בחשבון תחזיות המבטאות את השפעת המצב על סיכון האשראי.

ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי הכלולה בדוחות הכספיים מבוססת על שקלול השפעת שלוש תחזיות - תחזית בסיס, אופטימית ופסימית. כדי לשקף את השפעות המלחמה עודכנו התחזיות המקורו כלכליות בדוח הכספי של הרבעון השלישי של שנת 2023 והן הביאו לידי ביטוי השפעה מהותית על תנאי המשק. תחזיות אלו עודכנו על פי התפתחויות בפועל וצפיות עדכניות. על פי תחזית הבסיס נרשמה ירידה חדה בפעילות הכלכלית בעיקר ברבעון הרביעי של 2023. על בסיס התחשבות בעובדים בחל"ת, ההערכה היא כי שיעור האבטלה יעלה. ההתאוששות לאחר הלחימה צפויה להיות איטית יחסית ביחס לפוטנציאל הצמיחה של המשק, זאת בהשפעת ההרעה במצב הפיסקאלי וחולשה בשני ענפי משק מרכזיים: היי-טק ונדל"ן. ההנחה היא שתוואי הורדת הריבית במהלך 2024 יהיה בדומה להערכות טרם המלחמה. בשוק הנדל"ן, התחזיות המשמשות לחישוב ההפרשה הקבוצתית לגבי ירידות המחירים נותרו בעינן לאחר שהוחמרו ברבעון קודם בעקבות פרוץ המלחמה. יתרת ההפרשה הקבוצתית בכללותה מבטאת השפעות אלו ועומדת ב-31 לדצמבר 2023 על כ-7.1 מיליארד ש"ח לעומת כ-5.7 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2022.

לצורך ניתוח רגישות ההפרשה הקבוצתית להנחות שונות, חישוב ההפרשה הקבוצתית בגין התיק בישראל על בסיס התחזית הפסימית בלבד היה מביא לגידול של כ-0.74 מיליארד ש"ח מעבר להפרשה שנכללה בדוחות כספיים אלה ואילו חישוב ההפרשה הקבוצתית על בסיס תחזית אופטימית בלבד היה מביא לקטון של 0.65 מיליארד ש"ח בהפרשה הקבוצתית. מנעד זה מעיד על רמת אי הוודאות לגבי השפעת מצב המלחמה על תיק האשראי של הבנק. יודגש כי התחזית הפסימית אינה מהווה תרחיש קיצון.

טבלה ד-2: איכות האשראי של חשיפות אשראי

31 בדצמבר 2023				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
418,545	7,019	421,156	4,408	חובות, למעט אגרות-חוב
122,689	14	122,703	-	אגרות-חוב
217,991	956	218,278	669	חשיפות חוץ-מאזניות
759,225	7,989	762,137	5,077	סך-הכל

31 בדצמבר 2022				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
407,968	5,564	410,005	3,527	חובות, למעט אגרות-חוב
103,352	17	103,369	-	אגרות-חוב
208,385	935	208,507	813	חשיפות חוץ-מאזניות
719,705	6,516	721,881	4,340	סך-הכל

לפרטים נוספים ראה [טבלה 3-3: מידע נוסף על תנועה באשראי לציבור לא צובר בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

5.7. חשיפות לסיכוני אשראי

5.7.1. פירוט החשיפות לפי ענפי משק

טבלה ד-3: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל

ליום 31 בדצמבר 2023 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾									
יתרת	מחיקות	הוצאות	לא צובר	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה:	סך-הכל	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג	סך-הכל
הפרשה	חשבונאיות	(הכנסות)			חובות ⁽²⁾			ביצוע	
להפסדי	נטו	בגין הפסדי						אשראי ⁽⁵⁾	
אשראי	אשראי	אשראי							
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור - מסחרי									
83	(7)	29	3	159	2,648	3,219	159	2,951	3,225
חקלאות									
184	-	1	421	432	861	1,367	432	931	1,369
כרייה וחציבה									
389	(3)	54	196	665	15,438	30,999	665	30,518	31,673
תעשייה									
1,113	22	300	936	2,136	51,896	106,519	2,136	103,852	106,772
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾									
1,014	(18)	362	58	664	34,064	41,922	664	41,097	42,209
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן									
395	52	(59)	44	226	9,469	14,993	226	15,151	15,525
אספקת חשמל ומים									
533	40	246	397	684	29,224	38,922	684	37,454	39,221
מסחר									
435	16	264	417	522	10,095	11,795	522	10,963	11,851
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
384	20	49	92	427	8,809	12,402	428	11,674	12,488
תחבורה ואחסנה									
115	(4)	(26)	123	134	5,277	7,826	134	7,104	7,914
מידע ותקשורת									
219	5	42	6	14	30,945	40,938	14	54,505	54,691
שירותים פיננסיים									
275	40	69	96	175	10,589	16,514	175	15,491	16,558
שירותים עסקיים אחרים									
318	16	83	366	397	7,012	9,667	397	9,017	9,684
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
5,457	179	1,414	3,155	6,635	216,327	337,083	6,636	340,708	353,180
סך-הכל מסחרי ⁽⁸⁾									
622	8	117	749	749	130,922	137,284	749	135,831	137,284
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור									
1,111	193	376	223	691	34,589	56,453	691	52,752	56,460
אנשים פרטיים - אחר									
7,190	380	1,907	4,127	8,075	381,838	530,820	8,076	529,291	546,924
סך-הכל ציבור - פעילות בישראל									
2	-	1	-	-	188	865	-	1,111	1,111
בנקים בישראל ⁽⁹⁾									
-	-	-	-	-	1,594	1,598	-	86,620	86,620
ממשלת ישראל									
7,192	380	1,908	4,127	8,075	383,620	533,283	8,076	617,022	634,655
סך-הכל פעילות בישראל									

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 1,765; 636; 84,776; 383,620 ו-163,858 מיליוני ש"ח בהתאמה.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-599 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-530 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.

(8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיוור, בסך של כ-87 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

(9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

טבלה ד-3: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)					
הפסדי אשראי (4)			לא צובר	בעייתי (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	בעייתי (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך-הכל	
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי								
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור - מסחרי										
48	(37)	(25)	3	23	2,820	3,380	23	3,261	3,393	חקלאות
184	-	(533)	610	612	1,142	1,754	612	1,138	1,754	כרייה וחציבה
335	(23)	70	157	485	16,637	30,919	487	30,570	31,481	תעשייה
834	(79)	(165)	610	1,007	47,152	101,819	1,007	99,490	101,927	בינוי ונדל"ן - בינוי (7)
635	(56)	173	72	109	30,844	36,643	109	36,325	36,900	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
512	39	49	107	291	7,175	13,127	291	13,249	13,714	אספקת חשמל ומים
323	5	(23)	242	582	28,179	38,954	582	37,566	39,133	מסחר
185	(6)	(7)	117	182	9,999	11,546	182	10,353	11,567	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
358	12	121	237	526	8,853	12,794	529	11,944	12,891	תחבורה ואחסנה
142	(11)	31	131	144	5,213	7,501	144	6,866	7,551	מידע ותקשורת
184	(4)	(128)	22	29	27,684	38,237	29	51,521	51,736	שירותים פיננסיים
247	13	84	116	252	11,298	17,106	252	15,949	17,243	שירותים עסקיים אחרים
246	6	57	387	407	6,801	9,083	407	8,403	9,089	שירותים ציבוריים וקהילתיים
4,233	(141)	(296)	2,811	4,649	203,797	322,863	4,654	326,635	338,379	סך-הכל מסחרי (8)
515	2	72	572	572	127,527	134,643	572	133,342	134,643	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
927	22	40	211	670	35,054	52,892	670	49,437	52,896	אנשים פרטיים - אחר
5,675	(117)	(184)	3,594	5,891	366,378	510,398	5,896	509,414	525,918	סך-הכל ציבור - פעילות בישראל
1	-	1	-	-	255	1,206	-	1,391	1,391	בנקים בישראל (9)
-	-	-	-	-	768	771	-	68,613	68,613	ממשלת ישראל
5,676	(117)	(183)	3,594	5,891	367,401	512,375	5,896	579,418	595,922	סך-הכל פעילות בישראל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני (3), לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 157,949-2,468; 316; 67,788; 367,401 של 157,949-2,468; 316; 67,788; 367,401 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני חוץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-447 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-628 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיוור, בסך של כ-72 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

טבלה ד-3: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2023 ולתקופה של שנה שהסתיימה באותו תאריך										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)					
הפסדי אשראי (4)			לא צובר	בעייתי (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	בעייתי (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך-הכל	
יתרת מחיקות (הכנסות) חשבונאיות הפרשה בגין הפסדי נטו להפסדי אשראי	הוצאות (הכנסות) חשבונאיות הפרשה בגין הפסדי נטו להפסדי אשראי	הפסדי אשראי								
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור - מסחרי										
-	-	-	-	-	179	179	-	179	179	חקלאות
6	-	(8)	-	-	123	395	-	837	838	כרייה וחציבה
13	6	(8)	-	44	1,364	2,582	44	3,676	3,746	תעשייה
531	(1)	4	298	995	9,974	15,363	996	14,228	15,423	בינוי ונדל"ן
7	-	3	-	-	458	1,286	-	1,663	1,703	אספקת חשמל ומים
22	-	(14)	-	60	2,243	2,926	60	3,090	3,179	מסחר
97	-	(4)	127	127	3,275	4,381	127	4,254	4,381	בתי מלון, שירותי אוכל והארוחה
15	-	1	-	33	724	837	33	1,122	1,155	תחבורה ואחסנה
16	-	(1)	13	59	2,196	2,702	59	3,080	3,138	מידע ותקשורת
14	(6)	(7)	-	-	2,378	3,327	-	15,004	15,005	סך-הכל שירותים פיננסיים
20	-	5	108	193	951	1,393	193	1,203	1,397	שירותים עסקיים אחרים
21	-	1	-	33	2,901	3,362	33	3,477	3,512	שירותים ציבוריים
762	(1)	(28)	546	1,544	26,766	38,733	1,545	51,813	53,656	סך-הכל מסחר
6	-	-	8	8	641	669	8	652	669	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
1	2	3	-	1	95	261	1	255	261	אנשים פרטיים - אחר
769	1	(25)	554	1,553	27,502	39,663	1,554	52,720	54,586	סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל
13	-	3	-	-	12,896	13,380	-	26,000	26,017	בנקים בחו"ל (2)
15	-	(7)	-	-	1,546	1,577	-	27,162	27,218	ממשלות בחו"ל
797	1	(29)	554	1,553	41,944	54,620	1,554	105,882	107,821	סך-הכל פעילות בחו"ל
7,989	381	1,879	4,681	9,628	425,564	587,903	9,630	722,904	742,476	סך-הכל בישראל ובחו"ל

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני (3), לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 41,944; 37,927; 4,087; 446 ו-23,417 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

טבלה ד-3: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾					
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾										
יתרת הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	לא צובר	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך-הכל	
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור - מסחרי										
1	-	-	-	-	164	164	-	164	164	חקלאות
12	-	2	-	-	64	369	-	763	763	כרייה וחציבה
17	(3)	(19)	-	16	1,662	2,609	16	3,924	3,940	תעשייה
527	16	96	558	837	9,781	13,546	838	12,019	13,650	בינוי ונדל"ן
4	-	(5)	-	-	179	762	-	1,130	1,177	אספקת חשמל ומים
37	(2)	23	41	41	2,705	3,332	41	3,627	3,667	מסחר
107	-	8	6	635	2,978	3,747	635	2,840	3,747	בתי מלון, שירותי אוכל והארחא
29	-	7	29	70	678	787	70	932	1,024	תחבורה ואחסנה
18	2	1	13	13	1,821	2,214	13	2,570	2,583	מידע ותקשורת
12	-	(12)	1	1	3,782	4,480	1	10,060	10,062	סך-הכל שירותים פיננסיים
16	8	9	-	222	1,091	1,536	222	1,314	1,535	שירותים עסקיים אחרים
23	-	10	2	2	2,323	2,673	2	2,858	2,861	שירותים ציבוריים
803	21	120	650	1,837	27,228	36,219	1,838	42,201	45,173	סך-הכל מסחר
4	-	(1)	9	9	578	631	9	614	631	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
1	1	-	-	1	78	220	1	213	220	אנשים פרטיים - אחר
808	22	119	659	1,847	27,884	37,070	1,848	43,028	46,024	סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל
10	-	9	-	-	16,837	17,608	-	27,238	27,239	בנקים בחו"ל ⁽²⁾
22	-	21	-	-	1,410	1,541	-	25,669	25,760	ממשלות בחו"ל
840	22	149	659	1,847	46,131	56,219	1,848	95,935	99,023	סך-הכל פעילות בחו"ל
6,516	(95)	(34)	4,253	7,738	413,532	568,594	7,744	675,353	694,945	סך-הכל בישראל ובחו"ל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 46,131; 35,581; 582; 285 ו-16,444 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (7) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

טבלה ד-4: חשיפות לפי יתרת תקופה חוזית לפירעון

ליום 31 בדצמבר 2023					
תקופה ממוצעת לפירעון	סך-הכל חשיפות אשראי	מעל 15 שנים	מעל חמש שנים ועד 15 שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה
שנים	במיליוני ש"ח				
חשיפות אשראי מאזניות					
מסחרי	273,963	6,699	27,325	90,811	149,128
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	195,539	61,500	79,934	43,311	10,794
אנשים פרטיים - אחר	40,030	2,304	2,555	13,766	21,405
נכסים בגין מכשירים נגזרים	10,893	12	881	3,623	6,377
סך-הכל ציבור	520,425	70,515	110,695	151,511	187,704
בנקים וממשלות	256,368	1,196	31,409	68,513	155,250
סך-הכל חשיפת אשראי מאזנית	776,793	71,711	142,104	220,024	342,954
מזה: אגרות-חוב	138,723	1,146	34,235	69,791	33,551
סך-הכל חשיפת אשראי חוץ-מאזנית	218,954	-	19,133	91,594	108,227
ליום 31 בדצמבר 2022					
תקופה ממוצעת לפירעון	סך-הכל חשיפות אשראי	מעל 15 שנים	מעל חמש שנים ועד 15 שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה
שנים	במיליוני ש"ח				
חשיפות אשראי מאזניות					
מסחרי	258,352	8,409	29,450	86,922	133,571
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	179,678	56,222	73,509	40,013	9,934
אנשים פרטיים - אחר	37,418	2,707	1,617	13,905	19,189
נכסים בגין מכשירים נגזרים	11,194	45	1,114	4,019	6,016
סך-הכל ציבור	486,642	67,383	105,690	144,859	168,710
בנקים וממשלות	248,681	2,096	20,824	58,088	167,673
סך-הכל חשיפת אשראי מאזנית	735,323	69,479	126,514	202,947	336,383
מזה: אגרות-חוב	114,638	2,617	24,309	59,165	28,547
סך-הכל חשיפת אשראי חוץ-מאזנית	224,643	15,855	15,855	74,402	118,531

ד.5.ב. חשיפה למדינות זרות

החשיפה המאזנית למדינות זרות ליום 31 בדצמבר 2023 הסתכמה ב-75.3 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-75.5 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. החשיפה החוץ-מאזנית למדינות זרות ליום 31 בדצמבר 2023 הסתכמה ב-29.3 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-26.4 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. הגידול בחשיפה החוץ-מאזנית נובע בעיקרו מגידול במסגרות אשראי לא מנוצלות בארצות-הברית, מגידול בנגזרים למוסדות פיננסיים באנגליה וכן מגידול בעסקות מכירה חוזרת של ניירות-ערך (reverse repo) באוסטרליה והולנד. הבנק פועל על-פי מדיניות סדורה הקובעת מגבלות ותנאים המגדרים את החשיפה למדינות זרות.

טבלה ד-5: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות

ליום 31 בדצמבר 2023 ⁽¹⁾												
חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה מאזנית ⁽⁴⁾										
		חשיפה מאזנית ⁽²⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾ חוץ-מאזנית					חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים					
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾	מזה: סיכון חוץ-מאזני ⁽⁴⁾ בעייתית ⁽⁴⁾
22,534	8,205	74	12,163	795	1,690	34,715	3,976	25,651	29,627	4,728	2,836	23,175
3,466	25	-	7,716	-	1	3,491	-	-	-	3,057	434	-
422	1,733	-	4,087	-	-	2,155	-	-	-	1,757	398	-
26,418	8,368	-	5,306	32	32	34,930	144	-	144	23,025	10,554	1,207
במיליוני ש"ח												
המדינה												
ארצות-הברית												
אנגליה												
גרמניה												
אחרות												
סך-כל החשיפות למדינות זרות												
52,840	18,331	74	29,272	827	1,723	75,291	4,120	25,651	29,771	32,567	14,222	24,382
מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIGS: פורטוגל, איטליה, יוון וספרד												
78	134	-	51	-	-	212	-	-	-	48	164	-
מזה: סך החשיפות למדינות LDC												
435	71	-	93	1	1	506	-	-	-	431	75	-
מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות												
46	26	-	56	1	1	72	-	-	-	72	-	-

שורת "סך-הכל מדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

(3) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(4) סיכון אשראי מאזני חוץ-מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות לא צוברים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(5) יתרת החשיפה החוץ-מאזנית למדינות זרות כוללת חבות בגין רכישת ביטוח לתיק ערבויות מכח חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים.

טבלה ד-5: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022 ⁽¹⁾													
חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה חוץ-מאזנית ⁽²⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾		חשיפה מאזנית ⁽⁴⁾									
				חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים						חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון חוץ-מאזני בעיית ⁽⁴⁾	סך חשיפה חוץ-מאזנית אשראי	חובות לא צוברים ⁽⁴⁾	סיכון אשראי מאזני בעיית ⁽⁴⁾	סך-כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	לממשלות ⁽³⁾ לבנקים	ארצות-הברית	אנגליה
במיליוני ש"ח													
26,145	2,739	79	8,950	577	1,358	37,575	8,691	21,330	30,021	4,658	2,986	21,240	-
5,227	935	-	5,058	-	-	6,162	-	-	-	3,645	2,517	-	-
1,013	427	-	5,547	-	-	1,440	-	-	-	1,267	173	-	-
1,542	145	-	1,136	9	9	1,687	-	-	-	560	1,127	-	-
22,323	5,776	-	5,686	68	276	28,660	561	2	563	20,141	6,822	1,136	-
סך-כל החשיפות למדינות זרות													
56,250	10,022	79	26,377	654	1,643	75,524	9,252	21,332	30,584	30,271	13,625	22,376	-
מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIGS: פורטוגל, איטליה, יוון וספרד													
174	17	-	52	-	-	191	-	-	-	32	159	-	-
מזה: סך החשיפות למדינות LDC													
494	43	-	68	49	50	714	177	2	179	452	75	10	-
מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות													
30	6	-	33	39	40	213	177	2	179	35	1	-	-

שורת "סך-הכל למדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.
- (3) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (4) סיכון אשראי מאזני חוץ-מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות לא צוברים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (5) יתרת החשיפה החוץ-מאזנית למדינות זרות כוללת חבות בגין רכישת ביטוח לתיק ערבויות מכח חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים.

הגידול בחשיפה למדינות זרות נובע בעיקרו מגידול בחשיפה החוץ-מאזנית בגין מסגרות אשראי לא מנוצלות בארצות-הברית, מגידול בנגזרים למוסדות פיננסיים באנגליה וכן מגידול בעסקות מכירה חוזרת של ניירות-ערך (reverse repo) באוסטרליה והולנד.

טבלה ד-6: תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות⁽¹⁾

לתקופה של שנה המסתיימת ביום 31.12.2023										
סך-הכל	אוקראינה	רוסיה	ניגריה	מרקו	מולדובה	קניה	גאנה	קוסטה ריקה	ארגנטינה	
במיליוני ש"ח										
34	4	16	3	-	1	2	1	5	2	סכום החשיפה בתחילת התקופה
7	-	2	(2)	-	-	-	-	7	-	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
שינויים ביתר החשיפות:										
31	-	4	-	13	-	-	1	13	-	חשיפות שהתווספו
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	הכנסת ריבית שנצברה
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סכומים שנגבו
72	4	22	1	13	1	2	2	25	2	סך חשיפה בתום התקופה

לתקופה של שנה המסתיימת ביום 31.12.2022										
סך-הכל	אוקראינה	תורכיה	רוסיה	ניגריה	מולדובה	קניה	גאנה	קוסטה ריקה	ארגנטינה	
במיליוני ש"ח										
253	4	225	15	1	1	2	1	2	2	סכום החשיפה בתחילת התקופה
(40)	-	(46)	1	2	-	-	-	3	-	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
שינויים ביתר החשיפות:										
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	חשיפות שהתווספו
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	הכנסת ריבית שנצברה
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סכומים שנגבו
213	4	179	16	3	1	2	1	5	2	סך חשיפה בתום התקופה

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

ד.5.ג. חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

במסגרת הפעילות העסקית השוטפת, חשופה קבוצת הבנק לסיכון הנובע מחשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים. סיכון זה מקורו במגוון הפעילויות המתקיימות עם המוסדות הפיננסיים, כגון: עסקות המתבצעות בחדרי העסקות של הבנק - הפקדת יתרות מטבע-חוץ ונגזרים, רכישת אגרות-חוב אשר הונפקו על-ידי אותם מוסדות, עסקות סחר חוץ, פעילות בשוק ההון וביצוע ביטוחי אשראי מול חברות ביטוח זרות. החשיפה כלפי המוסדות הפיננסיים הזרים מושפעת הן מחוסנו הפיננסי של כל מוסד והן מהסיכון בסביבה הפוליטית והכלכלית שבה הוא פועל. יודגש, כי מרבית חשיפות האשראי של קבוצת הבנק היא כלפי מוסדות פיננסיים המצויים בשווקים מפותחים במערב אירופה ובצפון אמריקה בעלי דרוג השקעה ומעלה.

במהלך העסקים השוטף הבנק מקיים מעקב ובקרה שוטפים אחר התפתחויות שעשויות להשליך על יכולתם של המוסדות הפיננסיים איתם הוא מקיים פעילות לעמוד בהתחייבויותיהם, ובמקביל ננקטים אמצעים לשם מזעור סיכון האשראי.

טבלה ד-7: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 31 בדצמבר 2023				
סיכון אשכנזי	סיכון אשכנזי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשכנזי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשכנזי נוכחי כולל	סיכון אשכנזי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשכנזי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח						
16,410	11,504	4,906	14,489	9,794	4,695	AAA עד AA-
18,897	10,719	8,178	19,365	9,769	9,596	A+ עד A-
197	96	101	112	32	80	BBB+ עד BBB-
5	-	5	13	10	3	BB+ עד B-
-	-	-	-	-	-	B- עד מ-
405	66	339	49	11	38	ללא דירוג
35,914	22,385	13,529	34,028	19,616	14,412	סך-הכל חשיפות האשכנזי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים

דירוג אשכנזי חיצוני⁽⁴⁾

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הללו, אך איננה כוללת חשיפת אשכנזי למוסדות פיננסיים זרים שיש להם ערבות ממשלתית.
- (2) פיקדונות בבנקים, אשכנזי לציבור, השקעות באגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או שנרכשו במסגרת רזוח רכמי ימכסה, וסיכון מאזני אחר בגין מכשירים נגזרים.
- (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשכנזי.
- (4) לפי הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשכנזי במטבע-חוץ לטווח ארוך שניתן על-ידי אחת מחברות הדירוג העיקריות, S&P-I Moody's.

החשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2023 בכ-34.0 מיליארד ש"ח, ירידה של כ-1.9 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-35.9 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. ירידה זו נבעה בעיקר מירידה בחשיפה החוץ-מאזנית של כ-2.6 מיליארד ש"ח שנבעה מקיטון בערבויות ובמסגרות שניתנו למוסדות פיננסיים. מנגד, נרשמה השפעה מקזזת של 0.9 בחשיפה המאזנית בסך כ-0.9 מיליארד ש"ח הנובעת בעיקר מגידול בניירות-ערך של מוסדות פיננסיים זרים. כ-99.5% מהחשיפה למוסדות פיננסיים זרים היא מול מוסדות פיננסיים בעלי דירוג A- ומעלה. החשיפה למוסדות פיננסיים זרים של קבוצת הבנק נחלקת ל-57.6% בחברות ביטוח (בעיקר בשל רכישת ביטוחים), 37.7% בבנקים וחברות אחזקה בנקאיות, ו-4.7% מוסד פיננסי אחר. החשיפה של קבוצת הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים במדינות מערב אירופה (60%), בארצות-הברית (33.7%) ובמדינות דרום ומזרח אסיה (6.3%).

ד.6. מידע נוסף על חשיפות לסיכונים אשכנזי

ד.6.א. בינוי ונדל"ן

בענף הנדל"ן נרשמה האטה ניכרת בפעילות שבאה לידי ביטוי בכמות נמוכה של עסקות, עלייה במלאי הדירות הלא מכורות וכן ירידות מחירים קלות במהלך שנת 2023. בעקבות פרוץ מלחמת חרבות ברזל כמות העסקות בחודש אוקטובר ירדה בחדות והייתה אף נמוכה מהממוצע השנתי, וההתאוששות שנרשמה בנובמבר הייתה מתונה, כך שהיקף העסקות נותר נמוך. בנוסף, נמשכים הקשיים בקידום פרויקטים בעקבות מחסור בכוח אדם. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, היקף העסקות בדירות חדשות, רשם בשנת 2023 ירידה חדה של כ-31% לעומת שנת 2022, ומלאי הדירות החדשות הלא מכורות גדל עד לרמה של 68 אלף דירות בדצמבר 2023. עלייה במלאי של כ-16.6 אלף דירות לעומת דצמבר אשתקד. העלאות הריבית צמצמו את יכולת משקי הבית לרכוש דירה, וכן הקטינו רכישות של משקיעים. נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מראים על ירידת מחירים מצטברת של 4.2% במחירי הדירות החדשות מאז חודש ספטמבר 2022, וירידה מצטברת של 1.6% במדד מחירי כלל הדירות מאז מרץ 2023 (לפני התחלת ירידת המדד).

נתונים אלו אינם משקללים הטבות שניתנות לעיתים במעמד הרכישה, לכן ייתכן שירידות המחירים בפועל גבוהות יותר. ההשפעות האפשריות של המצב על הסביבה הכלכלית, כפי שהן מוערכות למועד הדיווח, הובאו לידי ביטוי בחישוב ההפרשה הקבוצתית.

טבלה ד-8: פילוח סיכון האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023			
סיכון אשראי כולל	אשראי חוץ-מאזני		סיכון אשראי מאזני הלוואות ⁽¹⁾
	ערבויות	מסגרות לא מנוצלות	
במיליוני ש"ח			
4,066	281	924	2,861
407	60	29	318
71,896	18,934⁽¹⁾	18,569	34,393
37,389	926	6,553	29,910
24,513	4,479	9,618	10,416
138,271	24,680	35,693	77,898
10,710	666	1,761	8,283
148,981	25,346	37,454	86,181

חטיבה עסקית

בנייה למסחר ושירותים			
בנייה לתעשייה			
בנייה למגורים			
נכסים מניבים			
אחר			
סך-הכל חטיבה עסקית			
חטיבה קמעונאית			
סך-הכל פעילות בישראל			

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022			
סיכון אשראי כולל	אשראי חוץ-מאזני		סיכון אשראי מאזני הלוואות ⁽¹⁾
	ערבויות	מסגרות לא מנוצלות	
במיליוני ש"ח			
4,026	499	793	2,734
492	45	86	361
69,805	21,537 ⁽¹⁾	17,591	30,677
31,768	796	4,607	26,365
21,311	4,877	7,278	9,156
127,402	27,754	30,355	69,293
11,425	737	1,852	8,836
138,827	28,491	32,207	78,129

חטיבה עסקית

בנייה למסחר ושירותים			
בנייה לתעשייה			
בנייה למגורים			
נכסים מניבים			
אחר			
סך-הכל חטיבה עסקית			
חטיבה קמעונאית			
סך-הכל פעילות בישראל			

(1) כולל סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני בגינו נרכש ביטוח בעיקר מחברות ביטוח זרות לתיק אשראי מקרקעין, לפרטים נוספים ראה [דוח על הסיכונים](#).

ליום 31 לדצמבר 2023 סיכון האשראי הכולל בענפי הבינוי והנדל"ן בישראל הסתכם בכ-149 מיליארד ש"ח. סך יתרת סיכון האשראי לציבור בענפי הבינוי והנדל"ן בישראל עלה במהלך שנת 2023 בכ-7.3%. מרבית החשיפה הינה בחטיבה העסקית (לקוחות בינוניים וגדולים), כ-93% מסך סיכון האשראי בענפי בינוי ונדל"ן בישראל.

החשיפה לחברות שעיקר פעילותן בענף הבנייה לדיור בחטיבה העסקית מהווה כ-52% מחשיפת החטיבה לענף הבינוי והנדל"ן. עיקר המימונים לחברות בענף כוללים מימוני קרקעות למגורים וליווי פרויקטי בנייה למגורים ברחבי הארץ. החשיפה לחברות הפועלות בענפים של הקמת מבנים למסחר ושירותים, בנייה לתעשייה וכן נכסים מניבים להשכרה בחטיבה העסקית מהווה כ-30% מחשיפת החטיבה לענף הבינוי והנדל"ן.

טבלה ד-9: ניתוח איכות האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן

השינוי	יתרה ליום		
	31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח			
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי			
6.7%	135,815	144,949	סיכון אשראי שאינו בעייתי
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
316.1%	434	1,806	בעייתי צובר
45.7%	682	994	לא צובר
150.9%	1,116	2,800	סיכון אשראי בעייתי שאינו בדירוג ביצוע
(35.0%)	1,896	1,232	סיכון אשראי שאינו בעייתי שאינו בדירוג ביצוע
33.9%	3,012	4,032	סך-הכל סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי
7.3%	138,827	148,981	סך-הכל

סך סיכון האשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי עלה במהלך שנת 2023 ב-33.9%. שיעור סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי מתוך סך-הכל סיכון האשראי עלה מ-2.17% בתום 2022 ל-2.70% ליום 31 בדצמבר 2023, שיעור החוב הבעייתי מתוך סך סיכון האשראי עלה מ-0.80% בתום 2022 ל-1.88% ליום 31 בדצמבר 2023, ושיעור החוב הלא צובר מתוך סך סיכון האשראי עלה מ-0.49% בתום 2022 ל-0.67% ליום 31 בדצמבר 2023. הגידול בשיעור היתרות שאינן בדירוג ביצוע אשראי, ובפרט הגידול המשמעותי בשיעור החוב הבעייתי, הושפע מהשינויים בסביבה הכלכלית. שינויים אלו מצביעים על עלייה בהסתברות להרעה באיכות התיק ובהתאם לכך תיתכן המשך עלייה ברמת סיכון האשראי של הלווים בתחום זה, ואף ביתר שאת עקב מצב המלחמה.

טבלה ד-10: סיכון אשראי בענף הנדל"ן בחטיבה העסקית בישראל לפי שיעור המימון (LTV) וכושר ספיגה⁽¹⁾

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023					
קרקעות	נדל"ן בתהליכי בנייה ⁽²⁾	נכסים שבנייתם הושלמה	אחר	סך-הכל	
במיליוני ש"ח					
					שיעור מימון⁽³⁾
2,796	-	6,064	-	8,860	עד 45%
6,640	-	9,810	-	16,450	מעל 45% ועד 65%
17,322	-	6,621	-	23,943	מעל 65% ועד 80%
2,059	-	773	-	2,832	מעל 80%
					כושר ספיגה⁽⁴⁾
-	376	-	-	376	עד 25%
-	16,350	-	-	16,350	מעל 25% ועד 50%
-	8,775	-	-	8,775	מעל 50% ועד 75%
-	23,000	-	-	23,000	מעל 75%
-	8,297	-	-	8,297	פרויקטים שטרם החלו
					אחר⁽⁵⁾
-	-	-	29,388	29,388	
28,817	56,798	23,268	29,388	138,271	סך-הכל סיכון אשראי חטיבה עסקית

- הפילוח לסגמנטים נערך בהתאם לניתוח מקור הפירעון של כל אשראי, כפי שהוצג ואושר בתהליך חיתומו.
- "נדל"ן בתהליכי בנייה" כולל את כלל הפרויקטים בשלבי הקמה בסגמנטים השונים (מגורים, משרדים, מסחר וכו') לרבות הקמת נכסים המיועדים להשכרה. בסגמנט זה נכללים: קבוצות רכישה, פרויקטים שנחתם בגינם הסכם ליווי אך טרם החל הליווי מפאת אי עמידה בתנאים מקדמיים, קרקעות שהחל פיתוחן, ויתרות ערבויות חוק מכר בתהליכי ביטול בגין פרויקטים שהסתיימו.
- שיעור מימון הינו היחס בין האשראי הכספי למועד הדיווח לבין שווי הבטוחה העדכני הקיים למועד הדיווח, לפני השפעת מקדמי ביטחון. שיעורי המימון אינם משקללים את גידור הסיכון של יתרות האשראי המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- כושר ספיגה בפרויקטים הינו שיעור הירידה האפשרי המקסימאלי בשווי הנכס כגמור, מבלי שהבנק יספוג הפסדים מהפרויקט. כושר הספיגה הינו על-פי הדיווח האחרון הידוע למועד הדיווח ואינו משקלל את גידור הסיכון של יתרות המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- "אשראי אחר" הינו כל אשראי שאינו עומד בהגדרת אחד הסגמנטים המפורטים לעיל. תחת סעיף זה נכללים לדוגמה מימוני פרויקטי תשתיות (PPP), מימונים כנגד ביטחונות שאינם נדל"ן (כגון פיקדונות, מניות, שעבוד צף, ערבויות צד ג' ועוד), אשראים שוטפים כנגד חוסן פיננסי ועוד.

טבלה ד-10: סיכון אשראי בענף הנדל"ן בחטיבה העסקית בישראל לפי שיעור המימון (LTV) וכושר ספיגה⁽¹⁾ (המשך)

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022*					
קרקעות	נדל"ן בתהליכי בנייה ⁽²⁾	נכסים שבנייתם הושלמה	אחר	סך-הכל	
במיליוני ש"ח					
					שיעור מימון⁽³⁾
2,316	-	5,250	-	7,566	עד 45%
6,422	-	7,523	-	13,945	מעל 45% ועד 65%
15,241	-	5,801	-	21,042	מעל 65% ועד 80%
3,733	-	812	-	4,545	מעל 80%
					כושר ספיגה⁽⁴⁾
-	865	-	-	865	עד 25%
-	8,075	-	-	8,075	מעל 25% ועד 50%
-	6,906	-	-	6,906	מעל 50% ועד 75%
-	27,237	-	-	27,237	מעל 75%
-	9,109	-	-	9,109	פרויקטים שטרם החלו
					אחר⁽⁵⁾
-	-	-	28,112	28,112	
27,712	52,192	19,386	28,112	127,402	סך-הכל סיכון אשראי חטיבה עסקית

* סווג מחדש.

- (1) הפילוח לסגמנטים נערך בהתאם לניתוח מקור הפירעון של כל אשראי, כפי שהוצג ואושר בתהליך חיתומו.
- (2) "נדל"ן בתהליכי בנייה" כולל אשראי לפרויקטים בשלבי הקמה שונים לרבות: קבוצות רכישה, פרויקטים שנחתם בגינם הסכם ליווי אך טרם החל הליווי מפאת אי עמידה בתנאים מקדמיים, קרקעות שהחל פיתוחן, ויתרות ערביות חוק מרכז בתהליכי ביטול בגין פרויקטים שהסתיימו.
- (3) שיעור מימון הינו היחס בין האשראי הכספי למועד הדיווח לבין שווי הבטוחה העדכני הקיים למועד הדיווח, לפני השפעת מקדמי ביטוח. שיעורי המימון אינם משקללים את גידור הסיכון של יתרות האשראי המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- (4) כושר ספיגה בפרויקטים הינו שיעור הירידה האפשרי המקסימאלי בשווי הנכס כגמור, מבלי שהבנק יספוג הפסדים מהפרויקט. כושר הספיגה הינו על-פי הדיווח האחרון הידוע למועד הדיווח ואינו משקלל את גידור הסיכון של יתרות המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- (5) "אשראי אחר" הינו כל אשראי שאינו עומד בהגדרת אחד הסגמנטים המפורטים לעיל. תחת סעיף זה נכללים לדוגמה מימוני פרויקטי תשתיות (PPP), מימונים כנגד ביטחונות שאינם נדל"ן (כגון פיקדונות, מניות, שעבוד צף, ערבויות צד ג' ועוד), אשראים שוטפים כנגד חוסן פיננסי ועוד.

שיעור האשראי במימון מעל 80% מהווה כ-5.4% מסך היתרה של נכסים שבנייתם הושלמה וקרקעות בחטיבה העסקית, ליום 31 בדצמבר 2023, לעומת 9.7% ליום 31 בדצמבר 2022. שיעור האשראי בכושר ספיגה עד 25% לנדל"ן בתהליכי בנייה מהווה כ-0.8% מסך היתרה של נדל"ן בתהליכי בנייה בחטיבה העסקית (ללא פרויקטים שטרם החלו) ליום 31 בדצמבר 2023 לעומת 2.0% ליום 31 בדצמבר 2022. השינוי העיקרי בתמהיל שיעורי המימון וכושר הספיגה בשנת 2023 הוא גידול בסך 8,275 מיליון ש"ח בפרויקטים עם כושר ספיגה של 25% עד 50%. שינוי זה נבע בעיקר מכניסה לליווי של פרויקטים חדשים. כמו-כן, חל קיטון בסך 4,237 מיליון ש"ח בפרויקטים עם כושר ספיגה מעל 75% הנובע בעיקר מסיום הקמה של פרויקטים.

ביום 22 במאי 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון הוראה 203 לפיו לרשימת החובות המשוקללים לסיכון ב-150% יתווספו הלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בנייה, בשיעור העולה על 80% משווי הנכס הנרכש (LTV), למעט הלוואות לרכישת קרקע חקלאית שאין לגביה אופק תכנוני או כוונה להגיש בקשה לשינוי יעוד ולמעט הלוואות לרכישת קרקע לשימוש עצמי של לווה שאינו מסווג בענף משק בינוי ונדל"ן על-פי המימון הענפי בהוראה 831 בנושא דיווח על ענפי משק. ביום 26 בינואר 2023 פרסם קובץ שאלות ותשובות הכולל הבהרות בקשר ליישום החוזר, למידע נוסף ראה [ביאור 24. יא בדוחות הכספיים](#).

ניהול סיכון אשראי בענפי הבינוי והנדל"ן

החשיפה לתחום הבינוי והנדל"ן מהווה חלק משמעותי מתיק האשראי. הבנק מבצע מעקב אחר התפתחות האשראי לענפי הבינוי והנדל"ן ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לנדל"ן נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לענפי הבינוי והנדל"ן בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים בנוסף למגבלה הרגולטורית המוגדרת על-ידי בנק ישראל. ביום 7 בינואר 2021 פרסם בנק ישראל התאמות נוספות להוראת ניהול בנקאי תקין 250 (הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה) - במסגרתו ניתנה התייחסות גם להוראת ניהול בנקאי תקין 315 - מגבלת חבות ענפית. במסגרת העדכון, הוגדר כי מגבלת האשראי לענף בינוי ונדל"ן בניכוי חבויות לתשתיות לאומיות תעלה משיעור של 20% ל-22% מסך-כל חבויות הציבור ומגבלת האשראי לענף בינוי ונדל"ן תעלה משיעור של 24% ל-26% מסך-כל חבויות הציבור. תוקף ההקלה הוארך עד תום 24 חודשים מיום 31 בדצמבר 2025, ובלבד שהשיעור לא יעלה על השיעור ביום 31 בדצמבר 2025 או שיעור המגבלה הענפית כקבוע בהוראת ניהול בנקאי תקין 315, הגבוה מביניהם. כחלק מניהול החשיפה הענפית והעמידה במגבלה בענף, הבנק משתמש בכלים כגון סינדיקציה, ורכישת ביטוח מחברות ביטוח מדורגות המוכרות להפחתת חבות בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313. מהמחצית השנייה של שנת 2021 הרחיב הבנק את השימוש בפוליסות ביטוח. הבנק ממשיך לעשות שימוש בפוליסות ביטוח מקרקעין המבטיחות את הבנק מהפסדי אשראי בגין תיק הלוואות, אשר הועמדו ללקוחות החטיבה העסקית של הבנק והמבטוחות בשעבוד קרקע. וכן בפוליסות ביטוח ערבויות חוק מכר ("עח"מ") המבטיחות את הבנק מהפסדים בגין עח"מ המונפקות במסגרת פרויקטי נדל"ן של לקוחות החטיבה העסקית המלווים על-ידי הבנק. ביטוחים אלו מאפשרים לבנק להקטין את החשיפה לענף הבינוי והנדל"ן (לפרטים נוספים ראה [ביאור 10.ב.25 בדוחות הכספיים](#)). הבנק עשוי לנקוט בצעדים נוספים בעתיד להמשך ניהול המגבלה והחשיפה לענף זה.

תהליך החיתום לאשראי חדש בענף נעשה תוך שימוש במדיניות אשראי סדורה לסוגי המימון השונים בענף כדוגמת מימון קרקעות, מימון בנייה למגורים, מימון בנייה והנבה של נכסים מניבים. המדיניות כוללת קריטריונים איכותיים וכמותיים כגון שיעור הון עצמי, LTV מקסימלי, יחס כיסוי מינימלי וכושר ספיגה. קריטריונים אלו מותאמים לסוג הנכס הממומן ומגדרים את תיאבון הסיכון בענף. חיתום אשראי חדש נעשה תוך קביעת רווחיות מתואמת סיכון. במסגרת ניטור התיק נבחנים שינויים ומגמות במדדי סיכון שונים גם בהשוואה לנתונים המתפרסמים ביחס לכלל המערכת הבנקאית. הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור. הבנק ממשיך לבחון את ההתפתחויות במשק ובוחן התאמות בהתאם. הבנק עושה שימוש במודל המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת ההשפעה גם על האשראי לבינוי ונדל"ן.

יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין ענפי הבינוי והנדל"ן בישראל הסתכמה בסך של כ-2,127 מיליון ש"ח ליום 31 לדצמבר 2023 בהשוואה לסך של כ-1,469 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022. שיעור סך ההפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור בענף בינוי ונדל"ן בישראל ליום 31 לדצמבר 2023 הינו 2.47% בהשוואה ל-1.88% ליום 31 בדצמבר 2022.

ד.6.ב. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים ולקבוצות לווים

טבלה ד-11: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

ליום 31 בדצמבר 2023			
מספר לווים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
ענף המשק של הלווה			
1	1,748	1,306	3,054
7	6,905	4,784	11,689
2	1,379	1,429	2,808
3	1,961	4,415	6,376
1	1,190	73	1,263
14	13,560	17,780	31,340
3	1,256	4,735	5,991
1	1,149	59	1,208
32	29,148	34,581	63,729
			סך-הכל

ליום 31 בדצמבר 2022			
מספר לווים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
ענף המשק של הלווה			
1	1,310	1,360	2,670
6	6,568	3,419	9,987
3	1,187	3,826	5,013
1	1,014	297	1,311
1	1,194	150	1,344
10	11,662	10,557	22,219
2	1,206	3,642	4,848
24	24,141	23,251	47,392
			סך-הכל

סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לווים

נכון ליום 31 בדצמבר 2023 לא קיימת קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בדבר "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים" (להלן: הוראה 313), עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313). הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לווים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלות. בנובמבר 2023 בנק ישראל פרסם טיוטת עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 313, "מסגרת פיקוחית למדידה ובקרה של חשיפות גדולות" שמהותה שינוי באופן חישוב החבות בגין חשיפות גדולות. הבנק בוחן את השלכות יישום הוראה זו.

ד.ג. סיכונים בתיק הלוואות לדיור

טבלה ד-12: סיכונים בתיק הלוואות לדיור

יתרה ליום		
31.12.22	31.12.23	
במיליוני ש"ח		
יתרות אשראי		
128,177	131,650	הלוואות מכספי הבנק
898	868	הלוואות מכספי האוצר*
272	297	מענקים מכספי האוצר*
129,347	132,815	סך-הכל
לשנה שהסתיימה ביום		
31.12.22	31.12.23	
במיליוני ש"ח		
ביצוע		
24,947	14,630	סך-הכל הלוואות מכספי הבנק
הלוואות מכספי האוצר		
47	61	הלוואות
38	32	מענקים
85	93	סך-הכל מכספי האוצר
25,032	14,723	סך-הכל הלוואות חדשות
1,538	1,374	הלוואות ישנות שמוחזרו, מכספי הבנק
26,570	16,097	סך-הכל הלוואות שניתנו

* סכום זה אינו נכלל במסגרת היתרות המאזניות לציבור.

טבלה ד-13: התפתחות סכומי הפיגור בהלוואות לדיור והפרשה להפסדי אשראי

יתרת חוב רשומה	חוב בפיגור של 90 יום יותר או שאינו צובר	הפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור	שיעור ההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור	שיעור חוב בפיגור של 90 יום יותר או שאינו צובר
במיליוני ש"ח/באחוזים				
131,650	755	632	0.48%	0.57%
128,177	581	519	0.40%	0.45%
115,166	595	533	0.46%	0.52%
31.12.2023				
31.12.2022				
31.12.2021				

בשנת 2023 נרשמה ירידה משמעותית בסכום הביצועים החדשים לעומת שנת 2022 כתוצאה מירידה בכמות העסקות. כמות העסקות ירדה חדות באוקטובר בהשפעת פרוץ מלחמת חרבות ברזל וההתאוששות שנרשמה בנובמבר הייתה מתונה, כך שהיקף העסקות נותר נמוך. ביום 31 בדצמבר 2023 ישנה עלייה בשיעור החוב בפיגור של 90 יום או יותר או שאינו צובר ובשיעור ההפרשה להפסדי אשראי, ביחס לשיעורם לתום השנה הקודמת. במהלך שנת 2023 הבנק הגדיל את ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור ואת שיעורה מסך האשראי לדיור, בגין השפעות מאקרו חזיות, כולל הערכות לגבי המלחמה, ולנוכח עליית אי הוודאות בתנאים הכלכליים וההסתברות להאטה כלכלית.

טבלה ד-14: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל	מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד				31.12.2023	
	ריבית משתנה		ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה			
	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח		
2.7%	131,650	0.1%	98	23.3%	30,623	11.4%	14,954	39.1%	51,534	26.2%	34,441	31.12.2023
11.3%	128,177	0.1%	127	23.7%	30,398	10.9%	13,951	39.7%	50,886	25.6%	32,815	31.12.2022
15.8%	115,166	0.1%	147	24.4%	28,137	11.8%	13,610	39.6%	45,600	24.0%	27,672	31.12.2021

כימות ומדידת הסיכון - תיק אשראי לדיור

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיור ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לדיור נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיור, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיור בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעורי LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף פרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות הממונה על החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת ההשפעה גם על תיק המשכנתאות. כמו-כן קיימים הסדרי ביטוח - ביטוח חיים וביטוח מבנה.

טבלה ד-15: התפתחות יתרות האשראי לדיור ב-5 השנים האחרונות

2019	2020	2021	2022	2023	
					במיליוני ש"ח
89,777	99,495	115,166	128,177	131,650	יתרות לסוף תקופה
10.2%	10.8%	15.8%	11.3%	2.7%	שינוי שנתי ביתרות
18,325	20,725	28,809	25,032	14,723	ביצוע הלואות חדשות

טבלה ד-16: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לשנה שהסתיימה ביום			
31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	
			מאפיינים
41.0%	42.2%	41.9%	שיעור מימון מעל 60%
0.1%	0.2%	0.9%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
59.8%	59.7%	55.3%	שיעור בריבית משתנה
4.2%	3.1%	6.8%	שיעור ההלוואות לכל מטרה
10.8%	10.4%	8.9%	שיעור ההלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
8.1%	9.1%	11.0%	קרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה)
24.6	25.1	26.4	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)

בשנת 2023 נרשמה עלייה של 2.7% ביתרת ההלוואות לדיור שיעור נמוך משמעותית מהגידול בשנים קודמות. ההתמתנות בקצב הגידול ביתרות בשנת 2023 הושפעה מהעלאות הריבית, מעליית האינפלציה וכן מציפיות לירידת מחירים שהביאו לירידה משמעותית בכמות העסקות. בעקבות פרוץ מלחמת חרבות ברזל כמות העסקות בחודש אוקטובר ירדה בחדות והייתה אף נמוכה מהממוצע השנתי, וההתאוששות שנרשמה בנובמבר הייתה מתונה, כך שהיקף העסקות נותר נמוך.

מספר מדדים ובהם שיעור ההחזר מהכנסה מעל 40%, שיעור ההלוואות לכל מטרה, שיעור הקרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 ותקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים עלו בשנת 2023 בהשוואה לשנת 2022. שינויים אלו הושפעו מעליות מחירים בשנים האחרונות ועליית הריבית שהחלה באפריל 2022.

תיק האשראי לדיור מאופיין ברמת סיכון נמוכה יחסית וכיסוי ביטחונות גבוה. להערכת הבנק הסביבה הכלכלית בשילוב עם השפעות המלחמה עלולות לבוא לידי ביטוי בהמשך לירידה באיכות התיק. השפעות אלו באות לידי ביטוי בגידול בהפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי המבטאות את הערכות הבנק להפסדי אשראי צפויים לאורך חיי העסקות בתיק.

שיעור המימון (LTV) הממוצע המשוקלל של תיק ההלוואות לדיור בבנק ליום 31 לדצמבר 2023 עומד על כ-46% בדומה לשיעור המימון ליום 31 לדצמבר 2022 (לפי שיעור מימון בעת העמדת ההלוואה). שיעור המימון האפקטיבי אף נמוך יותר מהשיעור הנ"ל, לאור פירעונות שוטפים שאירעו מאז מועד העמדת האשראי כמו גם עלייה בשווי הנכסים המשועבדים בגין הרוב המכריע של הנכסים בתיק.

לפרטים נוספים לגבי יוזמות הבנק מול לקוחות להתמודדות עם עליית הריבית והשפעות המלחמה, ראה [דוח ממשל תאגידי, פרק הלוואות לדיור](#).

ד.6.ד. אשראי לאנשים פרטיים (ללא דיור)

טבלה ד-17: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

השינוי	יתרה ליום		במיליוני ש"ח	
	31.12.2022	31.12.2023		
				מאזני
(3.2%)	(84)	2,666	2,582	עו"ש חובה
1.4%	332	24,256	24,588	הלוואות ⁽¹⁾
10.4%	5	48	53	מזה: הלוואות בולט ובלון
(19.7%)	(663)	3,359	2,696	אשראי לרכישת כלי רכב ⁽²⁾
(0.6%)	(31)	4,849	4,818	חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
(1.3%)	(446)	35,130	34,684	סך-הכל סיכון אשראי מאזני
				חוץ-מאזני
22.5%	4,050	17,980	22,030	סיכון אשראי חוץ-מאזני
6.8%	3,604	53,110	56,714	סך-הכל סיכון אשראי כולל

(1) אינו כולל הלוואות לרכישת כלי רכב.

(2) כולל הלוואות שניתנו למטרת רכישת כלי רכב ובשעבוד כלי רכב.

במהלך שנת 2023 חלה ירידה ביתרת הלוואות לאנשים פרטיים בישראל כולל אשראי לרכישת כלי רכב בשיעור של כ-1.2%, לעומת 31 בדצמבר 2022. סך סיכון האשראי המאזני ירד בתקופה זו בכ-1.3% וסך סיכון האשראי החוץ-מאזני גדל בכ-22.5% בעיקר בהשפעת גידול במסגרות כרטיסי האשראי. הבנק בוחן את חשיפתו לאזורים המושפעים במיוחד מהלחמה וכן מבצע הערכות לגבי ענפי משק הצפויים להיפגע באופן משמעותי. כאמור, אין ביכולתו של הבנק להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחותיה ובהתאם את מידת הפגיעה בכל תחום. יחד עם זאת, תיתכן עלייה ברמת הסיכון של לווים המועסקים בתחומים ואזורים אשר עשויים להיפגע מההשלכות הכלכליות של מצב המלחמה.

לפרטים נוספים לגבי יוזמות הבנק מול לקוחות להתמודדות עם עליית הריבית והשפעות המלחמה, ראה [דוח ממשל תאגידי, פרק לקוחות פרטיים](#).

לפרטים בדבר חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל ראה [ביאור 29 בדוחות הכספיים](#).
למידע נוסף בנושא סיכון אשראי לאנשים פרטיים ראה [פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

ד.6.ה. מימון ממונף

הבנק מעמיד מעת לעת מימון ממונף ללקוחותיו. מימון ממונף מנוהל ומוגדר בבנק בהתאם להוראות בנק ישראל, ובפרט הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 (ניהול סיכון אשראי), הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323 (מגבלות על מימון עסקות הוניות) וכן הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 (ניהול הלוואות ממונפות).

מימון ממונף כולל בתוכו בין היתר, עסקות הוניות (עסקה למטרת רכישת זכות הונת בתאגיד אחר, רכישה של כלל הנכסים או חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר, רכישה עצמית של הון עצמי מונפק, חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות - כמוגדר בהוראת ניהול בנקאי תקין 323), מימון ללווים בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופייני בערכים חריגים של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות המקובלות בענפי המשק השונים כגון: שיעור מימון גבוה וחורג מהמדיניות הענפית ומימון חוב נחות (Mezzanine).

הבנק קבע מגבלה פנימית למימון ממונף ביחס להון רוברד 1 של הבנק. התפתחות המימון הממונף והעמידה במגבלה שנקבעה מדווחים אחת לרבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון לצורך מעקב אחר הסיכונים הגלומים במימון מסוג זה.

להלן נתונים אודות סיכונים אשראי בגין מימון ממונף. הגילוי מתמקד בחשיפות בגין לווים ממונפים/עסקות ממונפות בהם יתרת האשראי עולה על סך של 0.5% מהון רוברד 1.

טבלה ד-18: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה*

ליום 31 בדצמבר 2023			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	255	-	255
1	545	-	545
2	955	-	955
1	272	-	272
5	2,027	-	2,027
ענף המשק של הלווה			
			בינוי ונדל"ן - בינוי
			בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
			שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
			אספקת מים ושירותי ביוב
			סך-הכל

ליום 31 בדצמבר 2022			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
2	1,196	216	1,412
1	240	-	240
3	441	293	734
1	350	-	350
1	657	51	708
1	429	-	429
9	3,313	560	3,873
ענף המשק של הלווה			
			בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
			בתי מלון שירותי הארחה ואוכל
			כרייה וחציבה
			מסחר
			שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
			תעשייה
			סך-הכל

* בניכוי מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי המחושבות על בסיס פרטני, ככל שקיימות.

7.7 הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית המקיפה על מנת לקבוע את שקלולי הסיכון שיחולו על הצד הנגדי. הגישה הסטנדרטית מצריכה שימוש בדירוגים בלתי-תלויים שהוכנו על-ידי סוכנויות דירוג בינלאומיות. על-פי הוראות באזל 3 בהתקיים תנאים מסוימים, ניתן לנכות מרכיבי הסיכון, לצורך חישוב יחס הלימות ההון, ביטחונות מסוימים כדוגמת ערבויות, נגזרי אשראי ונכסים פיננסיים המוחזקים כבטוחה. ניכוי הביטחונות לצורך חישוב יחס ההון מבוצע לאחר שימוש במקדמי ביטחון שנקבעו בהוראה. מקדמים אלה מביאים בחשבון, בין היתר, את התקופה לפירעון של הביטחון, חוסר התאמה בין תנאי ההצמדה של הבטוחה ושל האשראי אותו היא מגבה ותנודתיות בשווי הבטוחה. הביטחונות הפיננסיים הכשירים המשמשים את הבנק לצורך חישוב הלימות ההון והפחתת הסיכון, כוללים פיקדונות המהווים בטוחה על דרך שיעבוד, אגרות-חוב של תאגידים בנקאיים וממשלות המשועבדות בשיעבוד קבוע ומניות משועבדות הנסחרות במדד הראשי. בנוסף, הבנק עושה שימוש בערבויות של תאגידים בנקאיים אשר מעבירות את החשיפה מהסגמנט של הצד הנערב לחשיפה לתאגידים בנקאיים.

טבלה ד-19: טבלת הפחתת סיכון אשראי

31 בדצמבר 2023									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על-ידי נגזרי אשראי		מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על-ידי ביטחון		מזה:	סך-הכל	סך-הכל	
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	סכום מובטח	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח									
-	-	16,265	32,479	24,256	30,867	40,521	63,346	355,199	חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	122,689	אגרות-חוב
-	-	16,265	32,479	24,256	30,867	40,521	63,346	477,888	סך-הכל
-	-	-	-	5	67	5	67	4,341	מזה: לא צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר

31 בדצמבר 2022									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על-ידי נגזרי אשראי		מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על-ידי ביטחון		מזה:	סך-הכל	סך-הכל	
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	סכום מובטח	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח									
-	-	15,870	29,609	23,831	32,887	39,701	62,496	345,472	חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	103,352	אגרות-חוב
-	-	15,870	29,609	23,831	32,887	39,701	62,496	448,824	סך-הכל
-	-	-	-	4	153	4	153	*3,374	מזה: לא צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר

* סווג מחדש.

ד.7.ב. יישום דירוגי אשראי חיצוניים

על-פי הגישה הסטנדרטית המבוססת על דירוגים חיצוניים אשר מיושמת בבנק, שקלולי סיכון האשראי נקבעים בין היתר, באמצעות ייחוס החשיפה לצד הנגדי לעסקה כפי שנקבע בהוראה, תוך הבאה בחשבון את דירוגי האשראי החיצוני הנקבעים על-ידי חברות דירוגי אשראי חיצוניות (ECAI) ומשמשים למדידת סיכון אשראי באופן סטנדרטי.

דירוגי ECAI משמשים לקביעת משקל הסיכון של הצדדים הנגדיים הבאים:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים
- תאגידים בנקאיים

בנוסף הבנק משתמש בפוליסות ביטוח של מבטחי סיכונים אשראי, בעלי דירוג בינלאומי גבוה, לצורך הפחתת סיכון אשראי כך שמשקל הסיכון מתבסס על דירוג המבטחים ולא על דירוג הצדדים הנגדיים.

למטרת הדירוג השתמש הבנק בנתוני סוכנות הדירוג Standard and Poor's Rating Group והחל מהרבעון השלישי לשנת 2022 גם בדירוגי סוכנות הדירוג AM BEST המתמחה בדירוג חברות ביטוח.

לצורך קביעת משקלות הסיכון בהתאם לדירוגי האשראי של סוכנויות הדירוג לעיל, עושה הבנק שימוש בטבלאות המיפוי הסטנדרטיות שקבע הפיקוח על הבנקים במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 כפי שמעודכנת מעת לעת.

בתהליך הדירוג מתבצע זיהוי הלקוחות ומציאת הדירוג המתאים על-ידי התאמה בין קבצי חברות דירוג האשראי החיצוניות לבין נתוני הצדדים הנגדיים. הנתונים מוזנים למערכת החישוב ובהתאם לחוקים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים מוקצה משקל סיכון מתאים. בהתאם לכך, נבחר הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי שניתן על-ידי אחת משתי סוכנויות הדירוג האמורות.

כאשר לא קיים דירוג לצד נגדי, מחושב משקל הסיכון לפי הגדרות ברירת המחדל שבהוראות בנק ישראל.

משקל הסיכון לחובות של בנקים ישראליים שמועד פירעונם המקורי הוא עד שלושה חודשים או פחות, והנקובים וממומנים בשקלים חדשים הוא 20%.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הוא מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה. עבור השקעה בהנפקות שיש להן דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה, למעט כאשר המנפיק הוא תאגיד בנקאי או ישות סקטור ציבורי. במקרים אלו, משקל הסיכון יתבסס על דירוג המנפיק ולא על דירוג הנפקה ספציפי.

ד.7.ג. הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי

טבלה ד-20: חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי⁽¹⁾

31 בדצמבר 2023						
RWA וצפיפות RWA		חשיפות אחרי CCF ו-CRM		חשיפות לפני CCF ו-CRM		
צפיפות RWA	RWA	סכום חוץ-מאזני ⁽³⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ-מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח/באחוזים						
0.2%	434	13	192,278	215	193,169	ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
15.3%	1,186	1,200	6,547	2,764	4,761	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
18.3%	3,591	1,963	17,667	6,565	27,449	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
20.0%	509	153	2,393	345	2,568	חברות ניירות-ערך
89.8%	144,585	32,396	128,545	65,685	126,138	תאגידים
75.0%	38,296	4,159	46,902	26,673	47,629	חשיפות קמעונאיות ליחידים
75.0%	6,917	749	8,469	3,601	9,065	הלוואות לעסקים קטנים
53.0%	67,569	971	126,519	6,502	130,687	בביטחון נכס מגורים
101.9%	100,415	27,458	71,118	106,274	79,483	בביטחון נדל"ן מסחרי
124.6%	4,094	-	3,285	-	3,810	הלוואות בפיגור ⁽⁴⁾
80.6%	13,212	682	15,708	1,364	15,708	נכסים אחרים
55.3%	380,808	69,744	619,431	219,988	640,467	סך-הכל

31 בדצמבר 2022						
RWA וצפיפות RWA		חשיפות אחרי CCF ו-CRM		חשיפות לפני CCF ו-CRM		
צפיפות RWA	RWA	סכום חוץ-מאזני ⁽³⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ-מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח/באחוזים						
0.1%	255	26	208,734	543	209,294	ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
14.3%	981	940	5,908	2,157	4,051	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
19.2%	3,586	1,594	17,091	6,070	31,013	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
20.0%	476	125	2,258	333	2,420	חברות ניירות-ערך
89.1%	141,603	34,364	124,528	62,595	118,157	תאגידים
75.0%	39,085	3,634	48,473	21,941	49,405	חשיפות קמעונאיות ליחידים
75.0%	7,245	764	8,897	3,583	9,691	הלוואות לעסקים קטנים
52.8%	65,537	1,308	122,812	7,228	127,324	בביטחון נכס מגורים
102.7%	93,024	24,922	65,621	104,495	73,666	בביטחון נדל"ן מסחרי
120.5%	2,952	-	2,449	-	2,960	הלוואות בפיגור ⁽⁴⁾
78.6%	12,463	712	15,152	1,424	15,152	נכסים אחרים
53.2%	367,207	68,389	621,923	210,369	643,133	סך-הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוץ מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(4) יתרות מאזניות וחוץ-מאזניות מוזגו בשל חוסר מהותיות.

ד.7.ד. הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון
טבלה ד-21: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾

סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	31 בדצמבר 2023								במיליוני ש"ח	
		150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%		
192,291	-	20	251	-	-	28	-	698	191,294	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלנה ורשות מוניטרית ארצית	
7,747	-	-	-	-	-	-	-	5,932	1,815	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	
19,630	-	-	34	-	-	34	-	17,704	1,858	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))	
2,546	-	-	-	-	-	-	-	2,546	-	חברות נירות-ערך	
160,941	-	147	136,310	-	-	10,526	-	13,958	-	תאגידים	
51,061	-	-	-	51,061	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים	
9,218	-	-	19	9,199	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים	
127,490	-	-	3,854	13,766	37,241	37,510	35,119	-	-	בביטחון נכס מגורים	
98,576	-	3,679	94,897	-	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי	
3,285	-	1,617	1,668	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור	
16,390	-	1,959	10,190	-	-	-	-	418	3,823	נכסים אחרים*	
4,433	-	1,431	3,002	-	-	-	-	-	-	*מזה: בגין מניות	
689,175	-	7,422	247,223	74,026	37,241	48,098	35,119	41,256	198,790	סך-הכל	

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300%. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

טבלה ד-21: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾ (המשך)

		31 בדצמבר 2022									
		0%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%	אחר ⁽³⁾	סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי אחרי CCF (CRM)
		במיליוני ש"ח									
ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	208,084	531	-	9	-	-	119	17	-	-	208,760
ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	1,947	4,901	-	-	-	-	-	-	-	-	6,848
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))	1,376	16,946	-	332	-	-	31	-	-	-	18,685
חברות ניירות-ערך	-	2,383	-	-	-	-	-	-	-	-	2,383
תאגידים	-	15,003	-	10,697	-	-	133,068	124	-	-	158,892
חשיפות קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	52,091	16	-	-	-	52,107
הלוואות לעסקים קטנים	-	-	-	-	-	9,661	-	-	-	-	9,661
בביטחון נכס מגורים	-	-	-	34,675	37,375	14,567	3,216	-	-	-	124,120
בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	-	-	-	85,581	4,962	-	-	90,543
הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	1,443	1,006	-	-	2,449
נכסים אחרים*	3,961	-	-	-	-	-	10,441	1,120	342	-	15,864
*מזה: בגין מניות	-	-	-	-	-	-	3,333	715	-	-	4,048
סך-הכל	215,368	39,764	34,675	48,413	34,287	76,319	233,915	7,229	342	-	690,312

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לסף הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300%. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

ה. סיכוני אשראי של צד נגדי

סיכון הצד הנגדי מוגדר בבנק בהתאם להגדרה המופיעה בהוראת ניהול בנקאי תקין 203A כסיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. הסיכון הינו שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה, ערך השוק אינו ודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן ובהתאם לתנועות בגורמי סיכון השוק העומדים בבסיסו. החל מיום 1 ביולי 2022 הנתונים המתייחסים לסיכון אשראי של צד נגדי מחושבים על-פי גישת SA-CCR. לפרטים נוספים ראה [הוראות הנגועות להקצאת הון בגין מכשירים פיננסיים נגזרים](#) בפרק הון ומינוף.

מלחמת "חברות ברזל", והתנודתיות בשוק שארעה בעקבותיה הביאו לגידול בדרישות הביטחונות מחלק מהלקוחות, ללא חריגות משמעותיות. התנודות בשוק והעלייה במרווחי האשראי הביאו לעלייה ב-CVA החשבונאי. עם הרגיעה בשוק נרשמה ירידה ב-CVA לקראת סוף השנה.

ה.1. ניהול סיכון הצד הנגדי

מטרת ניהול הסיכון הינה לאפשר לקחת סיכוי צד נגדי בצורה מושכלת באמצעות קביעת מדיניות, הגדרת תיאבון סיכון ומגבלות וקביעת מתודולוגיה לאמידת הסיכון.

הסיכון הפוטנציאלי להפסד עתידי הנובע מן העסקות במכשירים פיננסיים נגזרים ביחס לצד הנגדי נמדד על-ידי הפעלת מקדמים שמרניים על הסכומים הנומינליים של העסקות, או בגישת התרחישים שמחשבת את החשיפה הפוטנציאלית המקסימלית של הלקוח מתוך מגוון של מצבי שוק שונים, או על-פי מודל פנימי שפותח בבנק. שיטת המדידה מותאמת ללקוח בהתאם לאופי הפעילות בתיק הנגזרים שלו ולהסכמים עליהם חתם מול הבנק. לפעילות לקוחות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים פותחו בבנק מודלים ממוחשבים לאמידת ולבקרת סיכון הצד הנגדי, הן ברמת העסקה והן ברמת הלקוח, במטרה להביא את החשיפה למונחי חשיפת אשראי ולאפשר מעקב שוטף אחר מצב הלקוחות. עבור פעילות זו, חשיפת האשראי למועד מסוים מוגדרת כסך של השווי הנוכחי של הפוזיציה, בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי, שנובע מתנודתיות של נכסי הבסיס בפוזיציה של הצד הנגדי, תוך התחשבות בקיזוז ומתאם בין העסקות, ומייצג את ההפסד הפוטנציאלי של הבנק במידה שהצד הנגדי ייקלע לכשל.

חשיפת האשראי מנוהלת על-ידי היחידות העסקיות לפי מדרג סמכויות האשראי ולפי שיוך הלקוח: חטיבה עסקית, חטיבה קמעונאית וחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. במעגל זה קיימות יחידות בקרה שתפקידן לעקוב אחר החשיפות לעומת המגבלות ולחשב את הדרישה לביטחונות. נקבעו כללים ונוהלי עבודה לקביעת רמת הבטוחות הנדרשת מול עסקות אלו, וכן כללי הפעולה הנדרשים לסגירת החשיפות. מדיניות הביטחונות מותאמת לאופי פעילות הלווה בתחום הנגזרים בכפוף להוראת ניהול בנקאי תקין 330. מגבלות החשיפה לצד נגדי נקבעות על-ידי סמכויות האשראי המתאימות בבנק.

המחלקה לניהול סיכוי שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים משמשת כמעגל בקרה שני ואחראית לקביעת המתודולוגיה לאמידת החשיפה לסיכון הצד הנגדי, להטמעתה בבנק ולחישוב חשיפת האשראי של הלקוחות בגין פעילותם בחדר העסקות, הן לצורך דרישת ביטחונות והן לצורך הקצאת הון כלכלית. מדיניות הבנק לפעילות בנגזרים עם מוסדות פיננסיים המחויבים לעמידה בדרישות להלימות הון הינה לפעול במסגרת הסכמים לתיחום החשיפה (CSA). במסגרת הסכמים אלה אין תנאים הדורשים הגדלת ביטחונות במקרה של הורדת דירוג. ההיבטים התפעוליים הנובעים מהפעילות נבדקים ומבוקרים באופן שוטף על-ידי יחידה ייעודית.

לצורך חישוב חשיפת סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים בדוחות הכספיים, מיישם הבנק את גישת SA-CCR, כפי שנקבעה בהוראת ניהול בנקאי תקין A203. על מנת לנהל ולמתן את הסיכון, הבנק מפעיל טכניקות המאפשרות לקזז עסקות בנגזרים, וזאת בהתאם להוראה ובהתקיים, בין היתר, התנאים הבאים:

- קיומו של חוזה או הסכם קיזוז עם הצד הנגדי היוצר התחייבות משפטית יחידה המכסה את כל העסקות הכלולות, באופן שתהא לתאגיד הבנקאי הזכות לקבל, או החובה לשלם, אך ורק את הסכום נטו של הערכים המשוערכים לשוק החיוביים והשליליים של עסקות בודדות שנכללו במערך הקיזוז, במקרה שאותו צד נגדי לא יכבד את התחייבויותיו עקב כשל, פשיטת רגל, פירוק או נסיבות דומות.
 - קיומן של חוות דעת משפטיות כתובות ומנומקות, שלפיהן, במקרה שהעניין יועמד למבחן משפטי, בתי המשפט והרשויות המנהליות הרלוונטיות ימצאו כי חשיפת התאגיד הבנקאי היא סכום נטו על-פי:
 - החוק בתחום השיפוט שבו רשום הצד הנגדי, וכן, במקרה שמעורבת שלוחה זרה של הצד הנגדי, גם חוק תחום השיפוט שבו ממוקמת השלוחה;
 - החוק החל לגבי העסקות הפרטניות;
 - החוק החל לגבי כל חוזה או הסכם הדרושים כדי לבצע את הקיזוז בפועל.
 - קיומם של נהלים פנימיים שנועדו לוודא כי מאפייניהם המשפטיים של הסדרי הקיזוז ייבחנו לאור האפשרות של שינויים בחוק הרלוונטי. הנהלים יבטיחו, בין היתר, ביצוע סקירות משפטיות חוזרות.
 - קיומם של נהלים פנימיים שתכליתם לוודא כי טרם הכללת העסקה במערך הקיזוז, אותה עסקה נכללת בחוות דעת משפטיות העונות על הקריטריונים הקבועים לעיל.
- החשיפה לסיכון בכיוון השגוי (Wrong Way Risk) נבחנת במסגרת הפעלת תרחישי קיזון. סיכון זה מוצף כאשר נתוני התרחיש משפיעים הן על גודל החשיפה והן על אירועי כשל באופן עקבי.
- תרחישים בהם יכול להיווצר מצב בו הבנק יאלץ להגדיל את הביטחונות המופקדים אצל צדדים נגדיים מובאים בחשבון במסגרת מודל הנזילות הפנימי ע"מ להבטיח היערכות מספקת במקרה של התממשות התרחיש.
- בנוסף לסיכון האשראי של צד נגדי בגין סיכון לכשל, נדרש הבנק להקצות הון לכיסוי הסיכון להפסדי שערורך לשווי שוק (CVA), בגין סיכון צפוי של צד נגדי לנגזרים מעבר לדלפק (OTC).

ה.2. חשיפות לסיכון צד נגדי

טבלה ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

31 בדצמבר 2022					31 בדצמבר 2023					
RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי	חשיפה פוטנציאלית עתידיית	עלות שחלוף	RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי	חשיפה פוטנציאלית עתידיית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח										
6,819	21,102	1.4	12,226	2,847	8,596	25,415	1.4	14,580	3,574	גישת SA-CCR הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
377	1,885	-	-	-	213	1,063	-	-	-	
7,196	22,987	1.4	12,226	2,847	8,809	26,478	1.4	14,580	3,574	סך-הכל

טבלה ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי

31 בדצמבר 2022		31 בדצמבר 2023		
RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	
במיליוני ש"ח				
3,786	21,051	4,560	25,391	סך-כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

טבלה ה-3: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון

31 בדצמבר 2023					
סך חשיפת אשראי	100%	50%	20%	0%	
במיליוני ש"ח					
83	-	-	-	83	ריבנויות
501	-	-	501	-	ישויות סקטור ציבורי (PSEs) שאינן ממשלה מרכזית
7,349	-	21	7,328	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
14,119	-	-	14,119	-	חברות ניירות-ערך
3,874	3,838	36	-	-	תאגידים
41	41	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
6	6	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
505	505	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	-	-	-	-	נכסים אחרים
26,478	4,390	57	21,948	83	סך-הכל
31 בדצמבר 2022					
סך חשיפת אשראי	100%	50%	20%	0%	
במיליוני ש"ח					
53	-	-	-	53	ריבנויות
582	-	-	582	-	ישויות סקטור ציבורי (PSEs) שאינן ממשלה מרכזית
6,297	-	17	6,280	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
12,800	-	-	12,800	-	חברות ניירות-ערך
2,814	2,814	-	-	-	תאגידים
31	31	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
47	47	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
363	363	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	-	-	-	-	נכסים אחרים
22,987	3,255	17	19,662	53	סך-הכל

טבלה ה-4: הרכב הביטחון - בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי

31 בדצמבר 2023						
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות-ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים				
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל מנותק	
במיליוני ש"ח						
-	-	843	-	2,664	-	מזומן - מטבע מקומי
2,630	6,302	4,704	-	6,414	-	מזומן - מטבעות אחרים
5,577	-	-	128	-	-	חוב ריבוני מקומי
1,626	1,599	792	472	4,163	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	869	-	4,516	2,127	-	אגרות-חוב קונצרניות
-	-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	-	ביטחון אחר
9,833	8,770	6,339	5,116	15,368	-	סך-הכל

31 בדצמבר 2022						
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות-ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים				
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל מנותק	
במיליוני ש"ח						
-	-	1,762	-	1,123	-	מזומן - מטבע מקומי
870	13,296	1,805	-	5,769	-	מזומן - מטבעות אחרים
10,917	-	-	19	6	-	חוב ריבוני מקומי
3,236	567	-	25	1,605	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
725	-	-	2,435	403	-	אגרות-חוב קונצרניות
-	-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	-	ביטחון אחר
15,748	13,863	3,567	2,479	8,906	-	סך-הכל

לבנק אין חשיפות לנגזרי אשראי ליום 31 בדצמבר 2023.

טבלה ה-5: חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

31 בדצמבר 2022		31 בדצמבר 2023		
RWA	EAD אחרי CRM	RWA	EAD אחרי CRM	
במיליוני ש"ח				
35	1,583	49	2,298	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (סך-הכל)
-	-	-	-	חשיפות לעסקות עם צד נגדי מרכזי כשיר (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:
9	432	21	1,064	א. נגזרי OTC
13	649	13	674	ב. עסקות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	-	-	ג. עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	-	ד. מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	-	-	ביטחון ראשוני מנותק
10	499	12	557	ביטחון ראשוני לא מנותק
3	3	3	3	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים
-	-	-	-	חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר (סך-הכל)
-	-	-	-	חשיפות לעסקות עם צד נגדי מרכזי שאינו כשיר (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:
-	-	-	-	א. נגזרי OTC
-	-	-	-	ב. עסקות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	-	-	ג. עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	-	ד. מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	-	-	ביטחון ראשוני מנותק
-	-	-	-	ביטחון ראשוני לא מנותק
-	-	-	-	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים

1. סיכון שוק

סיכון שוק הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכלל זה:

- **סיכון ריבית** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בעקומי התשואה במטבעות השונים;
- **סיכון מטבע** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי חליפין;
- **סיכון אינפלציה** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן ובאינפלציה בפועל;
- **סיכון מחירי מניות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי מניות או במדדי מניות;
- **סיכון מרווחי אשראי** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון של אגרות-חוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין התשואה חסרת הסיכון הרלוונטית;
- **סיכון תנודתיות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
- **סיכון מרווח (Basis risk)** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים.

גורמי סיכון השוק העיקריים אליהם חשוף הבנק הם שערי הריבית של השקל (במגזר הצמוד והלא-צמוד) ושל הדולר, אינפלציה, שער החליפין שקל/דולר ומרווחים בין עקומי הריבית השונים.

1.1. סיכון שוק

1.1.א. ניהול סיכון השוק

ניהול סיכונים השוק מתבצע בראיה גלובלית של הפעילות בבנק בארץ ובסינפי הבנק בחו"ל ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. ניהול סיכונים השוק מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי מדיניות הנקבעת על-ידי הדירקטוריון של כל חברה ובהתאמה למדיניות הקבוצתית. הבנק קבע מגבלות סיכון קבוצתיות החלות גם על החברות הבנות בהן רמת הסיכון הוגדרה כמשמעותית לקבוצה, ככל שישנן. אמידה ובקרה של סיכונים שוק ונזילות מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים, ובשים לב לגודל ההון ולאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה. החשיפות לסיכונים שוק של הבנק ושל החברות הבנות נבחנות על-ידי המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים ומדווחות להנהלה ולדירקטוריון הבנק בתדירות התואמת את רמת הסיכון.

חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית אחראית על ניהול החשיפות לסיכונים שוק הנוצרות כתוצאה מפעילות כל היחידות העסקיות בבנק. סיכונים השוק בתיק הבנקאי מנוהלים על-ידי אגף ניהול נכסים והתייבויות וסיכונים השוק למסחר מנוהלים על-ידי אגף חדרי עסקות וברוקראז'. אמידת סיכונים השוק ובקרות משלימות עליהם מתבצעות בחטיבה לניהול סיכונים במחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות, באופן בלתי תלוי, בנוסף על המעקב והניתוח המבוצעים כחלק מפעילותה של חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. לגבי סיכון השקעה בתיק הנוסטרו ראה [סעיף סיכון מניות ומרווחי אשראי](#) להלן.

מסגרות הסיכון משקפות את תיאבון הסיכון של הבנק לסיכונים שוק, דהיינו, רמת הסיכון שהדירקטוריון וההנהלה מוכנים לשאת במסגרת הפעילות העסקית על מנת להשיג תשואה/ערך. המסגרות נקבעות על-ידי הדירקטוריון ומעוגנות בנהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בגורמי סיכון עיקריים ומגבלות ייעודיות לתחומים השונים. התיאבון לסיכון שוק בבנק נקבע במונחי הקצאת הון כלכלית ו/או VaR ו/או רגישויות ו/או תרחישים.

זיהוי החשיפה לסיכונים שוק מבוצע באופן שיטתי על-ידי איסוף מידע ממערכות ניהול המוצרים למסחר ולא למסחר. המידע מנותח לצורך ניהול הסיכון ואמידתו תוך שימוש במערכות מיכון מתקדמות המותאמות לכל אחד מן הצרכים ובמודלים מקובלים לתמחור. המודלים נבחנים בהליך תיקוף סדור.

1.1.ב. מדיניות ניהול סיכונים השוק

מדיניות ניהול סיכונים השוק בקבוצת הבנק באה לידי ביטוי במדיניות ניהול סיכונים קבוצתית ובמגבלות כמותיות. הפעילות בשווקים מיועדת הן למטרות גידור החשיפות הנוצרות מפעילות הבנק וממתן שירות ללקוחותיו והן לניהול פוזיציות במסגרת מגבלות. ככלל, ניהול סיכונים השוק בקבוצה מכוון להגדלת תוחלת הרווח, תוך שמירה על רמות סיכון מאושרות ומבוקרות.

מדי שנה מוגש לאישור הדירקטוריון מסמך המדיניות לניהול סיכונים Treasury בקבוצה, במסגרתו מאושרים בין היתר נוהלי הסיכון ובהם מגבלות והרשאות לפעילויות השונות לרבות מסגרת כוללת לאומדן הסיכון בתיק הבנקאי בבנק, מגבלות על רגישות כלל הבנק לגורמי סיכון ומסגרות סיכון לתחומים השונים בפעילות המסחר, בפעילות התיק הבנקאי ובפעילות ההשקעות. המסמך משקף את תכנית העבודה של חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית בתחום זה. מסמכי המדיניות כוללים התייחסות לאירועים המחייבים דיווח לרבות נהל אסקלציה למנכ"ל וליו"ר הדירקטוריון ו/או יו"ר הוועדה לניהול סיכונים, לפי העניין, ובהם התפתחויות חריגות בשווקים או אירוע מהותי אחר.

טבלה ו-1: המגבלות העיקריות על חשיפות לסיכונים שוק נכון ליום 31.12.2023

מגבלה	במיליוני ש"ח	% מההון הפיננסי הפעיל
כלל פעילות הבנק		
אומדן סיכון כולל (VaR)	*1,500	
רגישות השווי הכלכלי לשינויים של 1% במקביל בעקומי הריבית:		
שקל לא-צמוד	1,180	
שקל צמוד מדד	**1,660	
מטבע-חוץ	660	
רגישות לשינוי של 10% בשער החליפין שקל/מטבע-חוץ	550	
חשיפות בסיס במגזר:		
שקל צמוד מדד	+/-110%	
מטבע-חוץ לרבות צמודי מטבע-חוץ	+/-25%	
מזה: תיק למסחר		
אומדן סיכון כולל (VaR)	100	
רגישות השווי הכלכלי לשינויים של 1% במקביל בעקומי הריבית:		
שקל לא-צמוד	180	
שקל צמוד מדד	160	
מטבע-חוץ	110	
רגישות לשינוי של 10% בשער החליפין שקל/דולר	250	
חשיפת בסיס: מטבע-חוץ לרבות צמודי מטבע-חוץ	1,500	
רגישות הכנסה בתיק הבנקאי בישראל		
רגישות ההכנסה לשנה לשינויים של 1% במקביל בעקומי הריבית:		
שקל לא-צמוד	1,600	
שקל צמוד מדד	300	
מטבע-חוץ	500	

* המגבלה עודכנה בפברואר 2024 לאור התנודתיות בשוק על רקע מלחמת חרבות ברזל, ללא שינוי בתיאבון הסיכון.
 ** המגבלה עודכנה בינואר 2024, ללא שינוי בתיאבון הסיכון.

1.1.ג. אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הפעילות היוצרת את סיכונים השוק נמצאת בתחום האחריות של צוות הנהלה לניהול נכסים והתחייבויות. המדיניות, לרבות המגבלות שנקבעו, מובאת לדיון ולאישור, לפי העניין, לצוותי ההנהלה, לוועדות הדירקטוריון או למליאת הדירקטוריון. הפעילות השוטפת מתנהלת על-ידי צוותי משנה בהשתתפות בעלי תפקידים בכירים בבנק, האחד בראשות מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית והשני בראשות מנהל אגף ניהול נכסים והתחייבויות. צוות מקומי פועל גם בניו-יורק. פעילות הצוותים היא במסגרת החלטות הדירקטוריון וועדותיו בדבר חשיפות לסיכונים שוק ובכפוף להוראות הפיקוח על הבנקים, או הרגולטור המקומי, לפי העניין.

הדירקטוריון והוועדה לניהול ובקרת סיכונים מקבלים דיווח על הפעילות, החשיפות, תוצאות הפעילות וביצוע המדיניות שאושרה, לפחות אחת לרבעון. הדיווחים כוללים: סקירת נושאים שנדונו ודווחו בצוותים, לרבות החלטות עיקריות; עיקרי החשיפות ורמות הסיכון המנוצלות מתוך המסגרות המאושרות; תוצאות הפעילות; סיכום אירועי דיווח במידה ואירעו (הפסדים, חריגות מנהלים, אירועים חריגים); בקשות ואישורים להרחבת פעילויות; תמונת סיכון שוק/השקעה כוללת של פעילות הבנק וחברות בנות בעלות חשיפות משמעותיות לקבוצה ודיווחים נוספים על-פי העניין.

אמידת הסיכונים ובקרתם

מעגל בקרה ראשון - חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית, סניפי חו"ל וחברות בנות: בנוסף על אמידת הסיכונים, בחינת התוצאות ובקרה שוטפת על העמידה במגבלות, מתבצעת עבודת בקרה תפעולית על-ידי יחידות שונות בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית ובשלוחות. מטרתיה הנוספות של בקרה זו הן בדיקת תקינות, שלמות והתאמה בין בסיסי הנתונים השונים במערכות דיווח שונות ואיתור שגיאות תפעוליות.

מעגל בקרה שני - החטיבה לניהול סיכונים: זיהוי ואמידת הסיכונים, בקרת המגבלות על היקף הסיכונים והדיווח על הממצאים מבוצעים, או מבוקרים, על-ידי המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים, באופן בלתי תלוי בניתוחים השוטפים ובדיווחים המבוצעים כחלק מפעילות המעגל הראשון. המחלקה גם מבצעת בקרה משלימה על סיכונים השוק בקבוצה. המחלקה אחראית לגיבוש, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של המדיניות הקבוצתית ושל המתודולוגיה לאמידת סיכונים שוק של קבוצת הבנק.

1.1. המתודולוגיה לאמידת סיכונים השוק

המתודולוגיה להערכת סיכונים שוק אשר בשימוש בבנק אושרה על-ידי הדירקטוריון והנהלה. המתודולוגיה כוללת חישובי VaR, תרחישים ותרחישי קיצון (Stress Test) על כל תיקי המסחר ועל התיק הבנקאי. המתודולוגיה להערכת סיכונים שוק תואמת את היעדים האסטרטגיים בבנק ואת דרישות ועדת באזל ועומדת בסטנדרטים בינלאומיים.

המתודולוגיה לאמידת סיכון VaR

אומדן הסיכון במונחי VaR בפעילות המסחר מחושב לפחות פעם ביום, באופן של עשרה ימי עסקים וברמת מובהקות של 99%. ההתייחסות הינה לסיכון הגבוה מבין שתי שיטות אמידת סיכון מקובלות. האומדן מספק התראה מהירה יחסית על רמת סיכון השוק בתקופות של עלייה בתנודתיות. שערור מלא של התיק למסחר מתבצע לפחות אחת ליום, בתרחישים שונים, לצורך אומדן. בנוסף, מבוצע באופן שוטף תהליך בחינה בדיעבד (Backtest), במטרה לבחון את תקפות מודל אמידת הסיכון בתיק למסחר. מספר חריגות נבחן על-פי קריטריונים שהוגדרו בהמלצות ועדת באזל כאשר עד ארבע חריגות מתוך כמאתיים חמישים תצפיות בשנה נחשב כ"תחום הירוק" (לרמת מובהקות של 99%). תוצאות הבדיקה מדווחות שנתית להנהלה ולדירקטוריון ועל פיהן המודל נמצא ב"תחום הירוק". המודל הפנימי משמש לאמידת הסיכון הפנימית בבנק. בנק ישראל לא אימץ את גישת המודלים הפנימיים לריתוק הון רגולטורי בגין סיכונים שוק. אמידת סיכון של פעילות התיק הבנקאי במונחי VaR מתבצעת אחת לחודש בשיטה ההיסטורית ובאופן של חודש.

מגבלות המתודולוגיה לאמידת הסיכון בפעילות המסחר בבנק

- סימולציית מונטה קרלו מניחה כי גורמי הסיכון מתפלגים נורמלית. הנחה זו איננה מתקיימת תמיד במציאות;
 - הסימולציה ההיסטורית מניחה כי ההתנהגות ההיסטורית של גורמי הסיכון תחזור על עצמה בעתיד, דבר שעלול לא להתקיים;
 - שינוי פתאומי בגורם סיכון אינו ניתן לחיזוי באף אחת מהשיטות;
 - בשימוש ברמת מובהקות של 99% מתעלמים מהפסדים שעשויים להתרחש מעבר לרמת המובהקות;
 - השימוש באופן של עשרה ימי עסקים מגלם הנחה כי ניתן לגדר או למכור את הפוזיציות, תוך עשרה ימי עסקים. במוצרים יחודיים, במצבי שוק מסוימים או בתקופות משבר ייתכן ובעיות הנזילות בשוק לא תאפשרנה סגירה או גידור מלא של הפוזיציות בפרק זמן זה;
 - אומדן הסיכון מחושב על הפוזיציות רק מספר פעמים במהלך יום העסקים.
- כדי למתן את השפעת המגבלות האמורות מופעלים, בנוסף, תרחישי מאמץ לבדיקת ההפסד האפשרי במקרים קיצוניים, לגבי כל תחומי הפעילות למסחר, כמפורט להלן.

מגבלות המתודולוגיה לאמידת הסיכון בתיק הבנקאי

- סיכון האשראי הגלום בנכסים אינו מהווה פרמטר בחישובים שנעשים לצורך אמידת סיכונים השוק, אשר מטרתם להתמקד בכימות סיכונים השוק בתיק הבנקאי;
 - המידע המשמש לאמידת הסיכון נאסף ממערכות מיכון שונות;
 - שימוש במודלים התנהגותיים לביטוי האופציונאליות במוצרים שונים;
 - הסימולציה ההיסטורית מניחה כי ההתנהגות ההיסטורית של גורמי הסיכון תחזור על עצמה בעתיד, דבר שעלול לא להתקיים;
 - בשימוש ברמת מובהקות של 99% מתעלמים מהפסדים שעשויים להתרחש מעבר לרמת המובהקות.
- כדי למתן את השפעת המגבלות האמורות, מופעלים, בנוסף, תרחישי קיצון לבדיקת ההפסד האפשרי במקרים קיצוניים כמפורט להלן וכן נבדקת השפעת הקרסת ההנחות ההתנהגותיות.

המתודולוגיה להפעלת תרחישים ותרחישי קיצון

- המתודולוגיה להערכת סיכונים שוק בבנק כפופה למתודולוגיה הקבוצתית וכוללת גם חישוב אומדני סיכון במונחי VaR וגם הפעלת תרחישים ותרחישי קיצון (Stress tests) על תיקי המסחר ועל התיק הבנקאי:
- ניתוח רגישות - רגישות התיק/הפעילות לגורמי הסיכון השונים נבחנת באמצעות הרצת תרחישים על גורם סיכון אחד, כאשר שאר גורמי הסיכון נשארים קבועים. בדרך זו ניתן לבחון את השפעתם של גורמי הסיכון העיקריים על התיק. בתיקי האופציות נבחנת גם השפעה צולבת של יותר מגורם סיכון אחד;
 - תרחישי היסטורי גרוע ביותר המבוסס על היסטוריה של חמש השנים האחרונות ובאופק של עשרה ימי עסקים מחושב על התיק למסחר. תרחישי היסטורי גרוע ביותר המבוסס על היסטוריה של עשר שנים ובאופק של חודש מחושב על התיק הבנקאי ועל כלל הבנק;
 - תרחישים מאקרו כלכליים - תרחישים סובייקטיביים המפותחים בשיתוף עם המחלקה הכלכלית של הבנק ומאשרים על-ידי צוות תרחישי קיצון; המתודולוגיה להפעלת תרחישי קיצון בבנק מתוארת בפרק תרחישי קיצון לעיל.
 - תרחישי ריבית קבועים - סט תרחישים שבו הריביות העיקריות שהבנק חשוף אליהן מתורחשות בשינויים מקבילים ולא מקבילים;
 - תרחישים קיצוניים במתודולוגיה דומה לזו המופעלת ביצירת תרחישי VaR, המבוססים על התנודתיות של גורמי הסיכון בתקופת לחץ בשווקים (Stressed VaR);
 - תרחישים נוספים על-פי הצורך.
- העקרונות המנחים את קביעת והפעלת התרחישים אושרו על-ידי צוות ההנהלה והדירקטוריון.

2.1. סיכון שוק בתיק למסחר

סיכונים שוק בתיק למסחר הם תוצאה של פעילות הבנק כעושה שוק, כסוחר וכמנהל פוזיציות עבור עצמו. רמת הסיכון של הבנק נמדדת ומבוקרת על-פי נהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על אומדן סיכון במונחי VaR ועל רגישות השווי הכלכלי לשינויים בגורמי הסיכון העיקריים. אומדן סיכון בשיטת הערך בסיכון (VaR), אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכונים שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת מובהקות סטטיסטית שנקבעה מראש על-ידי הבנק ואושרה על-ידי הדירקטוריון.

ככלל, הפעילות מבוססת על ניהול דינמי של הפוזיציות באמצעות מכשירים פיננסיים סחירים ונזילים. השינויים בהיקף החשיפות עשויים להיות מהירים כפונקציה של שינויים בשווקים ושל פעילות הלקוחות. לרוב, ניתן לשנות את היקף החשיפות במהירות ולהתאימן לפוזיציה הרצויה.

רמת הסיכון של הבנק נמדדת ומבוקרת על-פי נהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על אומדן סיכון במונחי VaR ועל רגישות השווי הכלכלי לשינויים בגורמי הסיכון העיקריים. אומדן סיכון בשיטת הערך בסיכון (VaR), אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכונים שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת מובהקות סטטיסטית שנקבעה מראש על-ידי הבנק ואושרה על-ידי הדירקטוריון (ראה [המתודולוגיה לאמידת הסיכון לעיל](#)). אומדן הסיכון VaR בפעילות למסחר נעשה באופק של עשרה ימי עסקים, ומשמעו הנחה כי ניתן לגדר ולמכור את הפוזיציות תוך עשרה ימי עסקים.

המגבלות העיקריות לפעילות מפורטות בפרק ניהול סיכונים השוק לעיל. אמידת הסיכון וכן בדיקת העמידה במגבלות של הפעילות למסחר מתבצעות לפחות פעם ביום, הן על-ידי יחידות בקרה בתוך חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית והן על-ידי יחידות במעגל הבקרה השני.

טבלה 2-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

ממוצע בשנת 2022	ליום 31 בדצמבר 2022	ממוצע בשנת 2023	ליום 31 בדצמבר 2023
במיליוני ש"ח			
41	27	45	33

סך-הכל מסחר בחדרי העסקות

מלחמת חרבות ברזל הגדילה את אי-הוודאות במשק ובשווקים. על רקע התערבות בנק ישראל בשוק מטבע-החוץ, נרשם פחות מתון בשער החליפין שדעך בהמשך. בתחילת המלחמה ארעה עלייה בתנודתיות של עקומי הריבית השקלית, שהביאה לעלייה של אומדן הסיכון VaR של חדר עסקות ולתנודתיות של תוצאות פעילות המסחר, ללא חריגה מהמגבלות. תנודתיות זו דעכה בהמשך.

טבלה ו-3: רגישות הבנק לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן

31 בדצמבר 2022		31 בדצמבר 2023		
במיליוני ש"ח				
ירידה 10%	עלייה 10%	ירידה 10%	עלייה 10%	
171	(82)	111	(131)	דולר ארצות-הברית
43	(31)	2	(2)	אירו
ירידה 3%	עלייה 3%	ירידה 3%	עלייה 3%	
(591)	555	(899)	879	מדד המחירים לצרכן

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בשערי חליפין, המבוסס על שערך כל המכשירים המאזניים והחוץ-מאזניים במערכת לניהול סיכונים, תוך שימוש במודלים מקובלים לשערך כל מכשיר, ובשערים יציגים כשער הבסיס. לצורך החישוב משוערך התיק מחדש בשער חליפין המשקף עלייה/ירידה בשיעור המוצג, ללא הנחות נוספות. נציין כי לשינויי שערי חליפין גם השפעה מסוימת על סך נכסי הסיכון ובהתאם על יחסי ההון. עוד יצוין כי לשינוי בשערי חליפין השפעה על ערכם של פריטים לא כספיים (כדוגמת, ניירות-ערך) הנקובים במטבע-חוץ, שלא הובאו בחשבון בנייתוח הרגישות. הרגישות למדד המחירים לצרכן מחושבת על-פי חשיפת הבנק למדד כמפורט בביאור 30 בדוחות הכספיים ובתוספת השפעת רצפת מדד על הרווח החשבונאי הצפוי.

טבלה ו-4: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית

הבנק נדרש לשמור הון בגין נכסי סיכון שוק, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הלימות ההון הרגולטורית מחושבת על סיכויי הריבית והמניות בתיק למסחר בלבד, כפי שהוגדרו לעיל, ועל סיכויי המטבע בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
נכסי סיכון במיליוני ש"ח		
מוצרים ישרים		
3,537	3,137	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
-	-	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
163	375	סיכון שער חליפין
-	-	סיכון סחורות
אופציות		
-	-	הגישה הפשוטה
307	733	גישת דלתה-פלוס
-	-	גישת התרחישים
-	-	איגון
4,007	4,245	סך-הכל

בתחום פעילות לקוחות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים פותחו בבנק מודלים ממוחשבים לאמידת ולבקרת סיכון האשראי לצד הנגדי, הן ברמת העסקה והן ברמת הלקוח. מגבלות החשיפה לצד נגדי נקבעות על-ידי סמכויות האשראי המתאימות בבנק. כמו-כן, נקבעו כללים ונוהלי עבודה לקביעת רמת הבטוחות הנדרשת מול עסקות אלו, וכן כללי הפעולה לסגירת החשיפות מול הלקוח במידה ונדרש. מדיניות הבנק לפעילות בנגזרים עם מוסדות פיננסיים המחויבים לעמידה בדרישות להלימות הון הינה לפעול במסגרת הסכמים לתיחום החשיפה (CSA). למידע נוסף על חשיפות האשראי לצד נגדי ואופן ניהולן ראה [פרק סיכון אשראי צד נגדי לעיל](#).

3.1. סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון ריבית בתיק הבנקאי מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי הריבית השונים על הערך הכלכלי של הבנק (דהיינו, השינוי בערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות) ו/או על הכנסות הריבית (רגישות ההכנסה החשבונאית). הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע ממתן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת הריבית הנובעת מניהול תיק ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות - תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד. בבנק קיימות מגבלות הן על רגישות הערך הכלכלי והן על רגישות ההכנסה וההון לתרחישי שינוי בעקומי התשואות השקליים והמדדיים ובעקומי התשואות במטבעות אחרים (כולל חברות בנות פיננסיות המנוהלות על-ידו וחברות בנות בעלות חשיפה משמעותית מבחינת הקבוצה ככל שישנן).

בחישוב חשיפת הבנק לשינוי בשערי הריבית במונחי ערך כלכלי ושווי הוגן מחשב הבנק את השפעת תזוזת הריבית על כל הנכסים וההתחייבויות הפיננסיים, תוך שימוש במודלים ההתנהגותיים הבאים:

- מודל העו"ש - בהתבסס על מודל סטטיסטי והערכות מתייחס הבנק לחלק מיתרות עו"ש הזכות כיציבות ופורס אותן כהתחייבות לזמן ארוך יותר ממועד הפירעון החוזי.
- מודל פירעונות מוקדמים במשכנתאות - המודל כולל הנחות פירעון מוקדם בגין אשראי לדיור בהתאם להערכת הבנק בעזרת מודל סטטיסטי המתבסס על ניתוחים היסטוריים והנחות נוספות.

מודלים אלו נבחנים אחת לתקופה ומעודכנים באופן המשקף את השינויים בשוק ואת הערכות ההנהלה.

רגישות ההכנסה שונה מרגישות הערך, בעיקר כיוון שאינה כוללת שינוי ערך מהוון של נכסים והתחייבויות לזמן ארוך אשר אינם נמדדים בדוח רווח והפסד על בסיס שווי הוגן, אך כוללת את שינוי ההכנסה הנובעים משינוי הריבית, שאינם חלק מרגישות הערך, כגון מרווחי פיקדונות. מדיניות ניהול סיכון הריבית מכוונת, בהתאמה ליעדי הבנק, להשגת מבנה החשיפה הרצוי בכל אחד מהמגזרים (שקל לא-צמוד, שקל צמוד מדד ומטבע-חוץ וצמודיו), בהתאם להערכות לגבי משתני השוק ובכפוף למגבלות. הרגישות לריבית נמדדת באופן מבוקר לפחות אחת לחודש, עם מדידות תכופות יותר לצרכי ניהול החשיפות. ככלל, מטרת ניהול סיכונים הריבית בקבוצה הינה לאפשר שירות ללקוחות תוך לקיחת סיכון באופן מבוקר. סיכון הריבית בתיק הבנקאי (סיכון שוק שאינו למסחר) בבנק הפועלים מנוהל בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית על-ידי אגף ניהול נכסים והתחייבויות ובכלל חברת בת בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי מדיניות הנקבעת על-ידי הדירקטוריון של כל חברה ובהתאמה למדיניות הקבוצתית. אמידה ובקרה של הסיכון מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים וחטיבת שווקים פיננסיים, ובשים לב לגודל ההון ולאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה בת. החשיפה לסיכון של החברות הבנות נבחנת על-ידי יחידות בהנהלה הראשית ומדווחת להנהלה ולדירקטוריון הבנק בתדירות התואמת את רמת הסיכון.

זיהוי החשיפה לסיכונים ריבית מבוצע באופן שיטתי על-ידי איסוף מידע ממערכות ניהול המוצרים. המידע מנותח לצורך ניהול הסיכון ואמידתו תוך שימוש במערכות מיכון מתקדמות המותאמות לכל אחד מן הצרכים ובמודלים מקובלים. המודלים נבחנים בהליך תיקוף סדור. בתיק הבנקאי בישראל, התזרימים הנובעים מנכסים והתחייבויות מופקים ומנותחים על-ידי מערכת ייעודית לניהול סיכון הריבית לכל המוצרים הבנקאיים, לפי תאריכי שינוי הריבית. כן מתקבלים נתונים בקבוצים נפרדים מסניף ניו-יורק ומהחברות הבנות להן חשיפה משמעותית לקבוצה. במקביל מתבצעים חישובי רגישות במחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות שבחטיבה לניהול סיכונים, תוך שימוש במערכת לניהול סיכונים.

הכלים לניהול ולגידור החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק אגרות-החוב, הנפקת מכשירי חוב, עסקות חוץ-מאזניות ועוד. ניהול החשיפות שלא למסחר של הבנק מסתמך, בין היתר, על תחזיות והנחות עבודה לגבי ההתפתחויות הצפויות בשוקי הכספים וההון בארץ ובעולם. הבנק מגדר בנגזרים, תוך שימוש בחשבונאות גידור, חלק מרגישות הריבית של אגרות-החוב וההתחייבויות הארוכות במטבע-חוץ. השפעת הפעולות שבוצעו בשווקים נבחנות אחת לשבוע על-ידי אגף ניהול נכסים והתחייבויות. אחת לחודש נבחן שינוי הערך הכלכלי הנובע משינויים בשווקים על התיק הבנקאי כולל גידורים.

טבלה ו-5: שווי הוגן נטו מותאם* של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2022 ⁽¹⁾					ליום 31 בדצמבר 2023					
שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל לא-צמוד	שקל למדד	
במיליוני ש"ח										
614,798	14,297	84,786	57,106	458,609	634,877	16,136	96,773	63,349	458,619	נכסים פיננסיים**
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים										
1,155,760	60,888	517,498	21,078	556,296	1,526,443	162,671	683,691	17,920	662,161	התחייבויות פיננסיות**
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים										
584,017	15,041	136,096	30,630	402,250	594,131	16,733	141,370	25,805	410,223	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים										
1,152,878	60,959	466,949	25,298	599,672	1,525,451	162,259	640,359	20,761	702,072	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
33,663	(815)	(761)	22,256	12,983	41,738	(185)	(1,265)	34,703	8,485	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(4,149)	-	-	(4,149)	-	(3,896)	-	-	(3,896)	-	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
18,744	725	3,029	-	14,990	16,057	702	3,019	-	12,336	שווי הוגן נטו מותאם*
48,258	(90)	2,268	18,107	27,973	53,899	517	1,754	30,807	20,821	מזה: תיק בנקאי
48,706	(69)	2,224	18,598	27,953	53,922	528	2,069	30,040	21,285	

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 32 בדוחות הכספיים](#).

** למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

(1) סוג מחדש.

בטבלת רגישות הערך הכלכלי מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית, המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בעקום ריבית שאינו מביא בחשבון את מרווח סיכון האשראי של הצד הנגדי ותוך שימוש במודלים פנימיים לגבי חלק מהמוצרים. זאת בשונה מהחישוב בטבלאות שווי הוגן המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בריבית היוון המשקפת גם את רמת הסיכון של הצד הנגדי למכשיר הפיננסי. בהתאם להוראות הדיווח לציבור של בנק ישראל, הבנק מיישם תרחישי זעזוע וקיצון היפותטיים לשינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן המתואם של המכשירים הפיננסיים המשמשים את הבנק. תרחישי הזעזוע והקיצון מחושבים בהתאם לכללים שנקבעו בדרישות הדיווח. התרחישים הנדרשים הינם תרחישים מקבילים בעקומי הריבית, התללה (ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך), השטחה (עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך), וכן תרחישים של עליית ריבית בטווח הקצר וירידת ריבית בטווח הקצר. התרחישים יושמו באופן אחיד על כל המטבעות הנכללים בדיווח לציבור.

טבלה ו-6: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם* של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 31 בדצמבר 2023								
שקל לא-צמוד	שקל למדד	שקל צמוד	שקל למדד	שקל לא-צמוד	שקל למדד	שקל צמוד	שקל למדד	שקל לא-צמוד	שקל למדד	
מטבע-חוץ - סך-הכל		מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל		מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל		מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל		מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל		
אחר		דולר		אחר		דולר		אחר		
במיליוני ש"ח										
שינויים מקבילים										
76	(1,028)	43	(196)	(1,105)	890	(655)	27	10	272	עלייה במקביל של 1%
39	(991)	46	(200)	(1,106)	844	(659)	26	9	220	מזה: תיק בנקאי
(140)	1,100	(56)	201	1,105	(843)	696	(33)	(19)	(199)	ירידה במקביל של 1%
(94)	1,061	(59)	204	1,112	(795)	700	(32)	(18)	(145)	מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים										
(525)	(180)	33	(40)	(712)	(186)	(94)	64	30	(186)	התללה ⁽¹⁾
(534)	(174)	32	(37)	(713)	(118)	(96)	56	30	(128)	מזה: תיק בנקאי
563	(29)	(32)	(27)	475	454	(32)	(36)	(34)	352	השטחה ⁽²⁾
559	(27)	(31)	(32)	469	375	(31)	(28)	(34)	282	מזה: תיק בנקאי
576	(465)	(10)	(138)	(37)	751	(308)	(7)	(23)	413	עליית ריבית בטווח הקצר
552	(448)	(8)	(144)	(48)	660	(308)	1	(22)	331	מזה: תיק בנקאי
(616)	468	1	141	(6)	(746)	305	57	18	(366)	ירידת ריבית בטווח הקצר
(644)	450	(1)	146	(49)	(657)	305	49	17	(286)	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
 (1) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.
 (2) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

טבלה ו-7: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 31 בדצמבר 2023								
שקל לא-צמוד	שקל צמוד	שקל לא-צמוד	שקל צמוד	שקל לא-צמוד	שקל צמוד	שקל לא-צמוד	שקל צמוד	שקל לא-צמוד	שקל צמוד	
מטבע-חוץ		מטבע-חוץ		מטבע-חוץ		מטבע-חוץ		מטבע-חוץ		
במיליוני ש"ח										
(329)	(1,088)	(177)	111	(964)	(116)	113	1,072	8	177	עלייה במקביל של 1%
461	1,193	177	8	1,072	113	177	8	177	113	ירידה במקביל של 1%

הפער בין רגישות השווי הכלכלי לרגישות השווי ההוגן ליום 31 בדצמבר 2023 נובע בעיקרו משימוש בעקומי היוון שונים כמתואר לעיל שהשפעתם נאמדת בכ-0.3 מיליארד ש"ח במגזר הלא צמוד וכ-0.2 מיליארד ש"ח במגזר צמוד המדד. המשך עליות הריבית ורמתה הביאו לשינוי התנהגות המפקידים, לירידה ביתרות העו"ש ועלייה בפיקדונות, ובהתאם עודכן מודל פריסת העו"ש במהלך 2023. עדכון זה היה הגורם העיקרי לשינוי ברגישות לריבית השקל הלא צמוד יחסית לנתוני סוף שנת 2022.

טבלה ו-8: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 31 בדצמבר 2023				
סך-הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	סך-הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח						
438	(243)	681	133	82	51	עלייה במקביל של 1%
390	(291)	681	122	71	51	מזה: תיק בנקאי
(1,540)	233	(1,773)	(1,021)	(104)	(917)	ירידה במקביל של 1%
(1,489)	284	(1,773)	(999)	(82)	(917)	מזה: תיק בנקאי

רגישות ההכנסה בטבלה לעיל חושבה על-ידי שינוי עקומי התשואות תוך שימוש בהנחות התנהגותיות לגבי שינויים במרווחי פיקדונות ולגבי מעבר כספים מעו"ש לפיקדונות במקרה של עליית ריבית. ההנחות נבחנו ומתעדכנות תקופתית בהתאם להתפתחויות בסביבת הריבית. בעקבות השינויים בסביבת הריבית, ביתרות העו"ש ובהתנהגות הלקוחות בפועל ירדה רגישות ההכנסה במהלך שנת 2023 יחסית לנתוני סוף השנה הקודמת. רגישות התיק למסחר חושבה בגישת MTM.

עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל נצפתה תנודתיות בעקומי הריבית השקלית, שהתמתנה בהמשך הרבעון הרביעי כך שלא נחזה שינוי מהותי בעקומים. בינואר 2024 הוריד בנק ישראל את הריבית ב-0.25%, כאשר בעקומי הריבית גלומה ציפיה להורדות נוספות, לפירוט ההשפעה על הבנק ראה בטבלאות לעיל. בפברואר 2024 הורידה חברת מודיס את דירוג האשראי של מדינת ישראל ל-A2. נראה שירידת הדירוג כבר תומחרה בשווקים ועם התרחשותה לא הייתה לה השפעה מהותית על עקומי הריביות השקליות, על שער חליפין ועל מרווח האשראי של המדינה. לפוטנציאל השפעת הורדות דירוג אחרות ראה [פרק מלחמת חרבות ברזל](#). הבנק עוקב אחר התפתחות האשראי והפיקדונות ואחר השינויים ברגישויות הערך וההכנסה בתרחישים השונים ופועל ככל שנדרש.

טבלה ו-9: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על ההון העצמי (נטו לאחר מס)

31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
(805)	(723)	עלייה במקביל של 1%
643	704	ירידה במקביל של 1%

טבלה ו-10: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2022			31 בדצמבר 2023							31 בדצמבר 2023				
מסך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	מסך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל 20 שנה	מעל 10 עד 20 שנה	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל חודש עד 3 חודשים	עם דרישה עד חודש
בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח	בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
סכומים מדווחים														
1.13	4.46%	623,230	1.17	4.57%	643,894	14,422	1,859	11,203	33,830	44,370	68,239	38,398	51,342	380,231
0.66		1,156,641	0.60		1,527,629	1,186	126	798	46,445	59,054	134,120	308,007	640,573	337,320
1.19	3.97%	**569,668	0.94	4.06%	582,679	4,604	1	2,483	29,146	27,066	50,571	117,938	40,758	310,112
0.69		1,157,917	0.62		1,530,532	1,185	429	2,205	56,104	59,926	136,821	288,136	640,161	345,565
		**52,286	-		58,312	9,819	1,555	7,313	(4,975)	16,432	14,967	(59,669)	10,996	61,874
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית														
א. לפי מהות הפעילות														
		**52,805	2.28		58,398	9,882	1,270	7,484	(3,376)	16,481	13,761	(68,151)	8,794	72,253
*(0.54)		(519)	4.35		(86)	(63)	285	(171)	(1,599)	(49)	1,206	8,482	2,202	(10,379)
ב. לפי בסיסי הצמדה														
		**27,971	0.45		20,819	3,957	939	5,617	(4,201)	(3,762)	2,577	(56,797)	(5,779)	78,268
*(3.97)		**18,107	3.34		30,807	60	616	1,721	767	9,396	12,141	4,625	337	1,144
3.74		**2,180	17.31		2,273	1,389	-	(25)	(1,541)	10,798	249	(7,497)	16,438	(17,538)
*(22.84)														
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בריבית														
		(4,149)	8.46		(3,896)	-	(307)	(975)	(1,039)	(557)	(655)	(269)	(94)	-
8.77	1.82%	18,744	3.30		16,057	-	-	-	(22,018)	(19,087)	(20,848)	(17,287)	-	95,297
3.18	4.56%	270	0.23		80	-	(352)	(697)	184	(62)	583	313	73	38
(0.07)	(0.02%)													

* ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של מסך החיים הממוצע האפקטיבי.

** סווג מחדש.

(1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(2) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים, לאחר השפעה של ההתחייבויות לזכויות עובדים.

הערות כלליות:

- פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעור הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסר לכל מבקש.
- בטבלה זו, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי (למעט פריטים לא-כספיים) ושל סכומים אחרים לקבל ולשלם ולאחר השפעת ההתחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה כמוסבר בהערה ג' להלן, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 32 בדוחות הכספיים, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי.
- הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מפיקדונות לפי דרישה חושב בהתאם להנחות לגבי תקופות לפירעון המשמעות את הבנק לניהול סיכוני ריבית.
- שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 32 בדוחות הכספיים.
- מסך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

4.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשווקי אגרות-החוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד). על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקות על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינן נושאות סיכון השקעה ולכן אינן נכללות במדידת סיכון השקעה בבנק.

סיכון ההשקעה בקבוצה נוצר בעיקר בשלוש מסגרות:

1. תיק השקעות המנוהל באחריות חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. ככלל, השקעות אלה מבוצעות באמצעות ניירות-ערך סחירים.
2. השקעות לא סחירות המבוצעות על-פי רוב באמצעות החברה הבת פועלים אקוויטי על-פי מדיניות שנקבעת מדי תקופה על-ידי דירקטוריון החברה בהתאמה למדיניות הקבוצתית. מסגרת תיאבון הסיכון בפעילות זו הוגדלה במהלך השנים האחרונות במסגרת מתווה השקעות רב שנתי אשר אושר בדירקטוריון הבנק. לפרטים ראה [פרק חברות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).
3. חברות מוחזקות: אחזקות אסטרטגיות במניות של חברות מוחזקות. הקבוצה מחזיקה מניות ואגרות-חוב, בעיקר לצרכי השקעה, שירידה בערכן עשויה לפגוע ברווח והפסד של הבנק ו/או בהון הבנק.

4.1.א. ניהול סיכון ההשקעה בתיק המנוהל

ניהול תיק השקעות בבנק על-ידי חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית מכוון למקסום הערך על עודפי הנזילות ולהגדלת הרווחיות באמצעות לקיחת סיכון השקעה במסגרת תיאבון הסיכון. התיק מהווה כלי נוסף לניהול חשיפות הריבית, ההצמדה והנזילות בתיק הבנקאי. ככלל, תיק ההשקעות מורכב ממוצרים הנסחרים בשווקים הפיננסיים ושיש אפשרות לקבל עבורם ציטוטי מחיר.

מסגרת ההשקעות נקבעה בראייה גלובלית וכלל מערכתית באישורו של דירקטוריון הבנק, וכוללת מגבלות על היקף ההשקעה ועל מדדי הסיכון הכוללים: מגבלת תיאבון סיכון וקיבולת סיכון במונחי תרחיש קיצון ומגבלות פרטניות לאפיקי ההשקעה השונים, ביניהן מגבלות היקף על-פי סוגים, מגבלות פיזור גיאוגרפי, מגבלות דרוג ועוד. ההשקעות מבוצעות באמצעות מכשירים שהוגדרו כמותרים להשקעה.

הסיכון מנוהל באחריות-על של חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית לגבי יישום של המדיניות בקבוצה, הקצאת המסגרות שאושרו בהנהלה ובדירקטוריון, המעקב, ההנחיה והדיווח. הניהול בפועל מבוצע על-ידי יחידת ניהול השקעות נוסטרו בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית, תוך שימוש במערכות יעודיות. בנוסף, פעילות ההשקעות מותרת בסניף ניו-יורק.

במעגל הבקרה השני, המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות שבחטיבה לניהול סיכונים אחראית לגיבוש המתודולוגיה לאמידת סיכונים ההשקעה ולביצוע אמידה ובקרה בלתי תלויה של הסיכון. כמו-כן, המחלקה מאתגרת את הגורם העסקי ונותנת חוות דעת בלתי תלויה על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 311, לפני השקעה מהותית.

הפעילות כפופה לכל ההוראות והחוקים הרלוונטיים לנושא זה הן בישראל והן בארץ השלוחה בה מתקיימת הפעילות. עקב מורכבות ההוראות הרגולטוריות מוגדרים לפעילות נהלים רגולטוריים יעודיים.

הזיהוי והמדידה של סיכונים ההשקעה מבוצע באופן שיטתי על-ידי איסוף מידע ממערכות הבנק. המידע מנותח תוך שימוש במערכות ניהול הסיכונים של הבנק ומדוח תקופתי לצוותי ההנהלה ולועדות הדירקטוריון.

ככלל, המניות בבנק מסווגות חשבונאית כ"מניות שאינן למסחר" ומטופלות כלהלן: מניות שמתקיים לגביהן שווי הוגן זמין - נמדדות לפי שוויין הוגן ליום הדיווח, רווחים והפסדים מהתאמות לשווי הוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין - נמדדות לפי עלות בניכוי ירידת-ערך, אם קיימת, בתוספת או בניכוי שינויים במחירים נצפים בעסקות רגילות בהשקעות דומות או זהות של אותו מנפיק. רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשינויים במחירים נצפים כאמור, נזקפים לדוח רווח והפסד.

מדי תקופת דיווח הנהלת הבנק בוחנת האם נדרש להכיר בירידת-ערך של ניירות-ערך המסווגים לתיק הזמין למכירה. הבחינה כאמור כוללת מספר שלבים ועקרונות כאמור בביאור 8.1 סעיף 8. ב. בדוחות הכספיים. כאשר מוכרת ירידת-ערך היא נזקפת לרווח והפסד. ירידות ערך בגין מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין מטופלות כאמור בביאור 8.1 סעיף 8. ב. בדוחות הכספיים.

ו.4.ב. פוזיציות במניות בתיק ההשקעות

טבלה ו-11: פרטים על השקעות קבוצת הבנק במניות בתיק הבנקאי בהתאם לסיווג המאזני

31 בדצמבר 2022		31 בדצמבר 2023		
הערך במאזן	דרישות הון ⁽¹⁾	הערך במאזן	דרישות הון ⁽¹⁾	
במיליוני ש"ח				
(2) -	-	(2) -	-	השקעות המסווגות בתיק למסחר
595	4,048	695	4,433	השקעות במניות שאינן למסחר
595	4,048	695	4,433	סך-הכל השקעות במניות
	1,733		1,572	מזה: נסחר בבורסה
	2,315		2,861	מוחזק באופן פרטי

(1) דרישות הון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 13.5%.
 (2) כולל הקצאת הון בגין סיכון שוק ספציפי וסיכון שוק כללי.

לפירוט השקעות הבנק ראה [ביאור 12 בדוחות הכספיים](#).

ז. סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים או עתידי ליציבות הבנק ולרווחיו, הנובע מאי יכולתו לעמוד בהתחייבויותיו. סיכון הנזילות בבנק, נבחן בראיה רחבה יותר של יכולת עמידה בפירעון ההתחייבויות במועד פירעונם גם בעתות לחץ, מבלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תכניות העבודה של הבנק ומבלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון המימון - הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו באופן משמעותי בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות ולאור מקורות המימון של הבנק, הבנק אינו רואה בסיכון זה לכשעצמו סיכון מהותי. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה.

ניהול סיכון הנזילות מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניף ניו-יורק. ניהול הנזילות השוטף הינו באחריות אגף ניהול נכסים והתחייבויות ומבוצע בהתאם למדיניות קבוצתית, במטרה לשמור על יכולתו של הבנק לעמוד בכל התחייבויותיו הנוכחיות, מבלי לפגוע בהתנהלות השוטפת וביכולת הקיימות של הבנק מבלי להיקלע להפסדים חריגים. דיווחים לצוותי הנהלה מתבצעים בתדירות חודשית, ולועדות הדירקטוריון בתדירות רבעונית. הבנק מנהל מעקב שוטף אחר יחס כיסוי הנזילות, יחס המימון היציב, בוחן את השפעות התכנית העסקית על פרופיל הנזילות ומוודא שיחד עם השינויים העסקיים הצפויים ימשיך לעמוד בכל המגבלות. המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבת ניהול סיכונים עוסקת בניטור שוטף של הנזילות באמצעות פרמטרים פנימיים וסביבתיים, דיווח בלתי תלוי על רמת הסיכון לצוות הנהלה וועדת הדירקטוריון, ואיתגור הפרמטרים במודלים השונים לעניין הנזילות. הבנק מחשב את יחס כיסוי הנזילות "סולו" ו"מאוחד" מדי יום, בחלוקה לסך המטבעות ומטבע-חוץ. היחסים מדווחים כממוצע התצפיות היומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 64.

טבלה ז-1: יחס כיסוי הנזילות (LCR) - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2023		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
במיליוני ש"ח/באחוזים		
175,662		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
18,176	270,533	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,624	72,474	פיקדונות יציבים
11,723	103,772	פיקדונות פחות יציבים
2,829	94,287	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 2021)
110,216	167,772	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
779	3,116	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידיים בנקאיים קואופרטיבים
108,607	163,826	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
830	830	חובות לא מובטחים
2,800	5,323	מימון סיטונאי מובטח
25,468	137,050	דרישות נזילות נוספות, מזה:
13,804	35,144	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
11,664	101,906	קווי אשראי ונזילות
15,788	15,788	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,951	75,265	מחויבויות מימון מותנות אחרות
174,399	-	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
181	3,260	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
26,587	42,519	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
11,024	16,744	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
37,792	-	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
175,662		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
136,607		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
129%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות ברבעון.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 64.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס יוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

טבלה ז-1: יחס כיסוי הנזילות (LCR) - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2022		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
במיליוני ש"ח/באחוזים		
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
179,514		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
19,186	253,557	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,978	79,553	פיקדונות יציבים
13,652	122,120	פיקדונות פחות יציבים
1,556	51,884	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
123,976	185,597	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
730	2,920	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידיים בנקאיים קואופרטיביים
121,997	181,428	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
1,249	1,249	חובות לא מובטחים
937	3,773	מימון סיטונאי מובטח
18,850	120,669	דרישות נזילות נוספות, מזה:
8,757	25,885	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
10,093	94,784	קווי אשראי ונזילות
11,227	11,227	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
2,010	79,158	מחויבויות מימון מותנות אחרות
176,186	-	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
-	1,553	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
19,639	39,500	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
8,835	11,107	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
28,474	-	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
179,514		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
147,712		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
122%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות ברבעון.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 57.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

יחס כיסוי הנזילות הממוצע במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2023 (ממוצע תצפיות יומיות ברבעון) עמד על 129% במאוחד ועל 128% בתאגיד הבנקאי "סולו", כאשר הדרישה המזערית היא 100%. היחס הממוצע של הרבעון הרביעי של שנת 2023 עלה לעומת יחס כיסוי הנזילות ברבעון הרביעי של שנת 2022 כתוצאה משינוי בתמהיל המפקידים (גידול ביתרת הפיקדונות הקמעונאים והתארכות פיקדונות סיטונאים). לאור התנודתיות בשווקים, ובפרט בשווקי המניות בארצות-הברית ובישראל, ובשווקי ה-SWAP שקל-מטבע-חוץ, הבנק פעל במטרה לשמור על רמות נזילות גבוהות במטבע-חוץ. הבנק עוקב אחרי ההתפתחויות בשווקים ושומר על רמות נזילות נאותות בשקלים ובמטבע-חוץ. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2024 קיבל הבנק אישור מבנק ישראל להכרה בפיקדונות מסוימים כפיקדונות תפעוליים. הכרה זו מעלה את יחס כיסוי הנזילות.

עיקר הנכסים הנזילים של הבנק הינם אגרות-חוב ממשלתיות של ממשלת ישראל בשקלים ובמטבע-חוץ, אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית במטבע-חוץ והפקדות בבנקים מרכזיים (בבנק ישראל ובפדרל ריזרב). הבנק מנהל את יחס כיסוי הנזילות, ובהתאם את הנכסים הנזילים, בהפרדה בין היחס הכולל לבין היחס במטבע-חוץ בלבד. לפירוט הנכסים הנזילים לפי רמות ראה טבלה להלן. דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן במאוחד.

מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקים קטנים בישראל, בעלי סיכון נזילות נמוך ביחס למקורות אחרים. בנוסף, הבנק מתממן באמצעות הנפקות, פיקדונות מחברות עסקיות ופיננסיות ועוד. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות מלקוחות פרטיים ומלקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, חברות ישראליות בחו"ל, פיקדונות ריפוי, הנפקת CDs ומכשירים אחרים המבוססים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית ומקורות נוספים. הבנק מנהל מעקב אחר ריכוזיות מקורות המימון בחתכים שונים, הן בשקלים והן במטבע-חוץ, ועומד במגבלות הפנימיות בנושא. הבנק אינו מסתמך על מימון משוק ההון כמקור מימון עיקרי. מפרוץ מלחמת חרבות ברזל ועד סמוך למועד פרסום הדוחות לא היה שינוי מהותי במבנה מקורות המימון של הבנק.

בנוסף למדידת יחס הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 כמתואר לעיל, מפעיל הבנק כלים נוספים ומנטר מדידים נוספים לסיכון הנזילות, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 342 "בנושא ניהול סיכון הנזילות" הבנק מפעיל מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות, בנוסף על המודל הרגולטורי. המודל הפנימי משקף את תפיסת ההנהלה בכל הנוגע למאפיינים ההתנהגותיים של נכסים והתחייבויות פיננסיים. המודל מבוסס על היציבות המוכחת של הפיקדונות בבנק וכולל תרחישים שונים לגבי שיעורי המיחזור והפירעון של הנכסים וההתחייבויות. ככלל, בעוד שבמהלך עסקים רגיל מניח הבנק מיחזור גבוה מאד של פיקדונות ואשראי, בתרחישי לחץ מניח הבנק יציאת פיקדונות בהתאם לסוג הלקוח והפיקדון, ניצול מסגרות מעבר לרגיל, ירידות ערך בשווי הנכסים ומקדמים נוספים. מקדמים אלו נבחנים מדי שנה על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון. בכל תרחיש מחושב יחס נזילות על-פי פער הנזילות לתקופה של עד חודש למול הנכסים הנזילים. מגבלות הדירקטוריון ליחס הפנימי גבוהות מדרישות ההוראה. התרחישים המופעלים במודל הפנימי מתייחסים למצבי שוק שונים ובפרט תרחיש בנק, תרחיש מערכת ותרחיש משולב.

התרחישים נבדלים בעיקר בהנחות לגבי מחזור פיקדונות ומקדמי הנכסים הנזילים. כן מפעיל הבנק מודלים לתקופות ארוכות וקצרות יותר, מודל NSFR (בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 222), מדדי ריכוזיות מפקידים, מערכת התרעה הכוללת מערכת ניטור של מדידים העשויים להצביע על סיכון למצב של משבר בצירוף תכנית פעולה ועוד, כאשר חלקם של מדידים אלו כפוף למגבלות פנימיות ו/או רגולטוריות. כמו-כן עוקב הבנק אחר יחסי נזילות שונים בחברות בנות (הנדרשות לעמוד הן במגבלות נזילות פנימיות המותאמות לאופי פעילותן והן במגבלות הרגולטור המקומי).

הבנק שומר כרית נזילות למצבי לחץ, שומר על מבנה מאזן ובפרט מבנה מקורות המביא את סיכון הנזילות לרמה הרצויה, מנטר מערכת התרעה כדי לזהות מצבי לחץ בסביבת הנזילות מוקדם ככל האפשר ומחזיק תכנית פעולה למקרי משבר, הכוללת התכנסות צוותים, דרישות דיווח וסדרת פעולות להתמודדות עם משבר אפשרי בהתאם לתרחיש.

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222 (יחס מימון יציב NSFR). דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית מחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס המימון היציב. יחס המימון היציב נטו לסוף הרבעון הרביעי של שנת 2023 עומד על 128% במאוחד, כאשר הדרישה המזערית היא 100%. יחס המימון היציב נטו ירד מעט בהשוואה ליחס ליום 31 בדצמבר 2022 לאור גידול בצרכי מימון (בעיקר בגין אשראי ונגזרים) וצמצום במקורות מימון יציבים בגין פיקדונות סיטונאים ופירעון הנפקות (אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים מותנים - COCO).

טבלה ז-2: יחס מימון יציב נטו (NSFR), תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2023				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון			
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון*
במיליוני ש"ח/באחוזים				
פריטי מימון יציב זמין (AFS)				
66,302	66,302	-	-	-
הון:				
66,302	66,302	-	-	-
הון פיקוחי				
-	-	-	-	-
מכשירי הון אחרים				
245,391	13,435	30,080	222,675	-
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים:				
90,141	5,098	6,866	82,653	-
פיקדונות יציבים				
155,250	8,337	23,214	140,022	-
פיקדונות פחות יציבים				
72,047	4,185	15,671	221,966	-
מימון סיטונאי:				
-	-	-	-	-
פיקדונות לצרכים תפעוליים				
72,047	4,185	15,671	221,966	-
מימון סיטונאי אחר				
-	-	-	-	-
התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית				
34,673	27,971	8,019	33,459	-
התחייבויות אחרות:				
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו				
34,673	27,971	8,019	34,908	-
כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל				
418,413	111,893	53,770	478,100	-
סך מימון יציב זמין (AFS)				
פריטי מימון יציב נדרש (RSF)				
7,117	75,150	9,858	116,658	-
סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA)				
-	-	-	-	-
פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות				
283,246	267,665	46,586	85,291	-
הלוואות וניירות-ערך הנפרעים כסדרם:				
407	-	-	4,069	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות				
על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 1				
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות				
על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה שאינם ברמה 1 והלוואות				
למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות				
11,376	8,688	2,671	9,015	-
הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן,				
הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, והלוואות				
לריבוניות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה:				
162,573	127,845	40,449	68,961	-
עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203				
11,729	3,999	7,444	10,816	-
הלוואות לדיור המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה:				
103,255	125,146	3,263	3,220	-
עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203				
21,848	31,804	1,165	1,186	-
ניירות-ערך שאינם כבשל ושאינם כשירים להיחשב נכסים				
נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות נסחרות בבורסה				
5,635	5,986	203	26	-
נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית				
-	-	-	-	-
נכסים אחרים:				
28,228	8,498	116	23,286	-
סחורות הנסחרות פיזית, לרבות זהב				
-	-	-	-	-
נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת				
קרן למימון כשל של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs)				
94	111			
נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו				
9,567	8,117			
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב				
נטו לפני ניכוי ביטחונות משתנים שהופקדו				
356	356			
אחרים				
18,211	8,498	116	14,702	-
פריטים חוץ-מאזניים				
8,977	195,628			
סך מימון יציב נדרש (RSF)				
327,568				
יחס מימון יציב נטו (NSFR) (%)				
128%				

* פריטים שידווחו במסגרת הטור "ללא מועד פירעון" הינם פריטים ללא מועד פירעון מוגדר. זה כולל, אך לא מוגבל, לפריטים כגון הון צמית, פיקדונות ללא מועד פירעון, פוזיציות בחסר, פוזיציות בעלות מועד פירעון פתוח, מניות שאינן כשירות להיחשב כנכסים נזילים באיכות גבוהה וסחורות הנסחרות פיזית.

טבלה ז-2: יחס מימון יציב נטו (NSFR), תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון			
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון*
במיליוני ש"ח/באחוזים				
פריטי מימון יציב זמין (AFS)				
הון:	61,620	61,620	-	-
הון פיקוחי	61,620	61,620	-	-
מכשירי הון אחרים	-	-	-	-
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים:	234,073	17,707	12,513	223,091
פיקדונות יציבים	87,781	5,655	1,990	84,458
פיקדונות פחות יציבים	146,292	12,052	10,523	138,633
מימון סיטונאי:	78,343	6,303	14,709	225,342
פיקדונות לצרכים תפעוליים	-	-	-	-
מימון סיטונאי אחר	78,343	6,303	14,709	225,342
התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית	-	-	-	-
התחייבויות אחרות:	38,114	31,076	8,821	39,626
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	-	403	-	-
כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל	38,114	31,076	8,821	39,223
412,150	116,706	36,043	488,059	-
סך מימון יציב זמין (AFS)				
פריטי מימון יציב נדרש (RSF)				
סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA)	7,936	56,096	14,296	145,423
פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות	-	-	-	-
הלוואות וניירות-ערך הנפרעים כסדרם:	272,718	260,484	41,559	78,379
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 1	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה שאינם ברמה 1 והלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות	10,167	7,384	2,988	8,599
הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן, לריבונות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה:	156,178	125,242	35,369	65,944
עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	13,204	4,669	8,184	12,153
הלוואות לדיור המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה:	100,487	121,728	3,168	3,204
עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	21,217	30,839	1,165	1,178
ניירות-ערך שאינם כבשל ושאינם כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות נסחרות בבורסה	5,886	6,130	34	632
נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית	-	-	-	-
נכסים אחרים:	27,377	7,445	103	24,031
סחורות הנסחרות פיזית, לרבות זהב	-	-	-	-
נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת קרן למימון כשל של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs)	115	135	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	6,503	6,906	-	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו לפני ניכוי ביטחונות משתנים שהופקדו	200	200	-	-
אחרים	20,559	7,445	103	16,790
פריטים חוץ-מאזניים	8,290	183,135	-	-
316,321	-	-	-	-
סך מימון יציב נדרש (RSF)				
יחס מימון יציב נטו (NSFR) (%)				
130%	-	-	-	-

* פריטים שידווחו במסגרת הטור "ללא מועד פירעון" הינם פריטים ללא מועד פירעון מוגדר. זה כולל, אך לא מוגבל, לפריטים כגון הון צמית, פיקדונות ללא מועד פירעון, פוזיציות בחסר, פוזיציות בעלות מועד פירעון פתוח, מניות שאינן כשירות להיחשב כנכסים נזילים באיכות גבוהה וסחורות הנסחרות פיזית.

הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות, הרגולטוריות והפנימיות, הכוללות, בין השאר, LCR לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 221, מודל פנימי LCR ל-30 יום ומודלים לטווחים הקצרים והארוכים יותר, מודל NSFR (יחס מימון יציב). בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221, נכון ליום 31 בדצמבר 2023 הבנק מחזיק במאוחד נכסים נזילים (בעיקר רזרבות בבנקים מרכזיים, ניירות-ערך סחירים של ממשלות וכן מטבעות ושטרי כסף) לזמן משבר (לאחר מקדמי ביטחון) בסך של 186.4 מיליארד ש"ח, בנוסף לאגרות-חוב נזילות שאינן מוכרות לצרכי חישוב הנכסים הנזילים. לאור ההנחות לגבי מיחזור פיקדונות במהלך עסקים רגיל והנחות אחרות, הבנק אינו צופה בעיות נזילות שיחייבו שימוש בנכסים הנזילים, אך ערוך לתרחישים הנדרשים.

טבלה ז-3: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2023	יתרה ליום 31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
173,046	183,854	נכסי רמה 1
2,616	2,522	נכסי רמה 2א
-	-	נכסי רמה 2ב
175,662	186,376	סך-הכל HQLA
במיליוני ש"ח		
177,814	180,690	נכסי רמה 1
1,542	1,681	נכסי רמה 2א
158	167	נכסי רמה 2ב
179,514	182,538	סך-הכל HQLA

טבלה ז-4: נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים*

יתרת שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2023			
סך-הכל	נכסים לא משועבדים	נכסים המשמשים כביטחון לבנק מרכזי	נכסים משועבדים**
במיליוני ש"ח			
107,730	105,408	-	2,322
84,303	75,833	1,362	7,108
25,641	21,549	-	4,092
458	458	-	-
9,023	3,627	2,830	2,566
-	-	-	-
3,264	2,299	56	909
4,433	4,433	-	-
127,122	108,199	4,248	14,675

* כמ-כן משועבדים נכסים אחרים בסך של 0 מיליוני ש"ח.
** כולל שיעבוד בעודף.

טבלה ז-4: נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים* (המשך)

יתרת שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2022			
סך-הכל	נכסים לא משועבדים	נכסים המשמשים כביטחון לבנק מרכזי	נכסים משועבדים**
במיליוני ש"ח			
133,424	131,180	-	2,244
67,473	52,905	2,849	11,719
24,218	19,604	-	4,614
299	299	-	-
7,954	3,936	2,178	1,840
-	-	-	-
3,408	2,007	101	1,300
4,048	4,048	-	-
107,400	82,799	5,128	19,473

* כמו-כן משועבדים נכסים אחרים בסך של 3,443 מיליוני ש"ח.
** כולל שיעבוד בעודף.

ח. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה ו/או נהלים ומערכות בנושאים הקשורים לפעילות בנקאית, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, ניהול המשכיות עסקית, ביטחון, קצין צוות ראשי, ניהול משאבי אנוש, בקורות תהליכים ועוד. לאור פרוץ מלחמת חרבות ברזל נקט הבנק בשורה של תהליכים ואמצעים להמשך פעילות מיטבי בנסיבות שנוצרו, ובכללם במסגרת המשכיות עסקית. ככלל, הסיכונים התפעוליים שקשורים למלחמה והשלכותיהם נבחנים ומנותחים באופן שוטף. בהתאם, נשקלים ומיושמים בקורות ואמצעים למזעור הסיכונים. בהיבטי סיכון אבטחת מידע וסייבר, נציין כי במסגרת המלחמה גדל מספר מתקפות הסייבר על מטרות בישראל ובכללן הבנק, עד כה ללא פגיעה בפעילותו. הבנק פועל במטרה לצמצם את הסיכון. בתחום המשכיות העסקית, הבנק הפעיל את תכניות ההמשכיות העסקית שלו כבר בשבת, ביומה הראשון של המלחמה, כולל כינוס של צוותי חירום, העברת עובדי המטה לעבודה מרחוק, סגירת סניפים בודדים באזורי הלחימה תוך הסטת לקוחות ועובדים לפעילות מרחוק ומיקומים אחרים, ביצוע התאמות בפעילות סניפים אחרים, הפעלת סניפים נידים ומתן הנחיות שוטפות לחיזוק מוכנות, ללא פגיעה מהותית בפעילות. הבנק בוחן את המצב באופן שוטף ומבצע התאמות בפעילותו.

ח.1. ניהול הסיכונים התפעוליים

אסטרטגיית ניהול הסיכונים התפעוליים נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה ומיקסום התועלת העסקית, בהתייחס לעלות במונחי סיכון, על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. התהליך הניהולי מוכוון להתבצע על בסיס הגדרת האחריות על הסיכונים (Risk Ownership). המטרה היא, שהתקשור והטיפול המושכל בסיכונים התפעוליים יתרמו לקבלת החלטות ניהוליות, תוך שיקולי תועלת עסקית מול עלות במונחי סיכון, הן ברמת הנהלת הארגון והן ברמת היחידות השונות.

- מטרות ניהול הסיכונים התפעוליים הן:
 - הבטחת פיקוח וניהול אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה לרבות הבעלות על הסיכונים וקבלת החלטות בשיקולי עלות - תועלת;
 - הבטחת זהויה ותקשורת אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל העסקים העיקריים בקבוצה וביחידות התמיכה, במגמה להגדיר תיאבון סיכון תפעולי בהתאם ליעדים האסטרטגיים המאושרים עבור כל יחידה בקבוצה;

- הגדרת מסגרת בקרה פנימית, שתקדם בקבוצה ערכי תרבות נאותים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכונים התפעוליים;
 - ניהול והקצאה אופטימלית של ההון הרגולטורי וההון הכלכלי ביחס לסיכונים התפעוליים.
- האחריות על הניהול השוטף של הסיכון התפעולי וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבת וסניפי ניו-יורק בקבוצת הבנק. עבודת המטה בתחום זה מוטלת על היחידה לניהול הסיכונים התפעוליים וסיכוני השוק, בחטיבה לניהול סיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של רשת בקרי סיכונים תפעוליים, לפי העיקרון של ניהול מטריציוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות או למנכ"ל חברות הבת והכוונה מתודולוגית מצד המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים.
- הפעילות לניהול הסיכון התפעולי מפוקחת ומכוונת על-ידי שלושה פורומים: ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים, צוות ההנהלה לניהול סיכונים וצוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים.
- מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים אושרה על-ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק. מסמך המדיניות מהווה מסגרת לניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצה, בהתאם לעקרונות וחובות דיווח אחידים שיעדם ניהול תקין על-פי אמות המידה של באזל 2 (Sound Practices). פעילות הבנק בנושא מתבצעת על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206 בנושא מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי, המתייחסת בין היתר להקצאת ההון הרגולטורי בגין הסיכונים התפעוליים, וכן על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בנושא ניהול הסיכון התפעולי, התואמת את ההנחיות במסמך של באזל מיוני 2011 בנושא Sound Practice בניהול הסיכון התפעולי.
- הבנק פועל על-פי הגישה הסטנדרטית של באזל 2 והדרישות התואמות לניהול בנקאי תקין. במסגרת זו מתנהלים בין היתר פרויקטים ופעילויות, כמפורט להלן:
- איסוף מידע על אירועים תפעוליים בקבוצת הבנק. בסיס המידע לעניין זה הוקם בסוף שנת 2002 ומשמש בין היתר לניתוח האירועים, המגמות והדפוסים ותומך במיפוי ובהערכת הסיכונים התפעוליים שהקבוצה חשופה אליהם.
 - ניתוח תרחישי סיכון בפעילויות ותהליכים בראיה צופה פני עתיד.
 - כחלק מפיתוח תשתית מעקב ובקרה, מאופיינים KRIs, אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים, ביחס למוצרים, תהליכים או סיכונים מוסדיים. ה-KRI (Key risk indicator) הנו מדד הניתן למדידה כמותית ועשוי לכלול גם מידע איכותי, המצביע על הימצאות גורם מסוים או מגמה. נקבעו סיפים למעקב, אסקלציה וטיפול, לפי העניין.
 - ביצוע הפקות לקחים מאירועים תפעוליים, שיתופי מידע רלוונטי בין יחידות ולמידה ארגונית.
 - הדיווחים הרבעוניים מוגשים לצוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים, צוות ההנהלה לניהול סיכונים וצוות, ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים ומליאת הדירקטוריון. הדיווחים כוללים עדכונים בדבר תכנית העבודה, סטטוס הפרויקטים בביצוע, מידע אודות אירועים תפעוליים, הערכות סיכונים פוטנציאלים, מגמות, שינויים בפרופיל הסיכונים ומידע חישובי השוואתי.
- פעולות נוספות בזיקה כוללות:
- מערכת מיכונית לניהול הסיכון התפעולי הוטמעה ביחידות הקבוצה. המערכת פועלת בתחומים של איסוף מידע אודות אירועים תפעוליים, מיפוי והערכת הסיכונים והבקורת, איסוף KRI (אינדיקטורים עיקריים לסיכון), נושאים לטיפול, הפקת לקחים ודיווחים.
 - גיבוש ויישום מסגרת כוללת של עקרונות וסטנדרטים בנושא תפישת בקרה אחידה בקבוצת הבנק. במסגרת זו מתכנסים פורומי בקרה ומתבצע תהליך תקופתי להערכת אפקטיביות הבקורת.
 - השקת מוצר חדש/פעילות חדשה, על-פי הגדרות מדיניות השקת מוצר חדש בקבוצת הבנק, מלווה בבחינה וניתוח של הסיכונים התפעוליים הרלוונטיים הטמונים במוצר/פעילות.
 - הגדרת תשתית מתודולוגית לניהול סיכונים תפעוליים בתהליכי IT מהותיים וביישומי ענן.
 - הוצאת פעילות למיקור חוץ בשים לב לסיכונים הייחודיים למיקור חוץ, בהתאם להנחיות המדיניות הייעודית לנושא.
 - תשומת לב מיוחדת, לרבות גיבוש מדיניות ייעודית, ניתנה לניהול סיכוני בנקאות בתקשורת, בהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 367 בנקאות בתקשורת.
- מתבצעים מהלכים שוטפים לזיהוי, מיפוי והערכת סיכונים תפעוליים ובקורות ביחידות הבנק והקבוצה, לרבות מיפוי סיכוני מעילות והונאות. הפעילות מתבצעת על בסיס מתודולוגיה אחידה התואמת את דרישות ועדת באזל והוראות בנק ישראל בנושא, לרבות מעקב אחר יישום המלצות. אחת לשלוש שנים מתבצע מהלך של מיפוי מקיף של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה. בהמשך, מתבצעים תחזוקה, עדכון והרחבה של הממצאים באמצעות ניתוחים נוספים, ניתוח סיכונים במוצרים/פעילויות חדשים והתקשרויות מהותיות למיקורי חוץ של פעילויות/תהליכים.
- מטרת הפעילות לזהות מוקדי סיכון מהותיים, להגדיר אחריות על הסיכונים (Risk Ownership), להעריך את הסיכונים (הממוצעים והקיצוניים) והבקורות הקיימות ולהבחין בין סיכונים נמוכים לבין סיכונים מהותיים הדורשים בחינה נוספת ונקיטת פעילויות בהתאם לשיקולי עלות-תועלת, על-פי דרכים עיקריות להתמודדות עם סיכונים, כדלקמן: למזער את הסיכון באמצעות יישום בקורות נוספות, להעביר את הסיכון לצד ג' (כגון: ביטוח, מיקור חוץ), לספוג את הסיכון תוך כימות שלו ולהפחית את הפעילות יוצרת הסיכון.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ביחס לתיאבון הסיכון התפעולי אשר מוגדר במדיניות באמצעות פרמטרים שונים ברמה כלל קבוצתית וברמה של יחידות ותהליכים ספציפיים. הבנק מקצה הון בגין נכסי סיכון תפעולי, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הדיווחים לעניין העמידה במגבלות תיאבון הסיכון מוגשים בתדירות רבעונית במסגרת מסמך הסיכונים הכולל.

הבנק משתמש במדדים כמותיים של תיאבון הסיכון התפעולי אשר מתייחסים לפרמטרים הבאים: היקפי הנזקים התפעוליים ביחס להכנסות הגולמיות לפי הגישה הסטנדרטית של באזל, שיעור הגידול בנזקים משנה לשנה, תרחישי סיכון אשר דורגו ברמת סיכון גבוהה מאד ברמת קבוצת הבנק והערכת תרחישי קיצון.

ח.2. סיכונים טכנולוגיה ומידע

הבנק תלוי במערכות ותשתיות IT לפעילותיו השונות. סיכון הטכנולוגיה והמחשוב הינו הסיכון לפגיעה בפעילותו התקינה של הבנק ובשירות ללקוחות, להפסד או לפגיעה במוניטין עקב אי נאותות או כשל במערכות ותשתיות ה-IT של הבנק. ככלל, הבנק מתחזק את מערכות ותשתיות המידע, מאמץ טכנולוגיות חדשות ופועל תמידית למתן תשתית טכנולוגית המאפשרת את התנהלותו העסקית וקידום יוזמות אסטרטגיות בחטיבות השונות, בהתאם למדיניות ניהול טכנולוגיית המידע של הבנק. בבנק קיימים מסמכי מדיניות ייעודיים הכוללים התייחסות להיבטי אבטחת מידע וסייבר, עקרונות גיבוי והתאוששות במצבים של תקלות ואסונות, ומסמכי מדיניות בנושאים של מיקור חוץ, מחשוב ענן, כללים למימוש טכנולוגיות חדשות במסגרת בנקאות בתקשורת וניהול סיכונים IT. כמו-כן, על מנת להתמודד עם אתגרי העתיד, לפשט ולייעל את הפלטפורמות הטכנולוגיות, לשפר את יכולת התגובה ולבנות יכולות חדשות, הבנק מבצע תכנית מודרניזציה רב שנתית של מערכות המחשוב המרכזיות.

בחינת סיכונים IT מתבצעת באופן שוטף על-פי מתודולוגיה מקובלת, הן ברמת תהליכי ה-IT המהותיים המנוהלים בבנק והן ברמת מערכות המידע והתשתיות המשמשות את הבנק. הטיפול בסיכונים הנובעים מתהליכי IT מהותיים מבוצע כחלק מתפישת הבקרה המיושמת בחטיבת טכנולוגיה ומחשוב, על-ידי מספר יחידות מקצועיות ייעודיות הכפופות להנהלת החטיבה. יחידות אלו פועלות על-פי ההנחיות הרגולטוריות השונות, וכוללות, בין היתר, מחלקת אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, יחידת תכנון ובקרה, ניהול תהליכי SM (Service Management) ומחלקת ניהול סיכונים IT.

ח.3. סיכונים אבטחת מידע וסייבר

סיכון הסייבר הינו הסיכון לנזק ובכללו שיבוש, הפרעה, השבתה של פעילות, גניבת נכס, דלף מידע, איסוף מודיעין או פגיעה במוניטין או באמון הציבור כתוצאה מהתרחשות אירוע סייבר. בתחום הסייבר מתנהלת פעילות כנדרש בהוראות בנק ישראל ובכללן הוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, הוראת ניהול בנקאי תקין 363 בנושא שרשרת אספקה, חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 וחוקים אחרים בהתאם לעניין, במטרה להגן על מערך טכנולוגיית המידע ולמזער את הסיכונים. סיכונים אבטחת מידע וסייבר בבנק מנוהלים על-ידי מערך אבטחת מערכות מידע וסייבר בחטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

בשנים האחרונות חל גידול בתחום ובחומרת תקיפות הסייבר על המגזר הפיננסי העולמי, כאשר מגמות ההתפתחויות הטכנולוגיות כגון מחשוב ענן, פתיחות לממשקים חיצוניים והרחבת השירותים הדיגיטליים מחד ורמת התחכום והכלים העומדים לרשות התוקפים מאידך מגדילים את החשיפה לסיכונים סייבר. המגזר הבנקאי בישראל, ובכלל זה הבנק, חווים באופן שוטף התקפות סייבר, כגון DDOS (התקפת מניעת שירות מבוזרת Distributed Denial Of Service attack - תקיפות שנועדו להשבית מערכת מחשב על-ידי יצירת עומס חריג על משאביה), דיג (דיג - Phishing - הוא ניסיון לגניבת מידע גיש על-ידי התחזות ברשת האינטרנט) וכדומה. התקיפות מכוונות כנגד גורמי ממשל והסקטור הפיננסי בניסיון לפגיעה במוניטין וכן כנגד שרשרת האספקה (תקיפת ארגון באמצעות ספק/מוצר בשימוש). הבנק פועל באופן שוטף להפקת לקחים ועדכון ההערכות בהתאמה. בשנת 2023 לא נתגלו בבנק אירועי סייבר מהותיים בעלי השפעה על הדוח הכספי. בחודשים האחרונים, ובפרט מאז פרוץ המלחמה, חל גידול בכמות ניסיונות ההונאה, במתווה הנדסה חברתית, הונאות עימן הבנק מתמודד במספר מישורים - טכנולוגיים, הסברתיים ועוד.

הבנק משקיע אמצעים רבים (אנושיים וטכנולוגיים) בכדי לחזק את מערך אבטחת המידע והגנת הסייבר על מנת להתמודד עם התפתחות האיומים. מערך ההגנה של הבנק מורכב משכבות הגנה המשלבות טכנולוגיות מתקדמות. הבנק מפעיל תהליכי הגנת סייבר על מנת למזער את הסיכון לחדירה וגישה לא מורשית למערכות המידע ולהתממשות תקיפות, ולהבטיח את נכונות, זמינות וחשאיות מאגרי המידע. במקביל מפעיל הבנק תהליכי גילוי וזיהוי אירועי סייבר בכל שעות היממה, ובכללם הפעלת מרכז אירועי אבטחת מידע. כמו-כן הבנק נערך להכלת אירועי סייבר תוך מזעור הנזק על נכסי הבנק ולקוחותיו. הבנק פועל באופן מתמיד לזיהוי יעדי ההגנה, האיומים, הסיכונים ואפקטיביות ההגנה ובונה את תכניות העבודה לשיפור מערך ההגנה בהתאם. בנוסף, הבנק פועל תוך דיאלוג מתמיד עם מערך הסייבר הלאומי וגורמים רלוונטיים נוספים.

הבנק מעדכן באופן שוטף את הערכת הסיכונים ביחס לתובנות מאירועי סייבר בארץ ובעולם הרלוונטיים למערכות הבנק ופעילותו העסקית. בנוסף, הבנק רואה חשיבות רבה בקיום תרבות ארגונית לניהול סיכון ולכן פועל בדרכים מגוונות (כגון: הרצאות, תקשורים, ותרגילים בדרגים שונים) להגברת מודעות העובדים לסיכונים הסייבר. הבנק מעדכן את הערכת סיכונים הסייבר בהתאמה להתפתחות האיומים ומבצע פעילות מקיפה לצמצום הסיכון, בפרט לאור שימוש משמעותי של עובדים בעבודה מרחוק, מחשוב ענן ועוד.

היחידה לניהול סיכונים סייבר בחטיבה לניהול סיכונים עוסקת בקביעת מדדים ומתודולוגיות להערכת בשלות ההגנה, ניתוח משמעותיות עסקיות לתרחישי סייבר, אתגור מערך ההגנה, ובחינת התפתחויות בתחום סיכון הסייבר הרלוונטיות למערך הטכנולוגי והעסקי של הבנק.

ח.4. סיכוני מחשוב ענן

הבנק פועל בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 362. הבנק ממשיך ליישם מחשוב ענן בתחומים מסוימים ובוחן שימושים נוספים תוך טיפול נאות בסיכונים התפעוליים הנגזרים מכך ובהתאמה להנחיות הרגולציה. זאת מתוך כוונה לאפשר יישום היתרונות העסקיים של שימוש בשירותי מחשוב ענן תוך ניהול מושכל של הסיכונים ועמידה בדרישות הרגולציה.

ח.5. היערכות לחירום

בבנק מנוהלת ומיושמת תכנית רציפה להיערכות לחירום ולהמשכיות העסקית (BCMP - Business Continuity Management Plan) בהתאם למדיניות הבנק ולהוראות בנק ישראל מספר 355 ("ניהול המשכיות עסקית") ומספר 357 ("ניהול טכנולוגיית המידע") והרחבות נוספות. היערכות הבנק מבוססת על תכניות פעולה מפורטות, נוהלי עבודה, ניסויים ותרגולים תקופתיים המוגדרים במערכת נהלים לשעת חירום. כחלק מהיערכותו לחירום ביצע הבנק מהלך רוחבי של קביעת מדיניות, הגדרת תרחישי יחוס, מיפוי וניתוח תהליכים קריטיים והמשאבים הנדרשים לאישושם בחירום (BIA) ועדכון תכניות הפעולה על בסיס מתודולוגיות מקובלות בעולם. מהלך זה מתעדכן באופן שוטף ומובא לאישור בתדירות שנתית. תכנית הפעילות מערבת את כל חטיבות הבנק, באמצעות ממוני המשכיות עסקית חטיבתיים וצוותים ייעודיים. תכנית ה- BCMP מובלת על-ידי מחלקת ניהול המשכיות עסקית שהינה הגוף המקצועי המנחה, המפקח והאמון על הצגת תמונת המצב מטעם הבנק להנהלה ולדירקטוריון. המחלקה כפופה למנהל המשכיות העסקית בבנק ולמנהל צוות החירום הבנקאי (מנהל החטיבה הפיננסית). תכנית הפעילות מערבת את כל חטיבות הבנק, כאשר כל מנהל חטיבה אחראי בשגרה על כל היבטי תכניות המשכיות העסקית בחטיבתו, לרבות בנייתה, תחזוקתה ועדכונה באופן שוטף, ובמצב חירום - אחראי על הפעלת החטיבה תוך קיום התהליכים העסקיים הקריטיים. היחידה לניהול סיכוני המשכיות עסקית וחוסן תפעולי בחטיבה לניהול סיכונים משמשת כמעגל בקרה שני בנושא סיכוני המשכיות עסקית והיערכות לחירום.

מדיניות המשכיות העסקית אומצה גם בחברות הבנות וכן בסניף ניו-יורק, בהתאמה למדיניות ממשל תאגידי והנחיות בנק ישראל. בנוסף, מבצע הבנק תרגילי חירום תקופתיים, הכוללים תרחישים תפעוליים טכנולוגיים ועסקיים מורכבים, בהשתתפות היחידות השונות, מרמת הסניפים, יחידות, חטיבות ועד רמת הנהלת הבנק. בבנק פועל אתר מחשוב מרכזי (Data center) להבטחת זמינות ומיגון מערכות המידע והמידע עצמו, בנוסף קיים אתר מחשוב משני וגיבויים נוספים. מערך ניהול המשכיות העסקית בבנק אושר על-ידי מכון התקנים הישראלי כתואם את דרישות התקן הבינלאומי ISO22301. במסגרת היערכות המשכיות העסקית הבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים. ביחס לתרחישי חירום שבגינם עלול להיגרם לזק משמעותי מנוטרות מערכות התרעה של "אורות אדומים" וקיימות תכניות מגירה מפורטות. תרחישי הקיצון נבחנים ונידונים תקופתית בצוות טיפול בתרחישי קיצון וריכוזי סיכון. הפעלת תכניות המגירה היא באחריות ההנהלה או צוות הנהלה ייעודי לטיפול בהיבטים הפיננסיים של מצבי משבר. צ'ארטר להקמתו של צוות כזה כלול אף הוא בין תכניות המגירה.

התמודדות עם אירועי אמת והפעלת תכניות חירום ובכלל זה כינוס צוות חירום בנקאי והפעלתו מתבצעים בעת זיהוי פוטנציאל לאירוע חירום ובמהלכו עד לסיום האירוע. מלחמת חרבות ברזל, אשר החלה ביום ה-7 באוקטובר 2023, הביאה להפעלת תכניות המשכיות העסקית של הבנק כבר ביומה הראשון של המלחמה. הצעדים כללו, בין היתר, כינוס של צוותי חירום, העברת עובדי המטה לעבודה מרחוק, סגירת סניפים בודדים באזורי הלחימה תוך הסטת לקוחות ועובדים לפעילות מרחוק ומיקומים אחרים, ביצוע התאמות בפעילות סניפים אחרים, הפעלת סניפים ניידים ומתן הנחיות שוטפות לחיזוק מוכנות, ללא פגיעה מהותית בפעילות. הבנק בוחן את המצב באופן שוטף ומבצע התאמות בפעילותו, מכנס את צוותי החירום לפי הצורך וכן נערך לתרחישים נוספים של הסלמת המלחמה.

ח.6. ביטוח

לבנק פוליסת ביטוח בנקאי המגדרת סיכונים תפעוליים וכוללת: (1) ביטוח בנקאי לכיסוי נזקים העלולים להיגרם לבנק כתוצאה ממעילות עובדים, אובדן מסמכים, זיוף מסמכים ועוד; פוליסה זו כוללת כיסוי לנזקי פשעי מחשב שנגרמו לבנק ו/או ללקוחותיו עקב חדירה של צד שלישי בלתי מורשה למערכות המחשב של הבנק; (2) ביטוח אחריות מקצועית להגנה בפני תביעת לקוח שנגרם לו נזק כתוצאה מפעולה בנקאית רשלנית. פוליסות אלו כפופות לחריגים המקובלים בפוליסות ביטוח של תאגידיים בנקאיים בישראל (לרבות החרגת נזק הנגרם כתוצאה מעבירה על הוראות הקשורות בהלבנת הון ובמימון טרור).

בנוסף, המערך הביטוחי של הבנק כולל גם ביטוח רכוש, צד ג', חבות מעבידים, ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה וביטוחים נוספים. גבולות האחריות וסכומי הביטוח בפוליסות נקבעו על-ידי הבנק בהתאם להערכת הסיכון הכרוך בפעילות הקבוצה וכחלק ממדיניות ניהול הסיכונים הכוללת. במסגרת מילוי הדרישות לניהול תקין על-פי הנחיות באזל (Sound Practice), קיים שיתוף פעולה תוך חילופי מידע בין המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים ובין היחידה המטפלת בביטוח הבנקאי.

לפרטים בדבר הסדר פשרה עם המבטחים בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ופרשת FIFA ראה [ביאור 25 בדוחות הכספיים](#).

ט. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 308.

במסגרת סיכון הציות כלולים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות אלה העוסקים בדיני המס), מתן ייעוץ ללקוח, אכיפה בניירות-ערך, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), הוראות החקיקה בישראל ליישום ה-FATCA וה-CRS והיבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה. תחת סיכון הציות כלול גם הסיכון להפרת סנקציות בינלאומיות ורשימות מוכרזים. הטיפול בסיכון כרוך במעקב, ניתוח ויישום הסנקציות הבינלאומיות ורשימות המוכרזים, במעקב אחר העברות כספים בינלאומיות ובמעקב אחר פתיחת חשבונות ללקוחות ופעילות בנקאית בהם. הבנק מיישם את הסנקציות בהתאם למדיניות שנקבעה.

סיכון הציות כולל גם את סיכון המוניטין הנלווה לאי-הציות להוראות האמורות.

במסגרת סיכון הציות נכלל גם הסיכון בקשר עם פעילות הבנק מול בנקים שמקום מושבם ברשות הפלסטינית אשר טעונה עמידה בדרישות רגולטוריות שונות, בפרט בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכרוכה במעקב אחר העברות כספים אל ומאת תושבי הרשות הפלסטינית. בתחילת שנת 2009 הפסיק הבנק את פעילותו עם בנקים וסניפים שמקום מושבם ברצועת עזה, לאחר שהממשלה הכריזה על עזה כעל ישות עוינת. במרוצת השנים, חזר הבנק ופנה לבנק ישראל ולמשרד האוצר והודיע כי נוכח הבעייתיות הכרוכה במתן שירותים בנקאיים לבנקים הפלסטיניים ברצונו להפסיק מתן שירותים קורספונדנטים לבנקים אלה.

בחודש ינואר 2018 קיבל הבנק כתבי חסינות ושיפוי חתומים מהיועץ המשפטי לממשלה ומשרד האוצר (בהתאמה). כתב החסינות מגן על הבנק, נושאי משרה בו ועובדיו מפני הגשת כתב אישום בישראל בגין עבירות מסוימות בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור ביחס לשירותים שהבנק העניק או יעניק לבנקים פלסטיניים מיום 28 במרץ 2016 ועד ליום 31 במאי 2019 ("תקופת החסינות והשיפוי"). בהמשך לכתב החסינות, קיבל הבנק בינואר 2018 מכתב מהמפקחת על הבנקים ובו הודעתה כי לא יינקטו צעדי אכיפה בכל הנוגע לפעולות של הבנק בקשר למתן שירותי קורספונדנציה שעליהם חל כתב החסינות.

בכתב השיפוי התחייבה מדינת ישראל לשפות את הבנק בסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין הוצאות (חבות לפי פסק דין והוצאות משפט) בהן יישא הבנק במסגרת הליכים אזרחיים או הליכים פליליים שלא הסתיימו בהרשעה אשר ננקטו כנגד הבנק, נושא משרה בו או עובד בקשר עם מתן השירותים הקורספונדנטים בתקופת החסינות והשיפוי. התחייבויות החסינות והשיפוי הניתנות לבנק, כאמור כפופות לסייגים שנקבעו בהן ולתנאים בהם על הבנק לעמוד.

לאור בקשת המדינה לדחות את מועד סיום מתן השירותים הקורספונדנטים עד ליישום של פתרון ארוך טווח למתן השירותים הקורספונדנטים, באמצעות הקמת חברה ממשלתית אשר תספק לבנקים פלסטיניים שירותים אלה - ניתן ביום 30 ביוני 2019 כתב שיפוי מעודכן. בהתאם לכתב השיפוי המעודכן, עודכן סכום השיפוי בו התחייבה המדינה כלפי הבנק כמפורט לעיל, לסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין כל הליך (ולא באופן מצטבר). כתב השיפוי וכתב החסינות מוארכים מפעם לפעם וההארכה האחרונה התקבלה עד ליום 31 במרץ 2024.

מלחמת חרבות ברזל ומצב החירום מעצימים את סיכוני הציות הנובעים ממימון טרור והלבנת הון. מערך הציות בבנק התאים את פעילותו למצב המלחמה והחירום בשורה של צעדים הממוקדים בין היתר בסיכונים העולים ממצב זה.

הבנק נוקט מדיניות של ציות לכל הוראות החוק והרגולציה, ופועל להטמעתה ביחידותיו ובקרב עובדיו. לצרכי ניהול הסיכון, ניתן להגדיר את סיכוני הציות המרכזיים שמפניהם מבקש הבנק להתגונן כמפורט להלן:

- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות כלשהי, בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו, להוראות העוסקות באיסור הלבנת הון ומימון טרור, וכן בגין ליקויים בתהליכים שנועדו להבטיח ציות כאמור או בגין חסרונם של תהליכים כאמור;
- הסיכון לנזק מהותי בגין אי כיבודן של סנקציות בינלאומיות, בשל ליקוי או טעות בשלמות הנתונים או בפרשנות הסנקציות ותחולתן.
- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות רגולטורית, בשל פעילות לא נאותה או לא הוגנת או לא אחראית או לא אתית של הבנק או מי מעובדיו ביחס ללקוחות הבנק או ביחס לנושאי מס או בשל אי-ציות להוראות דין בהקשרים אלו;
- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות רגולטורית, בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו לדיני ניירות-ערך;
- הסיכון לנזק מהותי בגין תביעה ייצוגית, הנובעת מאי-ציות להוראות המסדירות את יחסי הבנק והלקוח;
- הסיכון לנזק מהותי בגין תביעות או צוים רגולטוריים הנובעים מהתנהגות לא הולמת או לא אחראית, לא אתית, או לא ראויה של מי מעובדי הבנק;
- הסיכון לתביעה פלילית נגד הבנק או עובדים בכירים בו, בשל אי-ציות לחוק.
- הסיכון לנזק מהותי בגין אי עמידה או הפרה של הסכמי הבנק עם הרשויות האמריקאיות בארצות-הברית מיום 30 באפריל 2020, הכוללים פעולות ייעודיות ומחויבויות נוספות בתחום זה, כמפורט בביאורים 25' ו-25' בעניין התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות ובאתר הבנק.

זיהוי מוקדי סיכון הציות המרכזיים ומעקב אחר התפתחותם נעשה, בין היתר, באמצעות מדדי סיכון. מוקדי הסיכון המרכזיים ועוצמת הסיכון הנובעת מהם עשויים להשתנות בהתאם לדינמיות הרגולציה, האכיפה, פעילות הבנק והלקוחות, התפתחות השוק וכיו"ב. לשם מדידת הסיכון, משתמש הבנק במדדים כמותיים ובמדדים איכותיים. המדדים כוללים, בין היתר, התפתחויות רגולטוריות ואכיפתיות, שינויים בלקוחות ובמוצרים מסוימים, ממצאי בקורות וביקורות, סקרי פערים ועוד.

קצינת הציות הראשית של הבנק משמשת בתפקידה לפי הוראת ניהול בנקאי 308, בין היתר, כאחראית על מילוי החובות לפי חוק איסור הלבנת הון ומניעת מימון טרוור, וכן כממונה על האכיפה בניירות-ערך לפי חוק ליעול הליכי אכיפה ברשות ניירות-ערך וכקצינה אחראית על-פי ה-FATCA וה-QI. יחידת קצין ציות ראשי והממונה על האכיפה בניירות-ערך, מורכבת מיחידת איסור הלבנת הון ומימון טרוור, יחידת אכיפה בניירות-ערך, יחידת ציות בינ"ל, יחידת קשרי לקוחות הוראות צרכניות וחברות בנות, יחידת הציות למסוי בינלאומי, יחידת הגנת הפרטיות, תחרות ומניעת ניגוד עניינים, הפליה ושחוד ושחיתות, יחידת מומחים- מוקד חץ ויחידת תאום ומעקב.

יחידת קצין ציות ראשי נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים והעסקיים של הקבוצה תוך מזעור החשיפה לסיכונים ציות ומוניטין. יעדי יחידת קצין ציות ראשי הינם:

- להוביל מדיניות ליישום מלא הוראות החוק בכל יחידות הבנק בארץ ובעולם, תוך הבנת הצרכים של היחידות העסקיות ותמיכה בפעילותן;
- בראייה מבוססת סיכון לזהות, לתעד ולהעריך באופן פעיל את סיכונים הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק;
- לנטר ולבדוק את הציות בקבוצת הבנק על-ידי ביצוע דגימות ולדווח לאורגני הבנק אודות הממצאים.

האחריות על הניהול השוטף של סיכון הבנק בהיבטי הציות, וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון, חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבנות בקבוצת הבנק. האחריות המקצועית כמעגל בקרה שני בתחום זה מוטלת על יחידת קצין ציות ראשי בחטיבה לניהול סיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של מערך קציני ציות, על בסיס ניהול מטריציוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות/מנכ"לי חברות הבנות וכפיפות מקצועית ליחידת קצין ציות ראשי.

הפעילות של יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך מפוקחת על-פי ממשל תאגידי באמצעות:

- ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים;
- הנהלת הבנק בראשות המנכ"ל;
- דיווח רבעוני להנהלה הבכירה ולדירקטוריון על נושאי הציות.

מדיניות הציות הקבוצתית, קובעת כללים לגבי מכלול הנושאים המרכיבים את נושאי הציות כאמור לעיל. המדיניות כוללת כללי ממשל תאגידי ואינטראקציה עם חברות בנות וסניף ניו-יורק, ומתבססת על החקיקה והרגולציה בישראל ובמקומות הפעילות הרלוונטיים. קבוצת הבנק הקימה תשתית לטיפול בחובות הגילוי הנדרשות מול יחידים ותאגידים בעניין ה-FATCA וממשיכה בתהליך מיכון הדרישות המתחייבות מחקיקה זו ומהרגולציה הישראלית בנושא. בדומה קבוצת הבנק הקימה תשתית לטיפול בחובות הגילוי הנדרשות מול יחידים ותאגידים בעניין CRS. החוק הישראלי מחייב את המוסדות הפיננסיים בישראל לדווח על חשבונות פיננסיים של לקוחות בעלי תושבות מס זרה. זאת, במסגרת אמנת ה-CRS לחילופי מידע עליה חתמה ישראל. כמו-כן, הבנק קבע מדיניות כוללת של כסף מוצהר גם לעניין הלקוחות תושבי החוץ, שנועדה לצמצם את החשיפה להימצאותם של כספים לא מדווחים, בחשבונות תושבי החוץ בכל קבוצת הבנק.

לגבי הסדרים עם הרשויות האמריקאיות בקשר עם חקירת המס ועם פרשת פיפ"א ראה ביאור 25. בדוחות הכספיים.

י. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי כולל, בין היתר, תביעות משפטיות, פסקי דין, חוסר יכולת לאכוף חוזים, וכן חשיפה לקנסות או צעדי אכיפה מפעילות פיקוחית והסדרים פרטניים שעלולים לשבש או להשפיע באופן שלילי על פעילות קבוצת הבנק. הקבוצה נעזרת ביעוץ משפטי פנימי וחיצוני, לצורך התמודדות עם הסיכון. הבנק נוקט התייחסות מרחיבה באשר לסיכונים המשפטיים וכולל בהם סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה ראשית ומשנית והוראות רגולטוריות, לרבות סיכונים הנובעים מאי ידיעה של הוראות הדין המקומי או הזר החל על פעילות הבנק או הקבוצה, או פרשנות שגויה שלהם, פסיקה של בתי משפט, בתי דין וגופים אחרים שיש להם סמכות מעין-שיפוטית, פעילות שאינה מגובה ביעוץ משפטי, וכן ייעוץ משפטי לקוי וסיכונים הנובעים מהליכים משפטיים. ניהול הסיכון המשפטי מתבצע בהתאם למסמך מדיניות ניהול החשיפות לסיכונים משפטיים המתעדכן ומוחל באופן קבוצתי.

אחת לרבעון, נמסרים על-ידי הייעוץ המשפטי להנהלה ולדירקטוריון דיווחים שונים הנוגעים לסיכונים משפטיים לרבות מידע סטטיסטי בדבר הליכים משפטיים לסוגיהם, שנפתחו או נסתיימו בתקופה הרלוונטית.

למידע נוסף בנושא התייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות ראה [ביאור 25 בדוחות הכספיים](#).

יא. סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי מחזיקי העניין הרלוונטיים, כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים רגולטוריים. הסיכון, אשר בדרך כלל מתלווה לפעילויות אחרות וסיכונים אחרים, יכול להתממש במגוון דרכים כגון עזיבת לקוחות, רגולציות חדשות ועוד.

מדיניות ניהול סיכון המוניטין בקבוצת הבנק אושרה על-ידי ההנהלה והדירקטוריון ומיושמת ביחידות הקבוצה.

אסטרטגיית ניהול סיכון המוניטין בקבוצת הבנק קובעת כי יש למנוע, למזער ולבקר את סיכוני המוניטין. בהתאם לכך, נקבעו יעדים כלל קבוצתיים ביחס לסיכון המוניטין ובפרט, הבטחת פיקוח וניהול אפקטיבי של סיכון המוניטין והגדרת מסגרת לבקרה פנימית, כאשר מטה השיווק והפרסום מהווה גורם מרכזי במעגל הבקרה הראשון והחטיבה לניהול סיכונים מהווה מעגל בקרה שני לנושא, במטרה לקדם תרבות וערכים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכוני מוניטין.

מסגרת הטיפול בסיכון מוניטין כוללת, בין היתר, מיפוי, מעקב וטיפול במוקדי סיכון מהותיים בצוות סיכון מוניטין שמתכנס תקופתית, מעקב אחר KRI, סקר סיכוני מוניטין ודיון ייעודי אחת לשנה. דירקטוריון הבנק וההנהלה אחראים לקידום סטנדרטים גבוהים של אתיקה ויושרה ולביסוס תרבות המדגישה את חשיבות הבקרה הפנימית.

יב. סיכון רגולציה

סיכון רגולציה מתייחס להוראות רגולטוריות שטרם נכנסו לתוקף, ובא לידי ביטוי בשני היבטים עיקריים:

- אי הערכות ליישום הוראה או הערכות חלקית ליישום של הוראה רגולטורית מחייבת.
- הכבדת הנטל הרגולטורי, באופן העלול להביא לפגיעה ביכולת הבנק לעמוד בהתחייבויותיו, לממש ולמקסם את יעדי העסקיים, להציע ולספק שירותים בנקאיים מסוימים ו/או להצריך היערכות ליישום מורכב ומתמשך, ולביצוע השקעות טכנולוגיות ואחרות עתירות משאבים, הכרוכות בעלות ניכרת.

אסדרה ופיקוח על פעילות התאגיד הבנקאי

הבנק פועל בסביבה רגולטורית מורכבת, המתאפיינת בשינויים תכופים ובחוסר ודאות. פקודת הבנקאות, חוקי הבנקאות השונים והוראות ניהול בנקאי תקני אשר מפרסם הפיקוח על הבנקים מעת לעת, מהווים את הבסיס החוקי והמרכזי לפעילותה של קבוצת הבנק. אלו מגדירים, בין היתר, את הדרישות הרגולטוריות אשר חלות על פעילות הבנק ועל חברות הבנות וחברות קשורות לקבוצת הבנק.

פעילותו של הבנק כפופה גם לדרישות רגולטוריות של רגולטורים נוספים בתחומי פעילות ספציפיים, דוגמת רשות ניירות-ערך, רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון, רשות הגנת הפרטיות, רשות איסור הלבנת הון ורשות התחרות וכו'.

הבנק וחברות הבת פועלים ומנהלים תהליכי עבודה ייעודיים וסדורים על מנת למפות ולאחר כל עדכון רגולטורי אשר צפוי לחול עליהם, ולהתאים את אופן פעילותם לכל דין רלוונטי.

דרכי ניהול הסיכון הרגולטורי

יחידת הרגולציה מעריכה ומנהלת את הסיכונים הרגולטוריים, על-ידי ניטור, זיהוי, איסוף המידע, הערכה, דיווח ומעקב ובקרה אחר ההתפתחויות הרגולטוריות בעת התהוותן. היחידה מהווה את הקשר בין היחידות הפנימיות בבנק לרגולטור במהלך התגבשות החקיקה, כך שתושמע ותשוקף דעתם של הגורמים המקצועיים הרלוונטיים, טרם התגבשות ההוראה הרגולטורית. בנוסף מספקת היחידה חוות דעת לפי העניין בדבר השפעת הרגולציה בהתהוות על ההתנהלות העסקית הצפויה של יחידות הבנק השונות. היחידה פועלת בשיתוף פעולה מלא עם היחידות המקצועיות הרלוונטיות בבנק וכן עם החברות הבנות והשולחות, בארץ ובחו"ל, על מנת להבטיח יישום כלל דרישות הרגולציה באופן מלא ומיטבי. לעניין הציות להוראות הרגולטוריות, ממועד כניסת הרגולציה לתוקפה, ראה [סיכון הציות לעיל](#).

בנוסף, יחידת הרגולציה מבצעת הליך ניטור שוטף אחר עדכוני רגולציה בינלאומית משמעותיים, בתחומים אשר עשויים להשפיע על פעילות הבנק בישראל ובחינת הצורך בהיערכות הבנק, חברות הבת ו/או שולחותיו בחו"ל ליישומם.

לפירוט ביחס להתפתחות הסיכון ראה [פרק סיכונים מובילים ומפתחים לעיל](#).

לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [דוח ממשל תאגיד](#).

יג. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעותיות הנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשווקים הפיננסיים לצוותים ולועדות הרלוונטיים. במקביל עורכת המחלקה סט תרחישי קיצון בעלי הסתברות להתממשות עתידית, אף אם נמוכה, שלהערכתה עשויות להיות להם השלכות כלכליות ופיננסיות משמעותיות על המשק ועל הבנק. תרחישי הקיצון מתעדכנים מדי שנה בהתאם למפת הסיכונים, התרחישים מאושרים על-פי הנהלים על-ידי הגורמים המוסמכים לכך. בד בבד, המחלקה הכלכלית בוחנת שורה של "נורות אזהרה" שעשויות לאותת על עלייה בהסתברות לאירוע של תרחיש קיצון. דיווח על נורות האזהרה מבוצע באופן שוטף לצוות ההנהלה לניהול סיכונים.

הבנק מתרגם את תנאי השוק בתרחיש להשפעה על פעילותו העסקית בהתאם לתחומי הסיכון השונים, ובוחן את ההשפעה על הרווחיות, ההון והלימות ההון תוך ניטור הסיכונים והמגזרים אשר עשויים להיות מושפעים מהשינויים הכלכליים במשק ובעולם, והתאמת מדיניותו ופעילות הבקרה לפי צורך. בין היתר, הבנק בוחן את נירות-ערך בתיק ההשקעות בישראל ובחו"ל, את החשיפה למוסדות פיננסיים זרים, וכן מוקדי סיכון בתיק האשראי העלולים להיות מושפעים מן ההתפתחויות ועומד באופן שוטף בדרישות הנזילות כנדרש מהוראות הפיקוח.

לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

יד. סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הנו סיכון לשינוי מהותי, עכשווי ו/או עתידי, לרווחים, להון, למוניטין, למעמד ו/או לאספקטים מהותיים אחרים, כתוצאה משילוב של אחד או יותר מהגורמים הבאים - שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, אסטרטגיה ומטרות אסטרטגיות שאינן תואמות את הארגון וסביבת פעילותו, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה, היעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים וגורמים נוספים היוצרים את הסיכון. הסיכון האסטרטגי הנו פונקציה של התאמת (או היעדר התאמת) המטרות האסטרטגיות של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג מטרות אלו, הקצאת המשאבים ואיכות היישום. ככזה, הסיכון הוא מידע צופה פני עתיד.

התכנית האסטרטגית של הבנק הינה תכנית רב-שנתית - המאשרת על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון - והנבחנת ומותאמת מדי שנה לשינויים בסביבה העסקית בישראל ובעולם, לשינויים בסביבה התחרותית בה פועל הבנק ולשינויים ביעדי הבנק. במהלך שנת 2022 עודכנה התכנית האסטרטגית בסיוע חברת ייעוץ בינלאומית מובילה, והבנק פועל ליישומה. במהלך 2023 נבחנה התכנית 'פועלים 2026' בראי השינויים בסביבה העסקית והדגשים לשנת 2024, ומוקדו הצעדים להמשך.

במסגרת תהליך התוויית התכנית האסטרטגית מתבצעת בחינה כללית של עסקי התאגיד והסיכונים האסטרטגיים הרלוונטיים ונערך תהליך תכנון מקיף. תחת תהליך התכנון השנתי, בוחנת הנהלת הבנק כיצד תיראה תמונת העתיד התחרותית ובהתאם לתמונה זו, נבנות תכניות אסטרטגיות אשר נותנות מענה להיערכות הנדרשת לתמונת עתיד זו.

תהליך התכנון האסטרטגי השנתי מחולק לשלושה שלבים עיקריים; כל אחד מהשלבים מספק התמודדות עם היבט אחר של ניהול הסיכון האסטרטגי והערכתו:

שלב א' - זיהוי הסיכונים האסטרטגיים של הבנק בסביבת התחרות - בחינת הגורמים המשפיעים על היכולת התחרותית של הבנק ועל פוטנציאל הצמיחה העתידית לרבות בחינת מגמות בעולם ובישראל ותמונת מצב הבנק. בשלב זה ובהתאם לממצאים, ההנהלה והדירקטוריון מגדירים את היעדים האסטרטגיים המרכזיים ודגשים נוספים שיש להתייחס אליהם במהלך הכנת התכניות האסטרטגיות.

שלב ב' - גיבוש התכנית האסטרטגית ואישורה - הבנק מגבש את כלל התכניות האסטרטגיות בהתאם לדגשים האסטרטגיים שהוגדרו, בסנכרון עם היעדים הפיננסיים, תוך תשומת לב להיבטי הסיכון. הפעילות מאותגרת על-ידי החטיבה לניהול סיכונים.

שלב ג' - יישום התכנון האסטרטגי - הטמעת אסטרטגית הבנק במפה אסטרטגית על-פי מתודולוגיית ה-BSC (Balance Score Card). הדגשים והתכניות האסטרטגיות של הבנק באים לידי ביטוי במפת ה-BSC. מפת ה-BSC מורכבת ממדדים ויעדים ברי-מדידה הנגזרים מהמטרות האסטרטגיות, שמטרתם להניע התנהגות וביצועים של היחידות השונות, ובאמצעותן ניתן לעקוב אחר יישום התכנית האסטרטגית וניטור הסיכון האסטרטגי. סטייה משמעותית מהיעדים שנקבעו במפת ה-BSC יכולה להוות אינדיקציה למימוש חלקי של התכנית האסטרטגית ולפיכך חשש לעלייה בסיכון האסטרטגי.

טו. סיכון סביבתי

סיכוני סביבה

- על בסיס הגדרות ארגון ה-NGFS (Network for Greening the Financial System) ובהתאמה הגדרות הפיקוח על הבנקים בبنק ישראל, סיכונים סביבתיים מתייחסים לסיכונים, המתעוררים כתוצאה מחשיפה של מוסד פיננסי ו/או הסקטור הפיננסי לפעילויות, שיש להן פוטנציאל לגרום להגרעה סביבתית, כמו זיהום אוויר ומים, זיהום קרקע, אובדן מגוון ביולוגי, בירוא יערות ואובדן מערכות אקולוגיות, או להיות מושפעות ממנה.
- לסיכונים הסביבתיים עלולה להיות השפעה פיננסית ושאונה פיננסית על תאגידים בנקאיים והם עלולים להתבטא בשירשור למגוון הסיכונים שהם מנהלים באופן שוטף, כמו סיכון אשראי. הסיכון יכול להתממש במגוון דרכים, כמו למשל אם יישא הבנק באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שיידרש להסיר מפגע סביבתי או יהיה אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי. הסיכון אף עלול להתממש בעקיפין, כתוצאה מהרעה במצב הפיננסי של לווח או השקעה בשל עלויות סביבתיות, שמקורן בקיום הוראות הנוגעות לאיכות הסביבה או בנזקים בגין הפרתן. כמו-כן, ייתכן ויתממש סיכון מוניטין כתוצאה מייחוס לבנק של קשר ישיר או עקיף לגורם למפגע סביבתי אגב פעילותו העסקית.
 - ניהול הסיכונים הסביבתיים מהווה חלק מניהול מכלול סיכוני האשראי וההשקעה של הבנק. לצורך טיפול בהשפעת הסיכון הסביבתי על סיכון האשראי של לווים עסקיים גדולים ועל סיכון ההשקעה ביחס להשקעות גדולות קבע הבנק מסגרת לזיהוי, אפיון וניהול סיכוני סביבה. המתודולוגיה לזיהוי הסיכונים הסביבתיים כוללת, בין היתר, מיפוי פוטנציאל הסיכון הסביבתי לפי ענפי משק וכן ניתוח והתייחסות להיבטי סיכונים סביבתיים פרטניים ברמת לווח והשקעה במסגרת תהליכי הבחינה והאישור של בקשות אשראי והשקעה גדולות בענפים, שזוהו כחשופים לסיכון סביבתי מוגבר, כגון ענפים מתחומי הכרייה והחציבה, התעשייה, הפקת אנרגיה, שירותי ביוב, טיפול בפסולת וטיהור וענפים אחרים וכן במסגרת ניהולו השוטף של הסיכון.
 - לצד ניהול החשיפה לסיכון סביבתי בפעילות האשראי וההשקעות, גיבש הבנק מדיניות סביבתית כוללת וסדורה בהקשר פעילותו התפעולית. בנוסף, כחלק מתהליך ניהול והערכת התנהלותו הסביבתית קיבל הבנק הסמכה לתקן ISO 14001, אשר מתוקף מחדש כל שנה, בבדיקה מקיפה באמצעות חברה בינלאומית המוסמכת לנושא. תיאור נרחב של הפעילות בתחום הסביבה מוצג בדוח ESG של הבנק, המפורסם מדי שנה.
 - הבנק או נושא משרה בכירה בו לא היו בתקופת הדיווח צד להליך משפטי או מנהלי מהותי בקשר עם איכות הסביבה.

סיכוני אקלים

- משבר האקלים תופס מקום הולך וגובר בסדר היום העולמי. שינוי האקלים מייצר השפעות מזיקות וסיכונים, המכונים סיכוני אקלים. הגם שיש קשר וחפיפה מסוימים בין סיכוני אקלים לסיכוני סביבה בהגדרתם המסורתית לעיל, הם אינם זהים.
- על פי ארגון ה-NGFS ובהתאמה הפיקוח על הבנקים בברק ישראל, סיכוני אקלים למוסד פיננסי הם סיכונים המתעוררים עקב חשיפתו לסיכונים הנגרמים על-ידי שינוי האקלים או הקשורים אליו:
 - סיכונים פיזיים - סיכונים כתוצאה מאירועי אקלים אקוטיים (אירועי קיצון) כמו הצפות, סערות, גלי חום/קור, שריפות ענק ו/או מתהליכים כרוניים, המתפתחים בהדרגה, כמו עלייה בטמפרטורות, קיטון במשקעים/מידבור, עלייה בגובה פני הים ואחרים.
 - סיכוני מעבר - סיכונים המתעוררים אגב שיבושים הנגרמים בתהליך הטרנספורמציה וההתאמה של הכלכלה העולמית, מכלכלה המבוססת על פעילויות עתירות פליטות פחמן דו חמצני וגזי חממה אחרים לכלכלה דלת/מאופסת פליטות. הגורמים המניעים את התהליך הם שינויים ברגולציה, חקיקה ומדיניות ממשלתית, שינויים טכנולוגיים, שינויי שוק ושינויים בהעדפות צרכנים, שינויים בתחום הליטיגציה ועוד.
 - סיכוני אקלים עלולים להתרגם לסיכונים הפיננסיים "מסורתיים" השונים שיש לבנק בפעילותו השוטפת, כמו סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון נזילות ואחרים וזאת דרך מגוון 'ערוצי' תמסורת' מיקרו- ומקרו-כלכליים, שעלולים להשפיע לרעה על החוסן הפיננסי של עסקים, משקי בית ועל הכלכלה בכלל, וכן לסיכונים אחרים לבנק, כמו סיכון מוניטין, סיכון רגולטורי, סיכון משפטי ועוד. תחום סיכון האקלים נחשב כתחום מתפתח ומורכב, המגלם, בין השאר, סיכון סיסטמי רחב היקף (גלובלי), חסר תקדים, בעל טווח ההתממשות ארוך בהרבה מטווח התכנון העסקי שבו בנקים מורגלים וכזה המאופיין בחוסר ודאות מהותי.
 - ביוני 2023 פרסם בנק ישראל הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 345 בנושא "עקרונות לניהול אפקטיבי של סיכונים פיננסיים שקשורים לאקלים", המאמץ, הלכה למעשה, את מסמך העקרונות שפרסמה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים (BCBS) ביוני 2022. תחילת תוקף הנוהל נקבעה ליוני 2025.
 - הבנק מכיר בחשיבות ומרכזיות נושא שינוי האקלים ובהשלכות השליליות הפוטנציאליות, שעלולות להיות לו על הבנק בהיבט חשיפה לסיכונים פיננסיים ואחרים ועוקב מקרוב אחר ההתפתחויות ברגולציה ובפרקטיקה הבנקאית בהקשר זה. החל משנת 2021 הבנק כולל את הסיכון הסביבתי, בדגש סיכון אקלים, ברשימת הסיכונים המתפתחים, אך בשלב זה, ביחס לסיכונים אחרים שהבנק חשופ אליהם, הסיכון לא סווג כמהותי. ראה [פרק 7](#) [סיכונים מובילים ומתפתחים](#) לעיל. בשלב זה מוקדם להעריך את פוטנציאל ההשפעה ארוכת הטווח של סיכוני אקלים על הבנק. באשר לסיכונים בטווח הקצר - ההערכה הראשונית של הבנק היא, שאינו חשופ לחשיפות פיננסיות מהותיות כתוצאה מהתממשות סיכונים פיזיים או סיכוני מעבר וכי עיקר החשיפה בטווח זה מתמצה בהקשר סיכון המוניטין אגב חשיפה לסיכון מעבר בתיק האשראי העסקי.

- בהיבט זיהוי והערכת החשיפה לסיכונים אקלים הבנק פועל כיום על בסיס הערכה, כי בטווח התכנון הפיננסי (3-1 שנים) עיקר החשיפה הינו בהקשר תיק האשראי ובפרט לסיכון מעבר. על אף היות מדינת ישראל ממוקמת באזור של Hotspot אקלימי, ניסיון הבנק עד עתה בהקשר פגיעות לסיכונים פיזיים אקוטניים הינו מצומצם ביותר, הגם שהסיכון עלול להתממש ללא התראה. לגבי סיכונים פיזיים כרוניים התפיסה היא, שמדובר בסיכונים בטווח התממשות ארוך יותר ולא מידי.
- בהקשר הערכת סיכון המעבר בתיק האשראי העסקי ביצע הבנק מהלך זיהוי וסיווג מוקדי פעילות כלכליים, בהתבסס על ענפי משק החשופים לסיכון מעבר שורשי (מובנה) מוגבר בגין פוטנציאל לשיבושים במודל העסקי שלהם וכתוצאה בחוסנם הפיננסי כתוצאה מתהליך המעבר לכלכלה דלת פליטות פחמן. תחומים אלו מתאפיינים בעצימות פליטות גזי החממה לאורך שרשרת הערך של המוצר/השירות ובמשקל מהותי במקורות הגולבליים לפליטות אלו. הטבלה להלן מציגה את חלקם של ענפי המשק, המסווגים במפת החום כבעלי חשיפה פיננסית שורשית מוגברת לסיכונים מעבר, מסך יתרות סיכון האשראי בבנק (סולו).

טבלה טו-1: סיכון אשראי בענפי משק בסיכון שורשי מוגבר במעבר לכלכלה דלת-פחמן (Transition Risk) - הבנק⁽¹⁾⁽²⁾

סך-הכל סיכון אשראי בענפי משק בסיכון מעבר מוגבר	תעשייה כימית, גומי ופלסטיק, מלט ופלדה ⁽⁶⁾	תחבורה והובלה ⁽⁵⁾	אספקת חשמל וגז ⁽⁴⁾	סקטור דלקים פוסיליים ⁽³⁾	% מסך סיכון האשראי בישראל ובחו"ל
6.04%	0.96%	3.01%	1.22%	0.85%	31.12.2023
6.32%	1.07%	3.07%	1.12%	1.06%	31.12.2022

- (1) סיכון אשראי מאזני וחוף-מאזני על-פי הגדרתו בטבלה 'סיכון אשראי לפי ענפי משק' בפרק 'סיכון אשראי' לעיל.
- (2) הנתונים מבוססים על סיווג לקוחות לענפי משק בבנק. סיווג זה אינו מזהה באופן חד ערכי תחומים ברלוונטיות לעולם המושגים בהקשר סיכון אקלים וסיכון מעבר בפרט. כך, למשל, פעילות חברות בתחום המלט, בתחום הפלדה, בתחום התחבורה החשמלית או בתחום ייצור חשמל על בסיס אנרגיות מתחדשות אינה מזהה ייעודית בענפי המשק. כתוצאה, הנתונים המוצגים מגלמים הטייה מסוימת כלפי מעלה. מפת החום הינה בסיס לזיהוי פשוט ומהיר יחסית של מוקדי סיכון. עם זאת, מפת הסיכון, והנתונים המובאים לעיל, אינם מבטאים הערכת סיכון לגבי לווים או השקעות ספציפיים - זו יכולה להיות גבוהה או נמוכה מההערכה ברמה הענפית וזאת בתלות בצעדי ההתאמה הספציפיים של כל לווה או השקעה. הבנק אינו צופה כי הסיכון במוקדי החשיפה לסיכון מעבר מוגבר יתממש בטווח המידי באופן מהותי ואינו סבור כי התממשות הסיכון, ככל שתתרחש, תתרחש בבת אחת על פני הענפים.
- (3) שרשרת הערך של סקטור הדלקים הפוסיליים (פחם, נפט וגז טבעי): ענפי המשק הפקת נפט גולמי וגז טבעי (לרבות הקמת תשתיות), כריית פחם והפקתו (חשיפה זניחה), תעשיית דלק ומוצרי נפט גולמי מזוקק, ומכירה קמעונאית של דלק.
- (4) ענף המשק אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר (לרבות הקמת תשתיות), בניטרול מימון בתחום אנרגיות מתחדשות.
- (5) ענפי המשק הובלה יבשתית, הובלה אווירית, הובלה ימית, מכירה, אחזקה ותיקון של כלי רכב, ליסינג תפעולי והשכרת כלי תחבורה, ולענף שירותי אוטובוסים, מוניות, רכבות ורכבלים.
- (6) ענפי המשק תעשיית כימיקלים ומוצרים כימיים, תעשיית מוצרי גומי ופלסטיק, תעשיית מתכות בסיסיות, סוגים אחרים של כרייה וחציבה.

- ב-2023 ביצע הבנק התנסות ראשונית בנייתו תרחיש סיכון אקלים פיזי אקוטי אודות חשיפה לאירוע הצפופת קיצוני של בטוחות תיק האשראי לדיור ותיק האשראי העסקי המובטח בנדל"ן ובניתוח השפעת תרחיש NGFS אודות סיכון מעבר Net-zero Orderly ו-Net-zero Disorderly על הפסדי תיק האשראי העסקי וזאת על בסיס הנחות, מגבלות וקירובים שונים. תוצאות הניתוחים הראשוניים הראו חשיפה נמוכה באופן יחסי.
- במסגרת מערך ניהול המשכיות העסקית בבנק, בהתייחס לסיכונים אקלים פיזיים, הבנק כולל במסגרת תרחיש הייחוס שלו התייחסות והיערכות למגז אוויר קיצוני בהיבט הצפופת ושריפות מתוך הערכה, כי לאירועים אלו תיתכן השפעה מהותית על תפקוד הבנק בעיקר באזורים ירושלים, גוש דן ובמישור החוף.
- באוקטובר 2023 הבנק פרסם לראשונה דוח אקלים, המפרט את הדרכים שבהן הבנק מנהל את היערכות שלו אל מול שינויי האקלים, לאור הסיכונים וההזדמנויות הנגזרים מהם. הדוח נכתב בהתאם לדרישות תקן הדיווח TCFD, בנוסף, הדוח כולל את תוצאות המדידה של טביעת הרגל הפחמנית של פעילות האשראי העסקי של הבנק לשנים 2021-2022, בהתאם לתקן PCAF, המתודולוגיה החשבונאית המובילה כיום בעולם למדידה ודיווח של עצימות פליטות גזי חממה במגזר הפיננסי.
- ניהול סיכונים האקלים מהווה נדבך משמעותי באסטרטגיית ESG של הבנק לתמיכה במעבר לכלכלה דלת פחמן. הבנק הגדיר יעדים ל-2030 בהיבטים של קידום סביבה ירוקה והתמודדות עם שינויי האקלים. למדדי ESG עיקריים ויעדים לשנת 2030, גם בתחום הסביבה והאקלים, ראה [פרק מדדי ESG עיקריים - סביבה, חברה וממשל בדוח הדירקטוריון והנהלה](#).

טז. סיכון מודל

סיכון המודל הינו סיכון להשלכות שליליות העשויות לבוא לידי ביטוי בהפסד כספי או השפעות לא פיננסיות (קבלת החלטות עסקיות ו/או אסטרטגיות שגויות, פגיעה במוניטין של הבנק ועוד), כתוצאה מהחלטות המתקבלות מתוצרי מודלים שגויים או שימוש לא הולם בתוצרי המודל. מקורות הסיכון הם ליקויים אפשריים באיכות נתוני קלט, מתודולוגיית פיתוח, יישום טכנולוגי ושימוש עסקי.

בחודש יוני 2023 פרסם הפיקוח על הבנקים טיטת הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא ניהול סיכונים מודל המסדירה את ההיבטים העיקריים בניהול אפקטיבי של סיכונים מודל. הבנק בוחן את השלכות ההוראה, ויערוך התאמה למסגרת הנוכחית בהתאם להוראה.

סיכון המודל בקבוצה מנוהל על-ידי יחידת ניהול סיכון, יחידה ייעודית ובלתי-תלויה, המהווה מעגל בקרה שני לסיכון זה. מדיניות הקבוצה לסיכון מודל, פיתוח ותיקוף מודלים אושרה בהנהלת הבנק ובדירקטוריון. מדיניות הקבוצה מגדירה עקרונות לניהול סיכון מודל. ניהול סיכון המודל כולל תיקוף בלתי תלוי, מעקב אחר פעולות להפחתת הסיכון המבוצעות ביחידות השונות, הגדרת בעלי תפקידים, הגדרת תיאבון סיכון ואמידת הסיכון המצרפי. בהתאם להנחיית בנק ישראל משנת 2011, כל מודל בשימוש בבנק נדרש בתיקוף בלתי תלוי.

לאור העלייה באי-הוודאות בעקבות מלחמת חרבות ברזל וכתוצאה משינויים בגורמים מאקרו-כלכליים כגון שינויי הריבית בשנתיים האחרונות, הסיכון הפוטנציאלי משימוש במודלים עלה ביחס לשגרה. לפיכך, לצורך זיהוי החולשות ושיכוך הסיכון במודלים הוגבר הניטור אחר סיכון המודל במודלים הרלוונטיים. נכון לסוף שנת 2023, לא קיימים מודלים שבעקבות המלחמה הבנק נדרש לעדכן את דירוג סיכון המודל עבורם, שיש צורך לתקנם או מודלים אשר דורשים השבתה.

התפתחות עולם הבנקאות בשימוש בנתונים ומודלים והביסוס הגובר במודלים כחלק מתכניות העבודה של הבנק, עתיד לתרום לעלייה של סיכון המודל וכן מצביע אתגרים בתחום ניהול סיכון המודל ובפיתוח מודלים חדשים. הטיפול באתגרים אלו מתבטא בתכנית העבודה של הקבוצה.

יז. גילויי בגין תגמול

לפירוט לגבי תגמולים לנושאי משרה בכירה בבנק בהתאם לאמור בתקנה 21 לתקנות ניירות-ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970, ראו פרק מממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי הבנק ואופן ניהולם בדוח השנתי של הבנק לשנת 2023.

יז.1. הגופים המפקחים על התגמול

הגופים המפקחים על התגמול הינם דירקטוריון הבנק, לרבות באמצעות ועדת תגמול של הדירקטוריון. ועדת תגמול מנתה בשנת 2023 (ומונה גם למועד הדוח) חמישה חברים, מהם שלושה דירקטורים חיצוניים לפי הוראות חוק החברות, התשנ"ט-1999 ("חוק החברות") ודירקטור אחד חיצוני לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 301 שהוא גם דירקטור בלתי תלוי. יו"ר הוועדה הינה דירקטורית חיצונית לפי הוראות חוק החברות. סמכויות ועדת התגמול הן אלה שניתנו לה בהתאם לדין החל, ובין היתר בהתאם להוראות חוק החברות והוראות המפקח על הבנקים (הוראה 301 להוראות ניהול בנקאי תקין והוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין) וכפי שמוגדר בנוהלי הבנק. ועדת תגמול מפקחת על יישום מדיניות התגמול ותכניות התגמול, ונעזרת לשם כך בגורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק. ועדת תגמול, לאחר שנעזרה בגורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק, לפי הצורך, עיצבה, ומעצבת את אמצעי הבקרה לשם הבטחת קיומם של עקרונות מדיניות התגמול, כך שניתן יהיה לוודא באופן שוטף שהתגמול בפועל לנושאי המשרה, ממדי הסיכון והביצוע ותוצאותיהם, עקביים עם מנגנוני התגמול שנבחרו ועם יעדי המדיניות.

הוועדה נעזרת בעבודתה גם ביועצים חיצוניים, כלכליים ומשפטיים, המייעצים לוועדה בקשר עם מדיניות התגמול ותכניות התגמול בהתאם לדין החל, בקשר עם המידע לו נדרשת הוועדה על מנת להחליט החלטות מושכלות, תהליכי אישור תגמולים בבנק, ובקורות שונות, והכל כנדרש על-פי הדין החל. מדיניות התגמול של הבנק כוללת פרק הדן בקבוצת הבנק, ואשר מחיל עקרונות דומים לאלו עליהם בנויה מדיניות התגמול של הבנק גם על חברות בנות נבחרות של הבנק בארץ, כאשר לגבי החברות הבנות בחו"ל, וכן לגבי סניפי הבנק בחו"ל, קיימות התאמות מסוימות, על-מנת להתאים את התגמול לתנאי הדין החל במדינה הרלוונטית ותנאי שוק העבודה שם.

העובדים המרכזיים בבנק (כהגדרת המונח בהוראה 301A) כוללים את נושאי המשרה הבכירה לרבות מנכ"ל הבנק, חברי הנהלת הבנק, מנהלים אחרים הכפופים ישירות למנכ"ל הבנק, קבוצה של עובדים בחוזה עבודה אישי בכיר הכפופים לחברי הנהלת הבנק ואשר אינם נושאי משרה, מספר עובדים ביחידות הנוסטרו וחדר עסקות אשר אינם נושאי משרה או מנהלים בכירים, וכן מקבלי תגמול הגבוה מ-1.5 מיליוני ש"ח ומנהלים נוספים (שאינם בהסכם בכיר) בעלי השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק.

2.2. התכנון והמבנה של תהליכי התגמול

בחודש אוקטובר 2020 אישרה האסיפה הכללית של בעלי מניות הבנק את מדיניות התגמול של הבנק לנושאי משרה לשנים 2021-2023 ("מדיניות תגמול 2021") ובחודש נובמבר 2023 אישרה האסיפה הכללית את מדיניות התגמול לנושאי משרה לשנים 2024-2026 ("מדיניות התגמול החדשה") (מדיניות תגמול 2021 ומדיניות התגמול החדשה יחד – "מדיניות התגמול"). מדיניות התגמול הקודמת ומדיניות התגמול החדשה תואמות את חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג) התשע"ו-2016 (להלן: "חוק הגבלת התגמול") והתקרה הקבועה בו (להלן: "תקרת התגמול"), חוק החברות ובהתאם להוראה בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי. הבנק גם אימץ מדיניות תגמול כוללת למנהליו הבכירים ולעובדיו שאינם נושאי משרה (כל פרקי מדיניות התגמול הללו לגבי כל האוכלוסיות יכונן להלן יחד "מדיניות התגמול").

להלן מאפיינים עיקריים ויעדים, לרבות התייחסות לדרך בה מבטיח הבנק כי עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים לפי מדיניות התגמול:

כללי - הבנק שואף לתגמול נושאי משרה ומנהלים על עבודתם ועל תרומתם לבנק ולשמרם לטווח הארוך תוך כדי יצירת תמריצים ראויים וקשירת האינטרסים שלהם לאינטרסים של הבנק ומחזיקי העניין בו, תוך התאמה למטרותיו של הבנק, תכניות העבודה שלו ומדיניותו בראייה ארוכת טווח. מדיניות התגמול עקבית עם האסטרטגיה של הבנק, תכניות העבודה ותיאבון הסיכון של הבנק ומטרתה להוביל להשאת ערכו של הבנק תוך שימת דגש על יציבות הבנק והחליפיות בין השגת תשואה לנטילת סיכון.

מטרותיה העיקריות של מדיניות התגמול הן:

- הנעת נושאי המשרה לפעול ליצירת ערך כלכלי ארוך טווח לבנק ולמחזיקי העניין בבנק, באופן המחזק את הקשר בין התגמול לבין יצירת ערך למחזיקי העניין של הבנק.
 - התאמת התגמול הכולל לתיאבון הסיכון של הבנק.
 - שמירה על תחרותיות הבנק בגיוס ושימור כוח אדם איכותי לתפקידי ניהול בכירים, כאשר גובה התגמול יהיה מידתי ויתחשב בתנאי השוק, במבנה התגמול בבנק ובהגבלות הרגולטוריות על התגמול.
 - התגמול לנושאי המשרה יכלול מרכיב שישקף עמידה ביעדים כלליים של הבנק בתחום ניהול הסיכונים, ובתחום הציות לדין ולנוהלי הבנק.
 - קידום מבנה תגמול המתחשב בהשפעת פערי התגמול בין דרגים שונים בבנק על יחסי העבודה בבנק ותומך בשמירה על תקינותם.
 - התאמת התגמול לסוג הפעילות והאחריות של נושאי המשרה וכישוריהם.
- לפרטים נוספים אודות מדיניות תגמול 2021 ומדיניות התגמול החדשה, מאפיינים עיקריים יעדים ומטרות, ראו ביאור 22 בדוחות הכספיים בדבר זכויות עובדים וכן דיווח מיידי של הבנק מיום 8 בנובמבר 2023 אסמכתא מספר 01-122787-2023.

2.3. הכללת סיכונים קיימים ועתידיים בתהליך התגמול

תכניות העבודה השנתיות והרב שנתיות נבנות, בין היתר, תוך התייחסות להיקף הסיכונים, לסוגיהם השונים, אשר הבנק מוכן ליטול על עצמו. לפי מדיניות תגמול 2021 השגת יעדי תכנית העבודה, יחד עם השגת תשואה להון מעל לתשואה להון המינימלית שקבע הדירקטוריון לשנה הרלוונטית מגדירים את הסף לכניסה לתוקף של תכנית המענקים. הבנק עמד בתשואה להון המינימלית שנקבעה לשנת 2023 בהתאם למדיניות תגמול 2021 ותכנית 2021. בנוסף, הכללת הסיכונים בתהליך התגמול מושגת, בין היתר, באמצעות הגבלת התגמול המשתנה בתקרה ובאמצעות דחיית חלק מתשלום המענק השנתי, במקרים מסוימים, והכפפתו לביצועים של הבנק בשנים עתידיות, כך שהמנהלים יהיו חשופים לתוצאות התממשות הסיכונים שנלקחו ותגמולם ירד אם וכאשר הסיכונים יתממשו בעתיד, זאת מעבר למדדי סיכון המהווים חלק ממדדי הביצוע של כל המנהלים הרלוונטיים.

גורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק סייעו לדירקטוריון הבנק ולוועדת התגמול של הדירקטוריון להבטיח כי מדדי הסיכון ומדדי הביצוע בהם נעשה שימוש במנגנוני התגמול של נושאי המשרה עקביים עם יעדי מדיניות התגמול, יעדי הבנק ותיאבון הסיכון.

הסיכונים העיקריים אותם מביא הבנק בחשבון בעת יישום מדדי תגמול כוללים: סיכוני אשראי, סיכוני שוק ונזילות, סיכונים תפעוליים, סיכוני ציות, סיכוני מוניטין, סיכונים אסטרטגיים ואחרים.

2.4. תהליך בניית מדדי ביצוע אישיים KPIs

מדדי הביצוע האישיים לשנת 2023 (וגם אלה שנקבעו לשנת 2024) כוללים מדדים עסקיים הנגזרים מתכניות העבודה של הבנק בתחומים שונים, ובכללם מדדים פיננסיים כדוגמת רווח ו-C/I, מדדי המלצת לקוחות על הבנק, מדדי מחוברות עובדים וכן הם כוללים מדדי ניהול סיכונים הרלוונטיים לאותו בעל תפקיד, זאת בנוסף להערכת מנהל. קיים שוני במבנה מדדי הביצוע הנקבעים לבעלי תפקידים עסקיים לבין אלה הנקבעים לבעלי תפקידים בתחומי הפיקוח והבקרה, בהתאם להוראות הרגולטוריות.

5.ז. התאמת התגמול לביצועים לטווח ארוך

ככלל, על-פי מדיניות התגמול, התגמול המשתנה מורכב, בין היתר, ממענק שנתי המותנה בביצועים פיננסיים של הבנק אשר יתבססו על תשואה להון ואשר ייקבע גם על-פי עמידה ביעדי ביצוע אישיים מדידים, כמותיים ואיכותיים.

בנסיבות הקבועות בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין, 50% מהמענק השנתי עשוי להידחות ולהיפרס על-פני שלוש שנים באופן אשר יפצה על ביצועים שאינם מספקים בתקופה זו, ככל שיהיו, וישולם בשלוש מנות שוות במזומן אשר תנאי לתשלומן יהיו שהבנק לא ירשום הפסד בדוחותיו הכספיים בגין השנה שקדמה למועד תשלום מנת המענק הנדחה. אם התגמול המשתנה בשנה נתונה יהיה נמוך מ-40% מהתגמול הקבוע באותה שנה, לא תתבצע דחיה כאמור, הכל כפוף לדין החל.

לפי מדיניות התגמול, ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים להפחית עד 100% מהמענק השנתי של המנהל וזאת במקרים שמצבו הכספי או העסקי של הבנק יחייב זאת ו/או מטעמים הקשורים בתפקודו ו/או במקרים חריגים של אי ציות להוראות הדין או אי ציות חמור לנהלי הבנק, ומטעמים שינומקו. מדיניות התגמול קובעת כי, במקרה בו יתברר ששולמו למנהל מענקים על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, ישיב המנהל לבנק, את ההפרש בין סכום המענק שקיבל, לזה שהיה זכאי לו עקב התיקון האמור, ובלבד שאם המנהל פרש מהבנק, חלפו לא יותר משלוש שנים ממועד סיום העסקתו בבנק. המנהל לא ידרש להשיב לבנק את חלק המענק שנוכה ושולם כמס לרשות המסים. כמו-כן, קיימות הוראות נוספות לעניין חובת ההשבה של התגמול המשתנה בהתאם להוראה בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי.

טבלה יז-1: תגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

2022		2023		
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה	עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה	
סכום התגמול				
תגמול קבוע				
175	20	168	17	מספר עובדים
206	34	172	37	סך תגמול קבוע
163	33	161	32	מזה: מבוסס מזומן
-	-	-	-	מזה: נדחה
8	4	9	4	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
-	-	-	-	מזה: נדחה
35	(3)	2	1	מזה: צורות אחרות
-	-	-	-	מזה: נדחה
תגמול משתנה				
139	19	142	16	מספר עובדים
47	9	46	9	סך תגמול משתנה
47	9	46	9	מזה: מבוסס מזומן
-	-	2	-	מזה: נדחה
-	-	-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
-	-	-	-	מזה: נדחה
-	-	-	-	מזה: צורות אחרות
-	-	-	-	מזה: נדחה
253	43	218	46	סך התגמול

טבלה יז-2: תשלומים מיוחדים ששולמו בשנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

2023						
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים		
סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	
-	-	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
1	7	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים
2022						
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים		
סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	
-	1	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
5	12	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים

טבלה יז-3: תגמול נדחה לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

2023					
הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד**	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	
תגמול נדחה ותגמול מוחזק					
נושאי משרה בכירה					
-	-	-	-	-	מזמן
-	-	-	-	-	מניות*
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מניות
-	-	-	-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים					
2	-	-	10	10	מזמן
-	-	-	-	-	מניות*
1	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מניות
-	-	-	-	-	אחר
3	-	-	10	10	סך-הכל
2022					
הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד**	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	
תגמול נדחה ותגמול מוחזק					
נושאי משרה בכירה					
-	-	-	-	-	מזמן
-	-	-	-	-	מניות*
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מניות
-	-	-	-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים					
-	-	-	5	5	מזמן
-	-	-	-	-	מניות*
1	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מניות
3	-	-	-	-	אחר
4	-	-	5	5	סך-הכל

* לא קיים בבנק.

** יחידות RSU מותנות שחולטו עקב עמידה חלקית בהפרשי התשואה מהפרש התשואה המזכה בכמות המקסימלית.

י.ת. תוספות

י.ת.1. קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

טבלה יח-1: הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	מאזן פיקוחי מאוחד במיליוני ש"ח
			נכסים
	133,424	107,730	מזומנים ופיקדונות בבנקים*
10	(8)	(10)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רובד 2
	107,400	127,122	ניירות-ערך*
	436	542	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
	35	35	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי, שאינן עולות על סף הפחתה
	106,929	126,545	* מזה: ניירות-ערך אחרים
10	(17)	(14)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רובד 2
	898	4,723	ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
	394,262	414,375	אשראי לציבור
	-	-	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי, שאינן עולות על סף הפחתה
	44	216	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
	(5,535)	(6,994)	הפרשה להפסדי אשראי*
10	(4,052)	(4,225)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רובד 2
	(1,483)	(2,769)	* מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	388,727	407,381	אשראי לציבור, נטו
	2,157	3,175	אשראי לממשלות
10	(21)	(15)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רובד 2
	1,198	1,527	השקעה בחברות כלולות*
	70	80	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי, שאינן עולות על סף הפחתה
	3,522	3,672	בניינים וציוד
	21,832	25,229	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	6,195	5,971	נכסים אחרים*
	3,440	3,880	* מזה: נכסי מס נדחה**
6	4	3	** מזה: נכסי מס נדחה, למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
	3,436	3,877	** מזה: נכסי מס נדחה אחרים
	2,755	2,091	* מזה: נכסים אחרים נוספים
	665,353	686,530	סך-כל הנכסים

טבלה יח-1: הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (המשך)

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר 2022	31 בדצמבר 2023	
	מאזן פיקוחי מאוחד במיליוני ש"ח		
			התחייבויות והון
	532,588	554,595	פיקדונות הציבור
	8,696	9,085	פיקדונות מבנקים
	3,262	2,436	פיקדונות הממשלה
	13,877	6,279	ניירות-ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
	26,866	21,800	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים*
	586	119	* מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	9,517	8,269	* מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי**
	9,517	8,269	** מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
9	-	-	** מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	19,043	24,240	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים*
8	17	19	* מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	14,518	15,665	התחייבויות אחרות
10	734	805	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רובד 2
	618,850	634,100	סך-כל ההתחייבויות
	46,502	52,430	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי*
	46,502	52,430	* מזה: הון מניות רגילות ופרמיה, עודפים, הפסד כולל אחר וקרנות הון**
1	1,337	1,337	** מזה: הון מניות רגילות
2	6,875	6,888	** מזה: פרמיה על מניות רגילות
3	41,346	46,275	** מזה: עודפים
א4	(3,072)	(2,086)	** מזה: הפסד כולל אחר מצטבר***
	(1,857)	(999)	*** מזה: התאמות בגין הצגת ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
7	-	-	*** מזה: הפסדים נטו בגין גידורי תזרימי מזומנים
ב4	16	16	** מזה: קרנות הון מהטבה בשל עסקות תשלום מבוסס מניות
	1	-	זכויות שאינן מקנות שליטה*
5	-	-	* מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
	1	-	* מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס להון הפיקוחי
	46,503	52,430	סך-כל ההון
	665,353	686,530	סך-כל ההתחייבויות וההון

טבלה יח-2: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

31 בדצמבר 2023						
יתרות מאזניות של פריטים ש:					יתרות מאזניות	
לא כפופים לדרישות הון או כפופים ליכוי מבטיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ובהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי	
במיליוני ש"ח						
נכסים						
-	-	-	-	107,730	107,730	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	17,712	-	-	109,410	127,122	ניירות-ערך
-	-	-	-	4,723	4,723	ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	46	-	414,329	414,375	אשראי לציבור
(6,196)	-	-	-	(798)	(6,994)	הפרשה להפסדי אשראי
(6,196)	-	46	-	413,531	407,381	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	3,175	3,175	אשראי לממשלות
-	-	-	-	1,527	1,527	השקעה בחברות כלולות
-	-	-	-	3,672	3,672	בניינים וציוד
-	-	-	25,229	-	25,229	נכסים בגין מכשירים נגזרים
40	-	-	-	5,931	5,971	נכסים אחרים
(6,156)	17,712	46	25,229	649,699	686,530	סך-כל הנכסים
התחייבויות						
-	-	-	-	-	554,595	פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	9,085	פיקדונות מבנקים
-	-	-	-	-	2,436	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	6,279	ניירות-ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
-	-	-	-	-	21,800	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	-	-	-	-	24,240	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	-	-	15,665	התחייבויות אחרות
-	-	-	-	-	634,100	סך-כל ההתחייבויות

טבלה יח-2: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות (המשך)

31 בדצמבר 2022						
יתרות מאזניות של פריטים ש:					יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ובהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי	
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי		
במיליוני ש"ח						
נכסים						
-	-	-	-	133,424	133,424	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	9,129	-	-	98,271	107,400	ניירות-ערך
-	-	-	-	898	898	ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	26	-	394,236	394,262	אשראי לציבור
(4,912)	-	-	-	(623)	(5,535)	הפרשה להפסדי אשראי
(4,912)	-	26	-	393,613	388,727	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	2,157	2,157	אשראי לממשלות
-	-	-	-	1,198	1,198	השקעה בחברות כלולות
-	-	-	-	3,522	3,522	בניינים וציוד
-	-	-	21,832	-	21,832	נכסים בגין מכשירים נגזרים
77	-	-	-	6,118	6,195	נכסים אחרים
(4,835)	9,129	26	21,832	639,201	665,353	סך-כל הנכסים
התחייבויות						
-	-	-	-	-	532,588	פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	8,696	פיקדונות מבנקים
-	-	-	-	-	3,262	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	13,877	ניירות-ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
-	-	-	-	-	26,866	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	-	-	-	-	19,043	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	-	-	14,518	התחייבויות אחרות
-	-	-	-	-	618,850	סך-כל ההתחייבויות

טבלה יח-3: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

31 בדצמבר 2023					
פריטים שחלה עליהם:				סך-הכל	
מסגרת סיכון שוק	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון אשראי		
במיליוני ש"ח					
17,712	46	25,229	643,543	686,531	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	-	-	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
17,712	46	25,229	643,543	686,530	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	69,742	220,311	סכומים חוץ-מאזניים
-	-	-	(31,246)	(31,246)	הבדלים נוספים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
-	-	-	6,196	6,196	הבדלים הנגרמים מהפרשות
-	-	3,547	4,796	8,343	הבדלים אחרים
17,712	46	28,776	693,031	890,134	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות

31 בדצמבר 2022					
פריטים שחלה עליהם:				סך-הכל	
מסגרת סיכון שוק	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון אשראי		
במיליוני ש"ח					
9,129	26	21,832	634,366	665,353	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	-	-	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
9,129	26	21,832	634,366	665,353	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	68,389	210,744	סכומים חוץ-מאזניים
-	-	-	(28,150)	(28,150)	הבדלים נוספים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
-	-	-	4,912	4,912	הבדלים הנגרמים מהפרשות
-	-	2,738	14,120	16,858	הבדלים אחרים
9,129	26	24,570	693,637	869,717	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות

הערה:

כולל סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%).

קביעת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

בהתאם ל-FAS 157 ASC-820-10 שווי הוגן מוגדר כמחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך העברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה. התקן מחייב, לצורך הערכת שווי הוגן, לעשות שימוש מרבי ככל שניתן בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק המתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של הבנק. ASC 820-10 מפרט היררכיה של טכניקות מדידה בהתבסס על השאלה האם הנתונים ששימשו לצורך קביעת השווי הוגן הינם נצפים או לא נצפים. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג שווי הוגן כמפורט להלן:

- נתוני רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים, אשר לבנק יש יכולת לגשת אליהם במועד המדידה.
 - נתוני רמה 2: נתונים נצפים עבור הנכס או התחייבות, במישרין או בעקיפין, שאינם מחירים מצוטטים הנכללים ברמה 1.
 - נתוני רמה 3: נתונים לא נצפים עבור הנכס או התחייבות.
- היררכיה זו דורשת שימוש בנתוני שוק נצפים, כאשר מידע זה קיים. כאשר הנתונים המשמשים למדידת שווי הוגן מסווגים לרמות שונות במדרג השווי הוגן, הבנק מסווג את מדידת השווי הוגן בכללותה לרמה הנמוכה ביותר של הנתון שהוא משמעותי למדידה בכללותה.
- מדידת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נעשית ללא הבאה בחשבון של פקטור גודל ההחזקה (blockage factor) הן לגבי מכשירים פיננסיים המוערכים לפי נתוני רמה 1 והן לגבי מכשירים פיננסיים המוערכים לפי רמות 2 או 3, למעט מצבים בהם פרמיה או ניכיון היו מובאים בחשבון במדידת שווי הוגן על-ידי משתתפים בשוק בהיעדר נתוני רמה 1.

הערכה של סיכון אשראי וסיכון לאי ביצוע

- (FAS 157 ASC 820) דורש מהבנק לשקף את סיכון האשראי (credit risk) ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) במדידת השווי הוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר הונפק על ידו ונמדד לפי שווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של הבנק, אך לא מוגבל לסיכון זה בלבד. הבנק מעריך את סיכון האשראי במכשירים נגזרים באופן המפורט להלן:
- כאשר בגין החשיפה קיימים ביטחונות נזילים מספקים המבטיחים ספציפית ברמת ודאות משפטית גבוהה את המכשיר הנגזר, הבנק מתחשב באותם ביטחונות לצורך קביעת סיכון האשראי.
 - כאשר החשיפה בגין הצד הנגדי הינה מהותית - הבנק מבצע הערכת שווי הוגן בהתבסס על אינדיקציות מעסקות בשוק פעיל לאיכות האשראי של הצד הנגדי, ככל שהאינדיקציות כאמור זמינות במאמצים סבירים. הבנק גוזר את האינדיקציות, בין היתר, ממחירים של מכשירי חוב של הצד הנגדי הנסחרים בשוק פעיל וממחירים של נגזרי אשראי שהבסיס שלהם הוא איכות האשראי של הצד הנגדי. במידה ולא קיימות אינדיקציות כאמור, הבנק מחשב את ההתאמות בהתבסס על דירוגים פנימיים (כגון: אומדנים לשיעורי כשל צפויים ושיעורי הפסדי אשראי בעת כשל). החישוב מבוצע בהתבסס על מודל פנימי המניח תרחישים שונים לשווי העסקות.

י.ח.2. חשיפות איגוח

היקף החשיפה של הבנק ליום 31 בדצמבר 2023 בגין איגוח הינו כ-46 מיליוני ש"ח. במהלך הרבעון השני של שנת 2018 נכנס הבנק לעסקת מימון תיקי חייבים כמשקיע. במסגרת זו נתן הבנק הלוואות בסך של כ-120 מיליוני ש"ח המגובות בתיקי חייבים שהועברו על-ידי הזים לישות משפטית נפרדת שהוקמה לצורך מטרה זו (SPE). יתרת נכסי הסיכון ליום 31 בדצמבר 2023 הסתכמה ב-23 מיליוני ש"ח בהשוואה ל-26 מיליוני ש"ח בסוף שנת 2022. משקל הסיכון המיושם לסכום החשיפה בגין העסקה נקבע לפי משקל סיכון הנובע מדירוג A- שהוענק על-ידי חברת הדירוג S&P Ratings Global.